JOANNIS MILTONI
Angli
PRO POPULO ANGLICANO
DEFENSIO,
Contra
CLAUDII ANONYMI, aliàs SALMASII,
DEFENSIONEM
REGIAM.
Cum Indice.

LONDINI,
Typis DU GARDIANIS,
Anno Domini 1652.

PRÆFATIO.

Ametsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quàm est plerisque visus in defensione regiâ Salmasius, ne verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritus esse videar, tamen cùm in mediocri quavis materia tractanda nemo sibi adeò properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda si non omittam, neque nimis astringam, spero equidem, duas propemodùm res, quas magnoperè vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causæ huic nobilissimæ, & seculorum omnium memoriâ dignissimæ nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiam, devitasse tamen ipse nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulgares, regem potentissimum, oppressis legibus, religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à suo populo, qui servitutem longam servierat, bello victum; inde

in custodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de se sperandi materiam vel dictis vel factis praberet, à summo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipsis Regiæ foribus securi percussum. Dicam etiam, quod ad levandos magna superstitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præsertim apud nos, judicatum hoc atque peractum sit; meosque cives fortissimos & integerrimos, deque universis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbissimis maledicorum, sive nostratium, sive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inanissimi Sophistæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum se gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto solio sedentis majestas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excussâ illâ veteri superstitione, quæ diu invaluerat, ipsum regem, seu potiùs de rege hostem, qui solus mortalium impunitatem sibi divino jure vendicabat, suis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium supplicio affecisset, eodem sontem ipsum afficere non vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipsa per se penè vocem edunt, & præsentem ubique testantur Deum. Qui, quoties suæ sapientissimæ menti complacitum est, superbos & effrænatos reges, supra humanum modum sese attollentes, solet deturbare, & totâ sæpè cum domo funditus evertit. Illius nos manifesto numine ad salutem

& li

& libertatem propè amiſſam ſubito erecti, illum ducem ſecuti, & impreſſa paſſim divina veſtigia venerantes, viam haud obſcuram, ſed illuſtrem, illius auſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſſi ſumus. Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omnes fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tradere, ſi diligentiâ ſolum meâ, cujuſmodicunque eſt, meis tantùm viribus ſperem me poſſe, fruſtra ſim. Quæ enim oratio tam auguſta atque magnifica, quod tam excellens ingenium huic oneri ſubeundo par eſſe queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum res geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui luculentè poſſit ſcribere, opinetur quiſquam hæc, non hominum, ſed omnipotentis planè Dei glorioſè & mirabiliter facta ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quidem munus ut ſuſciperem, tametſi ſummi in republica noſtrâ viri ſuâ authoritate perfecerunt, mihique hoc negotium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magna cum gloria geſſere, ea, quod certè proximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil poteſt, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento eſſe exiſtimo, me ſcilicet eorum ſuffragiis eum eſſe præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortiſſimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem, quin & ipſe ab ineunte adoleſcentia iis

eram studiis incensus, quæ me ad optima quæque si minùs facienda, at certè laude inde incitatum ferebant, his tamen diffisus adminiculis ad divinam opem recurro: Deumque Opt. Max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm prosperè, quamque piè nostri illi ad libertatem clarissimi duces regios fastus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem supplicio extinxerunt, quamque facili negotio nuper unus de multis ipsum regem veluti ab inferis resurgentem, inque illo libro post mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo se venditantem redarguit atque summovit, tam ego feliciter tamque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque discutiam. Qui alienigena cùm sit, & quamvis id millies negat, Grammaticus, non ea stipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio esse maluit; non reipub. solùm immiscere se ausus, sed alienæ: cum neque modestiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret sanè tantum arbitrum, præter arrogantiam Grammaticam. Et sanè hæc quæ jam Latinè utcunque scripsit, si inter Anglos, & nostro sermone protulisset, vix esset, credo, qui de responso laborandum esse judicaret; sed partim trita, & refutationibus jam crebris explosa negligeret, partim tyrannica & fœda; vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, aversaretur. Nunc

cùm

cùm inter exteros, & nostrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem qui res nostras perperam intelligunt, edocendi; hic suo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod siquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, nostroque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè nescio, de me audacter possum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus causam tuerer tam bonam, diu quærenda aut investiganda fuisse, si otium & valetudinem (quæ quidem scribendi laborem ferre possit) nactus essem. Quâ cùm adhuc etiam tenui admodùm utar, carptim hæc cogor, & intercisis penè singulis horis vix attingere, quæ continenti stylo atque studio persequi debuissem. Vnde hoc si minùs dabitur, cives meos præstantissimos, patriæ conservatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris insolentiâ, & professoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum spero. Pessimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, si arguta servitus, libertas muta esset; & haberent tyranni qui pro se dicerent, non haberent qui tyrannos debellare possunt: miserum esset, si hæc ipsa ratio, quo utimur Dei munere, non multo plura ad homines conservandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter

se æquandos, quàm ad opprimendos & sub unius imperio malè perdendos argumenta suppeditaret. Causam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atq; barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & seculorum omnium optimorum studia, atq; doctrinam nobiscum stare.

Agè nunc jam, satis præfati, quoniam cum criticis res est, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid ait, Defensio regia pro Carolo I. ad Car. II. *Magnum sanè præstas, Ô quisquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni causam obtineas. Verùm ego te falso aliàs sub nomine, nunc sub nullo latitantem, Salmasi, ad alia voco subselli, ad alios judices, ubi tu illud euge & sophῶs, quod in palæstra tua literaria captare miserè soles, fortasse non audies. Sed cur ad regem filium defensio hæc regia? non opus est tortore, confitentem habemus reum;* Sumptibus *inquit* Regiis; *O te venalem oratorem & sumptuosum! Siccine defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimô, ad Carolum filium regem pauperrimum noluisti nisi sumptibus regiis: Sed veterator etiam haud irridiculus esse voluisti, qui* Regiam defensionem *dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidisti, sed legitimè jam* regia defensio *est; centenis nimirum Iacobæis emta, ingenti pretio ab egentissimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui* crume-

crumenam illam tessellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in speciem quidem ut Sacellanum Regis missum cum munere, re verâ ut ipsum munus amplecterere; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipsum, crepant fores, prodit histrio in proscenium.

Date operam & cum silentio animadvertite,

Ut pernoscatis quid sibi Eunuchus velit.

Nam quicquid est, præter solitum cothurnatus incedit. Horribilis nuper nuntius aures nostras atroci vulnere, sed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in personâ regis sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione admisso. *Profectò nuntius iste horribilis aut gladium multo longiorem eo quem strinxit Petrus habuerit oportet, aut aures istæ auritissimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non stolidas ne offendisse quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis vestrûm læditur, si nos hostes & perduelles nostros, sive plebejos, sive nobiles, sive reges morte multamus? At ista mitte, Salmasi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam* horribilem *habeo quem apportem* nuntium; *quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor*; de parricidio *apud Hollandos* in persona *Aristarchi*, nefariâ *Salmasii audaciâ* admisso: *te*

magnum scilicet Criticum sumptibus regiis *conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solùm puditissimo exordio, præficarum funebribus nugis & næniis simillimo nullius, non fatui, mentem miseratione permovisse, sed primâ statim clausulâ risum penè legentibus multiplici barbarismo concitâsse. Quid enim, quæso, est* parricidium in persona regis admittere, *quid* in persona regis? *quæ unquam latinitas sic locuta est? nisi aliquem nobis forte Pseudophilippum narras, qui personam regis indutus, nescio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore excidisse puto. Tyrannus enim, quasi histrionalis quidam rex, larva tantùm & persona regis, non verus rex est. Cæterùm ob huiusmodi noxas Gallicolatinas, quibus passim scates, non tam mihi, neque enim est otium, quàm ipsis tuis Grammatistis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est, id* sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione *admissum ais. Tune furcifer potentissimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis ne* Rex *quidem ullus ut quicquam gravius pronuntiaret, aut scriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque amplissimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defensionem hanc tyrannicam, populorum omnium li-*

bertati

bertati peſtilentiſſimam edicto ſuo tenebris damnârunt; cujus & ipſum authorem omnis libera Civitas ſuis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eaque præcipuè quæ tam ingratum tamque tetrum reipub. hoſtem ſuo ſtipendio alit; cujus ille reipub. haud ſecùs atque noſtræ, fundamenta ipſa atque cauſas oppugnat; nec non utramque unâ & eâdem operâ labefactare & ſubruere conatur; præſtantiſſimoſque illic Libertatis Vindices noſtrorum ſub nomine maledictis proſcindit. Reputate jam vobiſcum Illuſtriſſimi Fœderatorum Ordines, & cum animis veſtris cogitate, quis hunc regiæ poteſtatis aſſertorem ad ſcribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè ſe gerere incœperit, quæ conſilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam ſecutæ ſunt, quæ nunc eſſent, quàm vobis parata ſervitus, novuſque dominus erat, atque illa veſtra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, niſi opportuniſſimâ nuper temerarii juvenis morte reſpiraſſet. Sed pergit iſte noſter ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, Quoſcunque infandus hic *parricidialis nimirum barbariſmi Salmaſiani* rumor attigit, haud ſecus ac ſi fulmine afflati eſſent derepentè his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæſit. *Quod nunc primitùs auditum diſcant Phyſici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc neſcit, viles & imbelles animos, magni cujuſpiam facinoris vel*

rumore obstupescere; quodque priùs fuerunt, tum se maximè stipites indicare. Alii lacrymas non tenuerunt, *mulierculæ credo aulicæ, aut siqui his molliores; inter quos & ipse Salmasius novâ quâdam metamorphosi Salmacis factus est; & fonte hoc suo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo*

— infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet.
— ne vir eum venerit, exeat inde
Semivir, & tactis subitò mollescat in undis.

Fortiùs verò *inquit* animati (*nam fortes puto & animosos ne nominare quidem nisi putidè potest*) *tantâ* indignationis flammâ exarserunt, ut vix se caperent. *Furiosos illos non flocci facimus; verâ fortitudine suique compote istos minaces pellere, & in fugam vertere consuevimus.* Nemo certè non diras imprecatus est tanti sceleris authoribus. *Vox tamen, ut tu modò ajebas*, faucibus hæsit; *atque hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix est, cum supplicii de rege sumti fama illuc pervenisset, repertum in libero præsertim populo fuisse ullum, tam ad servitutem natum, qui*

nos

nos dicto læderet, aut factum nostrum crimini daret; imò potiùs omnes bonos omnia bona dixisse; quinetiam Deo gratias egisse, qui exemplum justitiæ tam illustre & excelsum ediderit, quodque cæteris regibus tam salutari documento esse possit. Istos itaque feros ac ferreos cædem *nescio cujus* miserabilem, ac mirabilem *plorantes, cum suo tinnulo oratore,* post regium in orbe nomen natum notumque, *frigidissimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus casum hunc regis non multo disertiùs, imo Latiniùs hoc oratore regio declamitasset? Verùm ego ineptior sim, si infantiam hujus & derilamenta hunc in modum toto volumine accuratè persequar; quod tamen libens facerem, (quoniam superbiâ & fastidiô, ut ferunt, supra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ se protegeret, & veluti miles ille Terentianus post principia lateret: callido sane consilio, ut defessus singula notando etiam acerrimus quisque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam specimen dare hac veluti prolusione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio statim degustandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulside experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus sit; quantas ineptias atque infantias toto opere congesserit, qui tam densas, ubi minimè decuit, in ipsa fron-*

te collocavit. Exinde *multa garrientem, & scom-bris concionantem facilè prætereo; ad nostras au-tem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti scripta publicè & declarata sunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura sint, quàm unius impudentissimi homuncionis calumniæ, & men-dacia; qui ab exulibus nostris, patriæ hostibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam suam locaverat, aut rumusculum spar-gente, falsissima quæque corradere, & in char-tam conjicere non dubitavit. Vtque planè intel-ligant omnes quàm non illi religio sit, quidlibet scribere, verum an falsum, pium an impium, haud alius mihi testis adhibendus erit, quàm ipse Salmasius. Scribit is in* Apparatu contra primatum Papæ, maximas esse causas cur Ecclesia redire ab episcopatu debeat ad A-postolicam *presbyterorum* institutionem; lon-gè majus ex episcopatu introductum in ec-clesiam esse malum, quàm illa schismata quæ priùs metuebantur: Pestem illam quæ ex eo ecclesias invasit, totum ecclesiæ corpus miserabili tyrannide pessundedisse; imo ip-sos reges ac principes sub jugum misisse; Ma-jorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm solo capite Papâ, *p.* 160. Posse episcopatum cum Papa-tu tolli cum sumo bono ecclesiæ; sublato e-piscopatu ruere ipsum Papatum, super illo ut

pon

pote fundatum, p. 171. Cur moveri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renunciârunt proprias habere causas. Cur ibi episcopatus retineatur se non videre; non integram videri reformationem, quæ hac in parte imperfecta sit; nihil afferri posse rationis aut causæ probabilis cur sublato Papatu retineri debeat aut possit episcopatus, *p.* 197. *Hæc & multò plura cùm ante annos quatuor scripserit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ est, ut Parlamentum Angliæ graviter incusare hoc loco audeat, quòd episcopatum* non solùm senatu ejiciendum, sed etiam penitùs abjiciendum censuerint. *Quid? quòd ipsum etiam episcopatum suadet atque defendit, iisdem usus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat*; necessarios *nempe* fuisse episcopos, & omnino retinendos, ne mille pestiferæ sectæ & hæreses in Anglia pullularet. *O vafrum & versipellem! adeone te etiam in sacris non puduit desultorem agere, propè dixeram, ecclesiam prodere; cujus tu ideò sanctissima instituta tanto strepitu asseruisse videris, ut quoties tibi commodum esset, eo majore cum infamia ea ipsa ludificari atque subvertere posses. Neminem hoc latet, cum regni Ordines, Ecclesiæ nostræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ studio flagrantes, episcopatum funditùs tollere statuissent, primò regem intercessisse, dein bellum nobis eâ potissimùm causâ intulisse; quòd ipsi tandem in perni-*

perniciem vertit. I nunc te defensorem regium esse gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, susceptam à temetipso ecclesiæ causam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus gravissimâ quidem censurâ esse notandus, De forma autem reipub. nostræ, quoniam tu Professor triobolaris & extraneus remotis capsulis atque scriniis tuis nugarum refertissimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena republ. satagere & odiosus esse mavis, sic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori respondeo; eam formam esse quam nostra tempora atque dissidia ferunt; non qualis optanda esset, sed qualem obstinata improborum civium discordia esse patitur. Quæ autem Respubl. factionibus laborat, atque armis se tuetur, si sanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros sive plebejos sive optimates præterit aut excludit, satis profectò æqua est; quamvis regem & proceres, suis ipsa malis edocta, amplius nolit. Consilium *autem illud* supremum *quòd insectaris, atque etiam* Consilii Præsidem, *næ tu ridiculus es; Consilium enim illud, quod somnias, non est supremum, sed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus constitutum, quadraginta virorum ex suo ferè numero, quorum quilibet cæterorum suffragiis præses esse potest. Semper autem hoc usitatissimum fuit, ut Parlamentum, qui noster Senatus est, delectos ex suorum numero pauciores*

quoties visum erat, constitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujusdam habendi Senatus potestas delata est. Iisdem res sæpè gravissima, quo celeriùs & majori cum silentio transigerentur, commissa atque credita; Classis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc sive consilium nominetur, sive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum est; & sine quo nulla omninò Respubl. recte administrari potest. De regis autem supplicio, & rerum apud nos conversione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec ista quâ lege, quô jure, quô judiciô *facta sint, te licet repugnante, singulis capitibus ostendam, & pedem conferam. Si tamen instas* quô jure, quâ lege, *eâ, inquam, lege quam Deus ipse & natura sanxit, ut omnia quæ reipubl. salutaria essent, legitima & justa haberentur. Sic olim sapientes tui similibus responderunt.* Leges per tot annos ratas refixisse *nos criminaris; bonasne an malas non dicis, nec si diceres audiendus esses, nam nostræ leges Ole quid ad te? Vtinam plures refixissent tum leges tum legulejos: rectiùs sane & rei Christianæ & populo consuluissent. Frendes quòd* hæc Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix suis noti licere sibi crediderint. *Meminisses quæ te non solùm libri sacri, sed etiam Lyricus doceat:*

— Valet

— Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus
Obscura promens. —

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles esse ais, alios nulli vestrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex se natos per industriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobilissimis quibusque posse conferri; se autem malle filios terræ *dici, modò suæ, & domi strenuè facere, quàm sine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & stramineus eques, in alienâ terra dominorum nutu & stipendio famem tolerare: ab ista, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, nisi hoc unum saperes, quod frivolas quasdam prælectiones & nugamenta scis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magistratus* colluviem omnium Sectarum recipiant; *quidni recipiant? quos ecclesia est è cœtu fidelium ejicere, non magistratuum è civitate pellere; siquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè sine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut sanctè & religiosè, in Ecclesiam; illa leges, hæc disciplinam habet suam, planè diversam. Hinc toto orbe Christiano per tot annos bellum ex bello seritur, quòd Magistratus & Ecclesia inter se officia confundunt. Quapropter & Papisticam minimè toleramus; neque enim eam*

tam

tam esse religionem intelligimus, quam obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ spoliis ornatum, quæ contra ipsum Christi institutum ad se rapuit. Independentes, *quales à te solo finguntur, nulli apud nos unquam visi; præter eos duntaxat qui cum classes & synodos supra Ecclesiam quamque singularem esse non agnoscant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quasdam, aut certè truncum ipsum eradicandas esse tecum sentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod restat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam solùm, sed etiam bellum atrocissimum in nos concites. Olim Rex Mithridates; quamvis causâ dissimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis consilium esse, omnia regna subvertere, iis nulla humana neque divina obstare, à principio nihil nisi partum armis habuisse, latrones, regnorum maximè hostes: Hæc Mithridates regi Arsaci: te verò in illa tua exedra infantissimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licet nolis videri,* classicum canendo, *ullum vel inter pueros regem commovere te posse animum induteres, isto præsertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuisse credam. Tantum abest ut metuam quid tu belli nobis aut periculi, homo ignavissime, apud exteros*

ros reges istâ tuâ rabidâ & insulsâ facundiâ conflare possis: qui ad illos, ac si regum capita *quasi* pilas habeamus, de coronis quasi trocho ludamus, sceptra imperialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata, *lusoriè sanè nos defers. At tu interea, stultissimum caput, morionis ipse baculo dignissimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum suaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, sat scio, minimè futuros. Hibernorum etiam conscelerat am illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio esse potest quàm scelestus sis & vacors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore superes, qui devota gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ societate tot civium innocentissimorum sanguine perfusâ etiam rex ipse aut abhorruit semper, aut abhorrere se simulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab se longè amovere summo studio contendit, eam tu, bipedum nequissime, quo minùs ultrò atque palàm suscipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac sociis ad defensionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortasse aut Demostheni omnem eloquentia laudem præreptum ire suspicaretur: & prædicis,* oratorio more non tibi agendum videri.

videri. *Næ tu haud stultè sapis, id quod non potes, non videtur tibi esse agendum; oratoriè autem ut tu ageres quis, qui te satis novit, unquam exspectavit? qui nihil elaboratè, nihil distinctè, nihil quod sapiat, in lucem emittere aut soles aut potes, sed veluti Crispinus alter aut Tzetzes illi graculus, modò ut multum scribas, quàm rectè non laboras; neque si labores, valeas.* Agetur, *inquis*, hæc causa toto orbe audiente, & quasi ad judicandum sedente. *Id adeò nobis pergratum est, ut adversarium non cerebrosum & imperitum, qualis tu es, sed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans plane tragicus es, imo Ajax ipse Lorarius:* Horum ego injustitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terræ, ipsosque authores convictos posteris tradam, reosque peragam. *O Flosculos! Tune igitur sine sale, sine genio proclamator & rabula, bonis authoribus devexandis tantùm aut transcribendis tantus; quicquam de tuo quod vivat producere te putas posse? quem unà cum scriptis tuis futilissimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Nisi si defensio hæc regia suo fortasse responso aliquid debitura est, si neglecta jampridem & consopita, in manus iterum sumatur. Idque ego ab Illustrissimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut tam è fisco protinus dimissam, neque enim Thesaurus est, pervagari, quò velit, sinant. Si enim quâ vanitate, inscitiâ, falsitate referta*

ferta sit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurritâ, eò arctiùs, meâ quidem sententiâ, supprimitur. Iam nos quemadmodum reos peragat, *videamus.*

PRO POPULO ANGLICANO DEFENSIO

Cap. I.

Uoniam tibi vano homini & ventoſo multum hinc forſitan ſuperbiæ Salmaſi, multum ſpiritûs acceſſit, magnæ ſcilicet Britanniæ regem fidei defenſorem eſſe, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac meritô concedam, cum ſanè rex fidem, tu regem ſic defenderis, ut cauſam uterque ſuam evertiſſe potiûs videatur. Quod cum paſſim infrà, tum hoc primò capite oſtendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoriis tam bonam & juſtam cauſam non debere nam ſimpliciter rem, ut geſta eſt, narrare, regem defendere eſt.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam ſimplicem futuram pollicitus eras, neque non pigmentis, quantum in eo genere conſequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio ſi ſtandum eſſet, cauſa regia neque tibi ſumas quod dat nemo, poſſe te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque hiſto-

hiſtorici, immò ne cauſſidici quidem partes narrando ſuſtinere potes; ſed quaſi circulator quiſpiam, arte circumforaneâ, magnam de te in prœmio, velut in poſterum diem, exſpectationem concitabas, non tam ut rem promiſſam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa miſera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitantum monſtris te circundari ac terreri ſentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid poſtremò, neſcias.* Hoccine eſt ſimpliciter narrare? Dicam quod res eſt, tot tuorum ipſe mendaciorum monſtris, primùm terreri te ſentis, deinde tot nugis, tot ineptiis leviſſimum illud caput non *circundari* ſolùm, ſed circumagi, *ut quid primùm, quid deinde, quid poſtremò* dicendum ullo tempore ſit, non modò *neſcias*, ſed nunquam antea non neſciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibili flagitii immanitatem hoc unum facile dictu ſuppetit, quod iterum iterúmque repeti debet,* nempe *Solem ipſum atrocius factum nunquam adſpexiſſe alterum.* Multa Sol aſpexit, bone magiſter, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non noſtra flagitia, ſed defenſionis tuæ frigus vehementiſſimè poſtulabit. *Regum,* inquis, *origo cum Sole novo cœpit.* Dii te, Damaſippe, Deæque

ſolſti

solſtitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem ſine *Sole*; nequis fortaſſe te umbraticum doctorem eſſe dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non diſtinguis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ ſtatim metaphorâ perſuaſiſſe credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum eſſe concedam. Pater & rex diverſiſſima ſunt. Pater nos genuit; at non rex nos, ſed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipſe populus dedit ſibi; non ergò propter regem populus, ſed propter populum rex eſt; ferimus patrem, moroſum etiam & durum, ferimus & regem; ſed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater ſi filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem juſtiſſimâ lege tenebitur, ſi populum, id eſt filios ſuos, perdiderit, præſertim cum pater, ut ne pater ſit, efficere non poſſit, rex facilè poſſit, ut neque pater ſit, neque rex. Quod ſi *de facti qualitate*, quod ais, *inde* æſtimandum eſt, tibi dico, peregrine, & rebus noſtris alieniſſime, teſtis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neq; *bonum* neque *juſtum*, neque *clementem*, neq; *religioſum*, neque *pium*, neq; *pacificum*; ſed hoſtem prope decennalem nec parentem patriæ, ſed vaſtatorẽ *de medio ſuſtuliſſe*. *Solet hoc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *ſed nõ à reformatis, regi reformato*. Siquidẽ reformatus is dici poteſt, qui ſcriptis ad Pa-

pam literis, Sanctissimum appellaverat Patrem, qui Papistis æquior semper quam Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne suæ quidem familiæ primus à reformatis est *de medio* sublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno solũ vertere coacta est, supplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? imò si operam contulisse dicam, haud mentiar. In tanta autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujusmodi accidisse, ut eorum aliquis morte plecteretur, non est quod miremur. Licere autem regem nequam, sive tyrannum regno pellere, vel supplicio quovis, prout meritus erit, punire, (etiam summorum sententiâ Theologorum, qui ipsi reformandæ ecclesiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges nõ siccâ morte periisse, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium squalore *carceris*, aut *laqueo*. Omnium tamen hoc tibi miserrimum videtur, & monstri quiddam simile, regem in judicium adduci, *causam capitis dicere coactum, condemnatum, securi percussum*. Dic mihi, homo insipientissime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium civitatum accomodatius est, cujuscunque criminis reum in judicio sistere, si defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere, ita ut damnato vel pœnitendi, vel se colligendi spa-

tiu

ium detur,quàm ſtatim ut prehenſus eſt, in-
lictâ causâ pecudis in modum mactare? Quo-
uſquiſque eſt reorum,qui,ſi optio detur,non
llo potiùs quàm hoc modo puniri ſe malue-
it? Quæ ratio igitur animadvertendi in civē
moderatior eſt habita , cur non eadem in re-
gem quoque moderatior , & vel ipſi regi ac-
eptior fuiſſe exiſtimanda eſt. Tu ſecretò, &
ine arbitris extinctum regem malebas,vel ut
xempli tam boni ſalubritate omnis memo-
ia careret,vel ut facti tam præclari conſcien-
ia defugiſſe lucem,aut leges atque ipſam ju-
titiam minimè ſibi amicam habuiſſe viderē-
ur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per
umultum aut factionem optimatium , aut
ebellium furorem,ſive militum ſive populi;
on odio, non metu , non ſtudio dominandi,
on cœco animi impetu , ſed conſilio & ra-
ione meditatum diu facinus peregerint. O
nerito quidem te ex juriſconſulto Gramma-
icum! qui ab accidentibus cauſæ,ut loquun-
ur , quæ per ſe nihil valent , vituperationes
nſtituis, cum nondum docueris illud facinus
n vitio an in laude ponendum ſit? Jam vide
uàm in te facilè incurram. Si pulchrum &
ecorum fuit, eò magis laudandi quod nullis
ffectibus occupati , ſolius honeſtatis causâ
cerint;ſi arduum & grave , quòd non cœco
npetu,ſed conſilio & ratione. Quanquā ego
æc divino potiùs inſtinctu geſta eſſe credi-

derim; quotes memoriâ repeto, quàm inopinato animorum ardore, quanto consensu totus exercitus, cui magna pars populi se adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipsum suorum omnium malorum authorem, ad supplicium deposcebat. Quicquid erat, sive magistratum sive populum spectes, nulli unquam excelsiore animo, &, quod etiam adversarii fatentur, seditiore, tam egregium facinus & vel heroicis ætatibus dignum aggressi sunt, quo non leges tantum & judicia dehinc mortalibus ex æquo restituta, sed ipsam justitiam nobilitarunt, seque ipsâ majorem post hoc insigne judicium reddidere. Iam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa simplex narratio, quam promisit, usquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex molestè & odiosè regnat, impunè posse regno exui: ab hac*, inquit, *doctrina inducti, si mille rebus meliorem regem habuissent, non ei vitam conservassent.* Spectate hominis acumen; nam istuc aveo ex te scire, quo pacto hoc sequitur, nisi tu nobis concesseris, nostro rege mille rebus meliorem molestè & odiosè regnare, ûnde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui molestè & odioè regnant mille rebus deteriorem facias? id est tyrannorum omnium fortasse immanissimum. Macti estote reges tam strenuo defensore

fenſore. Nunc narrare incipit; *Torſerunt eum variis crucibus.* Dic quibus: *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hoſtem bello captum. *Cuſtodiis ſæpè mutatis*: ne ipſæ mutarent fidem. *Libertatis interdum ſpe oſtensâ, interdum & reſtitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodum victore multo antè poſtulavimus, quæ niſi concederentur, nulla libertas, nulla ſalus populo ſperanda erat, eaſdem à captivo ſuppliciter, haud ſemel, imò ter & amplius petivimus; toties repulſam accepimus. Cum nulla de rege ſpes reliqua eſſet, fit Parlamenti conſultum illud nobile, ne qua deinceps ad regem poſtulata mitterentur; nō ex quo is tyrannus eſſe, ſed ex quo inſanabilis eſſe cœpit. Poſtea tamen quidam ex Senatorum numero nova ſibi conſilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari ſanè ſcelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, niſi Deo immortali viſum aliter fuiſſet, illos in ſervitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cum rex nihilo plus quàm antea conceſſiſſet, quod ad firmam pacē & compoſitionem reverâ ſpectaret, illi tamen

ſatisfactum ſibi à Rege eſſe ſtatuunt. Pars itaque ſanior, cùm ſe remque Publicam prodi videret, fidem fortiſſimi, & ſemper reipubl. fidiſſimi exercitûs implorat. In quo mihi quidem hoc ſolùm occurrit quod nolim dicere, noſtras legiones rectiora ſenſiſſe quàm patres conſcriptos: & ſalutem reipubl. armis attuliſſe, quam illi ſuis ſuffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam inſcitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quò nullus unquam rex ſupplicium capitis paſſus ſit:* cùm ſæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem ſupplicium capitis omnino eſſe paſſum. Tune, fatue, modum cum modo conferre ſoles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis paſſus eſt ut latro, ut ſicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine eſt regem defendere, an ſententiam de rege ferre, eâ ſanè quæ à nobis lata eſt, multò ſeveriorem? quis te tam ſubitò pellexit ut nobiſcum pronunciares? Queritur *perſonatos carnifices regi caput amputaſſe.* Quid hoc homine facias? queſtus eſt ſupra *de parricidio in perſona regis admiſſo*, nunc in perſona carnificis admiſſum queritur. Quid reliqua percurram, partim falſiſſima, partim frivola *de pugnis & calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *ſpectandi cadaveris quatuor ſolidis taxatâ*, quæ frigidiſſimi litera-

literatoris inſcitiam & puſillitatem animi clamitant; legentem certe neminem pilo triſtiorem reddere poſſunt: ſatius mehercule fuiſſet Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxiſſe, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuiſſe; tam inſipidum & inſulſum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica ſalis exiguiſſima poſſit exprimi. Narrare jam deſiit; & quid deinde agat, dictu ſanè difficile eſt; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oſcitat, nullum quidlibet garriendi modum ſibi ſtatuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne ſemel quidem dicta non ſordeſcerent. Et certè neſcio, an blateronis cujuſpiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede ſtant verſiculis forte effuderit, non digniores multo ſint quæ chartâ illinantur; adeò indigniſſimas eſſe reor quibus ſeriò reſpondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui eccleſiæ bellum intulit, ut epiſcopos religionis hoſtes & tyrannos in eccleſia retineret. *Puritatem autem religionis* qui potuit is conſervare, ab impuriſmis epiſcoporum traditionibus & cæremoniis ipſe ſubjugunt miſſus? *Sectarum* verò, quibus tu *ſacrilegos ſuos cœtus tenendi licentiam* ait *dari*, quam ipſa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis ſacrilegus

gus, qui perpetuò maledicendi pessimam omnium licentiam tibi sumis. *Non poterant gravius remp. lædere, quàm ejus dominum tollendo.* Disce verna, disce mastigia, nisi dominum tollis, tollis rempub.: privata res est, non publica quæ dominum habet. *At pastores facinus eorum abominantes cum summa injustitia persequuntur.* Pastores illos ne quis fortè nesciat quales sint breviter dicam; iidem sunt qui regi resistendum armis esse, & verbo & scriptis docuerunt, qui omnes tanquam Merozum indesinenter execrari non destiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non suppeditassent; quod illi non contra regem, sed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, imo Nerone ipso Neroniorem susceptum esse in concionibus sacris vaticinabantur. Sublatis episcopis & sacerdotibus quos Pluralistarum & non residentium nomine insectari vehementissimè solebant, in eorum amplissima sacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyssimè irruebant: unde suos greges quàm turpiter negligant pastores isti meritò egregii nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec pessimo ecclesiæ publico eâdem ipsi infamiâ flagrarent, quam paulò antè sacerdotibus inusserant. Nunc quòd avaritia eorum nondum satiata est, quòd, inquies, ambitione animus turbas concire, pacem odisse

disse consuevit, in Magistratus qui nunc sunt, id quod priùs in regem fecerant, seditiosè concionari non desinunt; regem scilicet pium crudeliter sublatum; quem modo ipsi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ spoliandum, & bello sacro persequendum, in manus Parlamento, quasi divinitùs, tradiderant; sectas scilicet non exstirpari, quod certè à magistratibus postulare perabsurdum est, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in ecclesia hæreses perniciosissimæ sunt, ex ipsorum ordine pastorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exstirpare valuerunt. Quas illi sectas apud nos insectantur, obscuras esse scio, quas ipsi sequuntur, famosas, & ecclesiæ Dei longè periculosiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuêre. Hos tamen, nequissimi cum sint, adeò non persequimur, ut factiosis, & res novas quotidie molientibus nimium indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *suis molossis*, quæ tua canina facundia est, *ferociores*, nullam *legitimi successoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute respondebis tibi, non ego. *Vbi reipub. forma mutatur ex monarchica in aliam, non datur successio inter differentis regiminis curatores.* Apparat; de primatu. *Minima*, inquis, *regni unius pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni qui-

dem, si hoc verum esset, quibus in cæteros imperium sit viris in fœminas, *Isti sunt, qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præsumpserunt*; rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin simul fœdissimè barbarus & solœcus sis, non moribus solùm, sed syntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint*. Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipse sis, & verè macula, Anglorum tamen famam & sempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita est, non hostes tantùm armatos, sed hostiles intus, id est superstitiosas vulgi opiniones eluctati atque supergressi. Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes in commune sibi pepererunt: populariter id ausi, quod apud alias nationes heroicæ tantùm virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui Christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cùm de jure tecum suo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, quì gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid sis in nostra causa *Iesuitis* responsurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando ecclesiam tui pudet; qui primatum Papæ, & episcopos tam jactanter modo & ferociter adortus,

adortus, nunc episcoporum assecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo quoniam tu eos *Iesuitis longe pejores esse* ais, Lutherum nempe, Zwinglium, Calvinum, Bucerum Paræum cum aliis multis) docuisse, *amovendum esse* tyrannum: *quis autem sit tyrannus ad judicium sapientium & doctorum se retulisse Isti verò qui; an sapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illustres*, Liceat, quæso, populo, qui servitutis jugum in cervicibus grave sentit, tam sapienti esse, tam docto, tamque nobili, ut sciat quid tyranno suo faciendum sit, etiamsi neque exteros, neque grammaticos sciscitatum mittat. Tyrannum autem fuisse hunc non Angliæ solùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis disertissimis declaraverunt, sed totus ferè utriusque regni populus assentitus est; donec episcoporum technis & fraudibus in duas postea factiones discessit. Quid si Deus, quemadmodum eos qui lucis euangelicæ participes fiant; ita eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentissimos exequantur, non multos sapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles esse voluit? ut per eos qui non sunt aboleret eos qui sunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui spicilegia, qui lexica & glossaria ad senectutem usque trivisse potius

videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe? unde nil præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſſimus rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc, aſtronomis, nunc medicis in in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi vocula unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes illi interdiceres; Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quod omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quòd is te grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retracturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbaſſe audiviſſes. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos, indoctos, obſcuros, improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam, (nam nationem ipſam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indigniſſimum eſſet) qui ſurſum, deorſum, quoquoverſum verſatus & volutatus, nihil niſi grammaticus es: immo ac ſi Deo cuilibet votum ipſo Mida ſtultius nuncupaſ-

cupasses, quicquid attrectas, nisi cum solœcismos facis, Grammatica est. Quisquis igitur *de face illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates nostros, quorum sapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta satis testantur, non sic de honestabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quisquis, inquam, de fæce illa plebis hoc tantummodò sibi persuaserit, non esse se regibus natum, sed Deo & patriæ, multò sanè te doctior, multò sapientior, multò probior, & ad omnem vitam utilior existimandus erit. Nam doctus ille sine literis, tu literatus sine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot scribis, & tamen pecus es.

CAP. II.

QUod argumentum pro se *indubitatum* esse, superiore capite perorans dixerat Salmasius, *rem ita se habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de ea sentiant*; quod tamen is *de facto* falsissimè affirmabat, id ego nunc de jure regio disceptaturus, potero in ipsum verissimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus suprema est in regno potestas, nulli alii nisi Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus solutus est*, siquidem id definiri dicendum est, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà non meis tantùm, sed vel ipsius testimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero

ſit, nam omnem penetrare barbariem neceſſe non eſt; nullam, inquam, gentem iſtiuſmodi jura aut poteſtatem regi conceſſiſſe, *ut legibus ſolutus eſſet, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuſcunque gentis tam ſervilli ingenio exſtitiſſe puto, præter unum Salmaſium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura eſſe aſſeverarit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi ſententia ſemper abhorruere, quinetiam ipſe, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter ſenſiſſe aliis jampridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobiliſſima, & Batavorum Academia celeberrima, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſta, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antonius Caracalla ab Iulia noverca per inceſtum edoctus non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt aut unquam fuit, qui tyrānus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana, jura violavit, nihilo tamē minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? jure ſuo uſus eſt in ſubs. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, tamque furioſum commmittere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſſit queri aut

ri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali orignem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominium genus, adeò iniquus & inhumanus es; quique omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundã, aut deniq; perfidia tam feros atque immites dominos gẽtibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſthac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò qui contra atque olim Dionyſius ex grammatico tyrannus ipſe ſis; nõ quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, ſed illa altera malè pereundi: quâ ſolâ, ut incluſus ille Capreis Tiberius, à temetipſo perditus quotidie te ſentias perire. Verùm jus illud regium paulò aacuratius quale ſit conſideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit, ſic Occidens.* Non reponam tibi quod Ariſtoteles & Marcus Cicero, authores, ſi qui alii, cordatiſſimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis ſcripſit, Gentes Aſiaticas facilè

ſer-

servitutem pati, Iudæos autem & Syros servituti natos fuisse: fateor paucos fere libertatem velle, aut eâ posse uti, solos nempe sapientes, & magnanimos; pars longè maxima justos dominos mavult, sed tamen justos; injustos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam universo generi humano tam infensus fuit, neque ullus nuquam pupulus tam ab omni spe & consilio derelictus, ut necessitatem hanc atque legem omnium durissimam in se atque in suos liberos ultro statueret. Profers imprimis *verba regis in Ecclesiaste sapientiâ clari*. Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege posteriùs videbimus; cujus exinde sententiam rectius intelligemus. Audiatur ipse Deus, Deut. 17. *Cùm ingressus fueris in terram, quam Iehova Deus dat tibi, & dices statuam super me Regem sicut omnes gentes quæ sunt circa me.* Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teste hîc ipso Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium semper fuisse, vel eâ, quæ placeret, formâ reipubl. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis disertè hoc dicit Deus, de reliquis haut abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut sunt res humanæ, suique populi magis ex usu Deo visam esse: cùm hanc ipse formam instituerit; monarhiam non nisi serò petentibus, idq; ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut ostenderet, Deus id

se

se liberum Populo reliquisse, ab uno an à pluribus respubl. administraretur, modo justè, regi etiam futuro leges constituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet sibi equos, ne uxores, ne divitias*, ut intelligeret nihil sibi in alios licere, qui nihil de se statuere extra legem potuit. Iussus itaque est *omnia legis illius præcepta*, etiam suâ manu perscribere, perscripta *observare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus suis*. Ex quo perspicuum est, regem æquè ac populum istis legibus astrictum fuisse. In hanc fermè sententiam scripsit Josephus, legum suæ gentis interpres idoneus, in sua repub. versatissimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον, &c. *Optimum est*, inquit, *optimatium regimen; nec vos alium reipub. statum requiratis; satis enim est Deum habere præsidem. Attamen si tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm suæ sapientiæ; prohibeatur autem, si potentior fieri studet, quàm rebus vestris expedit.* Hæc & plura Josephus in istum Deuteronomii locum. Alte Philo Iudæus, gravis autor, Iosephi coætaneus, legis Mosaïcæ studiosissimus, in quam universam diffusâ commentatione scripsit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus solvit, atque hostis quilibet solutus

ſolutus legibus dici poſſit, τοὺς ἐπὶ λύμῃ ἢ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam ſibi acquirũt potentiam; non reges ſed hoſtes appellandi ſunt*; *ea facientes, quæ hoſtes nullâ pace reconciliandi faciunt*; *nam qui per ſpeciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hoſtibus pejores ſunt*; *hos enim facile eſt propulſare, illorum autem malitia haud facilè detegitur*. Detecti igitur quid obſtat quo minùs hoſtium loco habendi ſint? Sic libro ſecundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria ſunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, ſed paret*. Vera ſunt iſta, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, obſervare; verùm ſi ſecus fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, ſed nec de infimis quidem magiſtratibus puniẽdis lex ulla ſcribitur; qui omnes cùm de iis puniẽdis nulla lex ſcripta ſit, pari certè jure & ratione poſſent impunitatẽ ſcelerũ omnium ſibi venditare; quam tamen neq; eorum quiſpiam vendicavit, neq; ullum iis arbitror idcirco eſſe daturum. Hactenus ex ipſa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuiſſe; nec ſe præ cæteris efferre, qui etiã fratres ejus ſunt. Nunc an quid aliud Eccleſiaſtes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1. &c. *Mandatum regis ob-*

ſerva;

serva;vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito,ne persistito in re mala,nam quicquid volet faciet;Vbi verbũ regis, ibi Dominatio, & quis dicat ei quid facis? Satis constat Ecclesiastē hoc in loco non synedrio magno, non senatui, sed privato cuique præcepta dare. Iubet mandata sua observare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, nisi rex vicissim in leges divinas atque patrias juratus sit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam suam Iehosuæ pollicentur, Ios. 1. *Vt dicto audientes Mosi fuimus,ita erimus tibi,modò ut Deus tecum sit, quemadmodum fuit cum Mose.* Conditionem vides expressam; Alioquin ipsum audi Ecclesiasten, cap. 9. *Verba sapientum submissa potiùs audienda esse, quàm clamorem dominantis inter stolidos.* Quid porrò monet? *Ne persistito in re mala, nam quicquid volet,faciet,* in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter, aut severè agere, prout volet, potest. Nihil hic tyrannicum sonat, nihil quod vir bonus extimescat. *Vbi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non solùm quid fecisti, sed etiam stultè fecisti, Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licet infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: sunt & illi hodie,

die, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expressâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipse infrâ concedis, pag. 50. Prudenter igitur Ecclesiastes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimum, damnosa contentio est. Quid ergo? an optimates, an omnes reliqui magistratus, an populus universus quoties delirare libet regi, ne hiscere quidem audebunt? an stolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obstabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines grassetur, ita *legibus solutus, ut quod libet liceat*? O de Cappadocis eques catastis! quem omnis libera natio (si unquam post hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut servitutis candidatum dedere in pistrinum debebit, eâ lege atq; omine, ut si te inde exemerit, ipsa sub aliquo tyranno, eoq; stultissimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modo: *Israëlitæ regem à Deo petentes eodem jure se ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges summo jure, & potestate non circumscriptâ regnabant, Teste Virgilio:*

— Regem

— *Regem non sic Ægyptus & ingens*
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaspes
Observant. —

Primùm quid nostrâ refert, qualem sibi regem Israëlitæ voluerint, præsertim Deo irato, non solùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non suæ legis, sed planè quòd vellent regem? Deinde regem injustum, aut legibus solutum petivisse credibile non est, qui Samuelis filios legibus obstrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantum avaritiâ ad regem confugerunt. Postremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *absolutâ potestate* regnasse; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis observantiores regum sint, teste tamen eodem Poëta,

— *Magnis agitans sub legibus ævum.* —

Non ergò sub regibus omni lege solutis. At vide quam tibi minimè velim malè; cum plerique te nebulonem esse judicent, ostendam te personam tantùm nebulonis mutuam sumpsisse. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quosdam Tridentinos exemplo Apium usos ais, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari militiâ hoc mutuum cepisti. Quod illis itaque respondisti cum probus esses, jam factus nebulo tute respondebis tibi, tuaque tibi manu personam nebulonis detrahes. *Apium respub. est, atque ita Physici appellant:*

Regem

Regem habent, sed innocuum; ductor est potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes subditas. Minimè igitur mirum, si ita obſervant. Iſtas me herculè apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licet ſint, fucum te eſſe indicant. Ariſtoteles autem, rerum politicarum ſcriptor diligentiſſimus, monarchiæ genus Aſiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id eſt, ſecundum legem fuiſſe affirmat. Pol. 3. Immò cum monarchiæ quinque ſpecies enumeret, quatuor ſecundùm legem,& ſuffragante populo fuiſſe ſcribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta poteſtas, volente licet populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penes regem erant. Quinta, quâ is παμβασιλείαν vocat,& ad quam ſolam id refert, quod tu regum omnium jus eſſe ſcribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium,aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob cauſſam feciſſe mentionem ejus videtur,quàm ut abſurdam, injuſtam,& maximè tyrannicam eſſe demonſtraret, Samuelem ais, cùm eos ab eligendo rege deterreret,*jus illis regium* expoſuiſſe. Vnde hauſtum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipſo Deo per Samuelem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur

igitur jus regium divinitùs datum, ſed morem regnandi praviſſimum, ſuperbiâ regum & dominandi libidine arreptum expoſuit propheta; nec quid debebant reges, ſed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, ſicut antea rationem ſacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraico etiam ſolœciſmo משׁפּת vocas) ſupra indicaverat C. 2. *ratio ſacerdotum iſtorum cum populo hæc erat, v.* 13. impia videlicet, odioſa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat ſed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum expoſuerunt; unus mihi erit multorum inſtar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis eique charus, & Auguſtini judicio vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. Is in hiſtoria ſacra Samuelem ait dominationem regiam, & ſuperba imperia populo exponere. Sanè jus regium non eſt dominatio & ſuperbia; ſed jus atque imperium regium, teſte Saluſtio, conſervandæ libertatis atque augendæ reipub. cauſsâ datum, in ſuperbiam dominationémque ſe convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Juriſconſulti, idem Rabbini plerique, ut ex Sichardo didiciſſe potuiſti, de explicatione hujus loci ſentiunt; ne Rabbinorum enim quiſquam jus regis abſolutum iſto loco tractari dixit. Ipſe infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem ſolum, ſed omnes hic* quereris *errare*, te unum

unum ex omnibus rem acu tetigisse: Jam verò cujus vel impudentiæ est vel socordiæ, contra omnes, præsertim orthodoxos, mores regum ab ipso Deo damnatissimos in jus regium convertere; & honestâ juris præscriptione defendere: cum jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis sæpiùs consistere fatearis. An quisquam sic *sui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, prosternere, permiscere omnia sibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *suo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt*? Dixerat apud Sallustium C. Memmius tribunus Plebis, in superbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impunè quælibet facere, id est, regem esse*; Arrisit hoc tibi, & statim in lucro ponis, nequicquam sanè, si paulùm evigilaveris. An jus hic regium asseruit? an non plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari sineret, eósque mores regios jam rursus pateretur, quos jure suo majores illorum cum rege ipso finibus expulerant. Marcum Tullium saltem consuluisses; is te & Sallustium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuisset. Qui pro C. Rabirio, *nemo*, inquit, *nostrûm ignorat consuetudinem regiam; regum sunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliaque hujusmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, sed *consuetudinem regiam* vocat, eáque legere & spectare nos ait debere, non *ut delecte-*

mur solùm, sed ut cavere etiam & effugere discamus. Vides quam te malè multaverit Sallustius, quem tyrannis inimicissimum, juris tyrannici patronum attulisse te putabas. Nutare, mihi crede, & suum sibi occasum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuissima quæque sic arripit, seque sustinere iis testibus atq; exemplis conatur, quæ tardiùs fortassè alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, summa injuria est, id in regibus maximè locum habet; qui cùm summo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis esse positum.* Miserum jus; quod tu jam ad extrema perductus, nisi per summam injuriam defendere ulterius non potes! Summum id ducitur, cùm quis formulas legum sectatur, singulis penè literis immoratur, æquitatem non servat: aut scriptum jus callidè nimis & malitiosè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum esse ait. Cùm autē jus omne de fonte justitiæ manare certum sit, impius sis necesse est, qui *regem injustum esse, iniquum, violentum, raptorem esse, & quales esse solebāt* qui pessimi erant, jus regis esse dicis, idque *prophetam populo insinuasse*. Quod enim jus summum aut remissum, scriptum aut non scriptum ad maleficia perpetranda esse potest? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui

istiusmodi jus regium & sibi & Deo invisum esse profitetur: Psal. 94. *an consociaretur tibi solium ærumnarum, formantis molestium per statutum.* Noli igitur Deo hanc atrocissimam injuriam facere, quasi is regum pravitates & nefaria facinora jus esse regium doceret, qui etiam hoc nomine societatem cum improbis regibus se detestari docet, quòd molestiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare soleant. Noli Prophetam Dei falsò insimulare; quem, tu dum juris regii isto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; sed, ut venefica illa inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuisse credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuisset. Jus datum sceleri legimus, tuque *licentia jure concessa reges minùs bonos uti consuevisse* ais. At jus hoc ad perniciem humani generis abs te introductum non esse à Deo datum probavimus; restat, ut sit à Diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hæc,* inquis, *licentia dat posse, si velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut testimonia tua recitem, tuis enim ipse testibus conficere te soles. Audi igitur verba Ciceronis in 4. Philip. *Quæ causa justior est belli gerendi, quàm servitutis depulsio? in qua etiamsi non sit molestus dominus, tamen est miserrimum*

servimum posse si velit. posse vi scilicet; nam de jure si loqueretur, repugnantia diceret, & ex justa belli causa injustam faceret. Non est igitur jus regium quod tu describis, sed injuria, sed vis, & violentia regum. Transis ab regia licentia ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingrato esse*. Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, stuprare? Quid interest ad injuriæ gravitatem? rex an latro; an aliunde hostis populum occidat, diripiat, in servitutem agat, eodem certè jure, & hunc & illlum humanæ societatis inimicum,& pestem propulsare, atque ulcisci debemus; immo regem eò justius quòd is tot beneficiis & honoribus nostris auctus commissam sibi sub juramento publicam salutem prodat. Concedis postremò *leges dari à Mose secundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diversus ab illo jure quod Samuel proposuit*. Quod cum assertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino solutum posueris, nunc obstrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Mosis & Samuelis, quod est absurdum. At *servi*, inquit Propheta, *vos eritis regi*. Ut servos fuisse non abnuerim, non jure tamen regio servi fuerunt, sed regum fortasse plurimorum usurpatione & injustitiâ. Illam enim petitionem obstinatam non jure regio, sed suo merito in pœnam illis ces-

suram propheta præmonuit. At verò si regi legibus soluto quicquid libet licuerit, profecto rex longè plus dominus erit, populus infra omnium servorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injuriosum in dominum habebat; populus universus, libera nimium gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læsus, afflictus & spoliatus confugiat: à servitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus suis duriore, si libeat, servitute opprimēdus traderetur. Quod cum neque divinæ legi, nec rationi consentaneum sit, dubium nemini esse potest, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neq; mores prorsus regum omnium, sed plurimorum. Descendis ad Rabbinos, duosque adducis eâdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Joses jus regium ajebat contineri, Deuteronomii esse, non Samuelis, manifestum est. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectissimè quidem & contra te dixit R. Judas. Perniciosum enim est id jus nominari atq; doceri quod injustitia planè est, nisi abusivè forsitan jus nominetur. Quo etiam pertinet versus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem vestrum, sed non exaudiet vos Iehovah;* obstinatos nimirum ista pœna manebat, qui regem nolente Deo dari sibi voluerunt.

Quan-

Quanquam iſta verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat procul dubio omnem etiam aliam inire rationem honeſtam ſeſe à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, ſic ad Deum clamat ut cætera omnia quæ officii ſunt ſui negligat, ad otioſas tantùm preces devolutus? Verum utcunque ſit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus noſtrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipſo dante accepimus, ſed jure gentium uſi, nec jubente Deo nec vetante, noſtris legibus conſtituimus. Quæ cum ita ſe habeant, non video quamobrem nobis laudi atq; virtuti tribuendum non ſit, regem abjeciſſe; quandoquidem Iſraëlitis crimini eſt datum regem petiſſe. Quod etiam res ipſa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati ſumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent à Deo efflagitabant, ſervire juſſit; donec Babylone redeuntes ad priſtinum reipub. ſtatum reverſi ſunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc ſiniſtro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis oſtendere; oſtendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione iſtius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id fruſtra reſarcire ſtudes; in-

 telligi

telligi nempe id de regibus Post-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Israëlitas & Iudæos differentiam ponit: Davidis enim posteros judicare & judicari*; Israëliticis neutrum concedit. Occurris tibi; tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus locum non habuisse*, quia dictum est v. 17. *vos eritis ei servi*; consuetudine scilicet non jure; aut, si jure pœnas petendi regis, quamvis non sub hoc fortè vel sub illo, at sub plerisque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adversario opus non est, adeò semper tibi adversaris. Narras enim pro me, ut primò Aristobulus, pòst Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à synedrio juris custode, & interprete acceperint, sed paulatim sibi assumpserint, & senatu renitente usurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus synedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa est, jusque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* scil. *non judicari*, ex illa fabula plusquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum *judicari posse, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbincis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimò legimus ipsum Saulem cum filio Jonathane sortis judicium atque etiam capitale subiisse suoque ipsum edicto

edicto paruisse. Uzzias quoque à sacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, se submisit, rexque esse desiit. Quid si templo excedere, quid si magistratu abire, & seorsim habitare noluisset, jus illud regium legibus solutum sibi asseruisset, an passuros fuisse censes Judæos, & sacerdotes templum contaminari, leges violari, populum universum contagione periclitari? In leprosum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut stultus est, ut existimet, cùm rex morbosus ne populum contagione lædat, cautum atque provisum legibus sit, si rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempubl. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum esse? Verùm *exemplum ullius regis afferri non potest, qui judicium capitis subierit in jus vocatus*. Ad illud Sichardus haud absurdè respondet, perinde esse, ac si quis ad hunc modum dissereret. Cæsar nunquam citatus est coram Electore; ergò si Palatinus diē Cæsari dixerit, non tenentur Cæsar in judicio respondere. Cum tamen doceat Bulla aurea Carolum IV. se & successores suos huic cognitioni subjecisse. Quid in corrupto populi statu regibus adeò indultum fuisse miramur, ubi tot privati aut opibus suis aut gratiâ impunitatem vel gravissimorum scelerum assequun-

quuntur. Illud autem ἀνυπεύθυνον, id est, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere,* quod tu regiæ Majestatis maximè proprium esse ais. Aristoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum esse affirmat. Tu verò Antonium tyrannum immanissimum, Romanæ reipubl. eversorem, idoneum sanè Authorem producis, non esse justum reposci à Rege factorum suorum rationem; & tamen Herodem cædis reum ad causam dicendam in Parthos proficiscens accersivit ad se Antonius: & animadversurus etiam in regem fuisse creditur, nisi rex eum auro corrupisset. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ potestatis Antoniana assertio, & tua *regia defensio.* At nō sine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, sed soli Deo acceptum referunt.* Dic sodes quinam? nam istiusmodi reges exstitisse unquam, nego. Primus enim Saul, nisi populus refragante etiam Deo regem voluisset, nunquam rex fuisset; & quamvis rex renuntiatus esset Mispæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris secutus, donec Gilgale rex à populo secundum creatus est. Quid David? quamvis unctus à Deo, nonne iterum unctus est ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hæbreis, pacto tamen prius fœdere? 2. Sam. 5. 1. Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *super solium*

lium Domini & cunctis placuit, 1. Paralip. 29. ergo & placuisse populo aliquid erat. Constituit Jehojadas regem Joasum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2. Reg. 11. Hos reges, nec non & reliquos Davidis posteros & à Deo & à populo constitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm constitutos esse affirmo; tu ostende constitutos esse à Deo; nisi eâ solùm ratione, quâ omnia cùm maxima tùm minima à Deo fieri & constitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure solium Jehovæ dicitur; solium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ sunt. Quod te ex eodem capite didicisse potuisti. v. 11, 12. *tua sunt omnia in cælo & in terra, tuum est, Iehova, regnum Divitia & gloria à facie tua sunt, vis & potentia*, &c. Diciturque hoc toties, non ut intumescant reges sed ut moneantur, quamvis Deos se esse putent, Deum tamen supra se esse, cui debent omnia. Unde illa Essenorum & Poëtarum doctrina, reges *non sine Deo, & ab Iovi esse* facilè intelligitur omnes enim homines à Deo itidem sumus, Deique genus. Jus igitur hoc universum Dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non à Deo nominari, regnum suum soli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus assentari regibus solet, ipsi tamẽ reges

ſive boni, ut Homericus ille Sarpedon, ſive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoſcunt.

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεσθα μάλιστα,
&c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam Deos intuentur.

Ipſe ſibi reſpondet; quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lucii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ adminiſtrationis rationem populo reddendam eſſe innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, Deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii.

Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Si ergò reges hodie per Deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem ſe vindicant, quandoquidē omnia à Deo & per Deum fiunt. Utrumque etiam æquè teſtatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum ſolio dejici; cùm tamen id utrumque longè ſæpius à populo

pulo fieri perſpiciamus,quàm à Deo. Jus itaque populi pariter ac regis, quicquid eſt, à Deo eſt. Populus ubicunque ſine Deo manifeſtò regem creavit,poteſt eodem jure ſuo regem rejicere. Tyrannum ſanè tollere quàm conſtituere divinius eſt;pluſque Dei cernitur in populo quoties injuſtum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Imo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipſo honore dilectos ſuos decoravit Deus, Pſal. 149. ut Chriſtum regem ſuum laudibus celebrantes, gentium reges,quales ſub euangelio ſunt omnes tyranni,*vinculis coërcerent, inque eos jus ſcriptum exercerent*, qui jure omni ſcripto atque legibus ſolutos ſe eſſe gloriantur. Nè quis tam ſtolidè, ne quis tam impiè credat tāti eſſe apud Deum reges,ferè mortalium ignaviſſimos,ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur, eorum ut gratiâ,præque illis,divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & viliſſima quæq; animalia loco atque numero habendum ſit. Age nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium,quaſi tyrannis faventem, in medium profers; at ſatius tibi fuit Marcum Aurelium non attigiſſe. Ille an Deum de principibus ſolùm judicare dixerit,neſcio. Xiphilinus certè quem citas de αὐταρχίας loquitur, περὶ αὐταρχίας ὁ Θεὸς μόνος κρίνειν δύ-

νειν δυνάστῃ, αὐταρχίαν autem monarchiæ synonymum illic esse non assentior; eoq; minus quo sæpius præcedentia lego, nam qui cohæreat, aut quid sibi velit aliena illa sententia subito insititia, qui legerit miretur; præsertim cum Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm est actum sub civitate libera; jus autem populi quin supremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraseam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut istam gloriam æmulantes coluisse, sibique reipublicæ formam proposuisse in qua æquis legibus, parique jure omnia administrarentur, in primo libro de vita sua profitetur: in quarto, non se, sed legem, dominum esse. Agnovit etiam omnia Senatus populique esse: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in vestris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio sibi arrogaret. Moriens, filium suum regnaturum eâ lege Romanis commendavit, si dignus esset: jus itaque illud regnandi absolutum atque fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam deniq; αὐταρχίαν præ se non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta esse*, ais: at nusquam visa; *plena Iudæorum*, & tamen addis *Iudæos in plerisq; regiæ potestati minùs æquos fuisse*

se: imò Græcos & Latinos multò minùs Tyrannis æquos & reperisti & reperies; multo minus Judæos, si liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam. 10. jus regni descripserat, exstaret; quem librum Doctores Hebræorum à regibus discerptum aut combustum esse tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in suos exercerent. Circumspice jam, numquid captare possis: occurrit tibi rex David postremò torquendus, Ps. 17. *à facie tua judicium meum prodeat:* ergò, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem nisi Deus.* Et tamen similius veri videtur, Davidem hæc scripsisse, cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat; *si est in me iniquitas, tu me affice morte,* inquit, 1 Sam. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falsò accusatus, ad judicium Dei provocat; id sequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta sunt, cùm exploraveris cor meum,* &c. quid hoc ad judicium regium, aut forense? Sanè jus regium illi maximè labefactanr atq; destruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atq; exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum nostratium argumentum palmarium. *Tibi soli peccavi,* Ps. 51. 6. quasi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, sordidatus & squalidus in terra jacens, misericordiã à Deo suppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus; cùm se

vix jure mancipii dignum esse arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres suos usque adeò præ se contempsit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non se posse censeret? absit à rege tam sancto tanta superbia, tamque fœda ignoratio vel sui vel proximi. *Tibi* igitur *soli peccavi* procul dubio intelligendum est, tibi præcipuè. Vtcunque sit, profectò verba psallentis, & sententiæ affectibus plenæ handquaquam sunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non est in jus vocatus, nec coram synedrio causam capitis dixit.* Esto; quî enim potuit id resciri, quod adeò sine arbitris, & secretò peractum fuit, ut per aliquot fortasse annos (cujusmodi aulæ arcana sunt) vix unus aut alter conscius fuisse videatur. 2. Sam. 12. *Tu hoc clam fecisti.* Deinde quid si in privatis etiam puniendis cessaret synedrium? an quis inde puniendos non esse argumentabitur? Sed ratio obscura non est; ipse se condemnaverat. v. 5. *reus capitis vir ille, qui fecit* hoc; cui statim subjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro suo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato absolvit regem, & ipsa mortis sententiâ, quam is in semetipsum pronuntiaverat. v. 13. *non es moriturus.* Nunc in advocatum nescio quem sanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut per orationem ejus refellas: de qua

ipse

ipse viderit;ego quod propositum mihi est,id ago ut quàm paucissimis absolvam. Quædam tamen præterire non possum ; primùm;insignes repugnantias tuas:qui p. 30,hæc habes: *Israëlitæ non deprecantur injustum regem, violentum, raptorem, & quales esse solerent qui pessimi.* At p.42. Advocatum vellicas quòd Israëlitas tyrannum petisse arguerat. *An de fumo,* inquis, *in flammam ire præcipites maluerunt,id est sævitiam pessimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam assueverant.* Illic Hebræos maluisse ais tyrannos quàm judices,hîc judices maluisse quàm tyrannos;& *nihil minus quàm tyrannum voluisse.* De tuo igitur respondebit tibi advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus est. Quod sequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuisse, quòd judices repudiarunt, regem optarunt.* Memineris, cum hoc ego à te reposcam. Negas *Deum iratum Israëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuisse, sed ut rem salutarem & bonam.* Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, nisi quòd res mala erat imperium regium non quidem per se,sed quòd plerunque, sicut Propheta hîc monet,in superbiam & dominationem se convertit. Si adhuc non satisfacio, agnosce jam tua, syngrapham agnosce tuam & erubesce; Apparat;ad primatum,

tum, *Iratus Deus regem illis dedit offensus eorum peccatis, quòd Deum habere regem renuissent. Ita Ecclesia quasi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu desciverat, in unius mortalis monarcha plusquam regium dominatum data est.* Tua igitur similitudo sibi constat, aut dedit Deus regem Israëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam ecclesiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid insanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid asserat, & mox neget, nihil pensi habet. p. 29. *regem legibus solutum esse apud omnes Gentes; sic Oriens judicavit, sic Occidens.* At? p. 43. *omnes reges Orientis* κτ̀ νόμον *&* *legitimos fuisse; immò Ægypti reges in maximis minimisque rebus legibus obstrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus sis, omnes reges *solutos legibus* esse, *leges dare, non accipere.* Equidem non irascor tibi; aut enim insanis, aut stas à nobis. Hoc certè oppugnare est, non defendere, hoc regem est ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptissimè quadrat, sed inversum; nam quātò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu pessimus omnium patronus. Certè nisi stupor ille quo advocatum esse *demersum* ais, te potiùs obcœcavit, jam tute *obrutuisse* te senties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuisse* fateris; *non tamen ut iis* *tene-*

tenerentur, judiciorum metu & pœna capitis. Quod neque dum ex ſcriptura, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt; omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſſimum eſt. Quæ duo in ſapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſceperas, eſſe ex magiſtris tuâ ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendum fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorum ego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi; imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe arbitror: æquali; aut plerumque deteriori, ac ſæpiſſimè ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſſimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Chriſtus à regibus originem duxit, quàm facit ad peſſimorum regum commendationem, Chriſtum eos habuiſſe nepotem. *Rex eſt Meſſias:* agnoſcimus, gaudemus, & quàm citiſſimè veniat oramus; dignus enim eſt, nec ei quiſquam ſimilis aut ſecundus;

dus;interim regia gubernatio commiſſa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri ſolet, plus mali quàm boni attuliſſe humano generi rectè exiſtimatur. Nec continuò ſequitur omnes reges tyrannos eſſe. Verùm ita eſto: do tibi hoc, nè me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo ſequuntur*, inquis, *Deus ipſe rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipſe maximus.* Horum alterum ſi non ſequitur, ſequitur profectò illud quod toto libro tuo ſemper ferè ſequitur, te non ſcripturæ ſolùm, ſed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proximâ periodô ſuprà dixeras, *unum Deum regem eſſe omnium rerum, quas & ipſe creavit*, Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tua ipſius ſententiâ. In alterum deſpuimus, & blaſphemum illud tibi os obturatum volumus, qui Deum affirmes tyrannum eſſe maximum, ſi tyrannorum, quod ipſe ſæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum oſtendis, Moſen etiam cum *ſumma poteſtate regem fuiſſe.* Nam fuerit ſanè, vel quivis alius, dummodò is ſit qui res noſtras, quemadmodum Moſes, *ad Deum referre* poſſit. Eod. 18.19. Verùm neque Moſi, quamquam is Dei quaſi ſodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad conſulendum Deum*; non ergo ad mandata,
Moſis

Mosis accipienda. Tum suscipit Jethro, *esto tu pro hoc populo erga Deum, & commonefacias eos de legibus Dei.* Et Moses Deut, 4. 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde *fidelis* dicitur *in tota domo Dei.* Num. 12. Rex itaque Iehova tum populi fuit; Moses veluti interpres tantùm Iehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à Deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moses non summam sed vicariam tantùm & intermediam sub præsenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Mosen hîc summâ potestate regem fuisse dicas; cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum* LXX. *senioribus populum rexisse, & primùm populi non dominum fuisse* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque sicut ipse ais, cum *potestate planè summâ & regiâ*, nec tamen dominus, neque solus populum regebat, vel te authore; necessario sequitur reges, quamvis summâ potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos, neque solos populum regere debere; quantò minus ad libitum suum. Jam verò qua impudentia Dei mandatum ementiris, *de rege statim atque ingressi essent terram sanctam sibi constituendo.* Deut. 17. supprimis enim veteratoriè quod præcedit, *si dixeris statuam*

tuam super me regem; tuque memento quid à te jam reposcam; cùm dixeris p. 42, *liberrima tunc potestate populus erat praditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus esse velis, ipse videris, *Deus*, inquis, *cùm tanto antè determinaverit regium regimen instituendum tanquam optimum populi illius regendi statum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus sic egit cum propheta, ut quasi nollet.* Videt se illaqueatum, vîdet se impeditum: Iam attendite quantà cum malitiâ adversus prophetam, impietate adversus Deum expedire se quærat: *cogitandum in his est*, inquit. *Samuelem esse cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia*; *Samuel igitur noluit filios à populo rejici; Deus ut gratificaretur propheta suo, innuit non valdè sibi placere, quod populus desideraret*; Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergò, sed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nil Deum revereris. Isne tibi Samuel videtur, qui saluti aut charitati patræ filiorum avaritiam & ambitionem præposuerit, qui populo recta & salutaria petenti, tam callido consilio, tamque vafro illuserit, falsa pro veris docuerit? Isne tibi Deus, dui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo simulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod

quod Propheta populo exposuit, aut jus illud, teste Deo & Propheta, malum, molestum, violentum, inutile, sumptuosum reipub. erat; aut denique, quod nefas est dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt, Passim enim testatur Deus valdè sibi displicuisse quod regem petissent. ver. 7. *Non te sed me spreverunt, ne regnem super ipsos, secundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt Deos alienos:* ac si species quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari se, & honores propè divinos tribui sibi postulat. Sanè qui supra omnes leges terrenum sibi dominum imponit, propè est ut sibi Deum statuat alienum; Deum utique haud sæpe rationabilem, sed profligatâ sæpiús ratione brutum & belluinum. Sic 1. Sam, 10. 19. *Vos sprevistis Deum vestrum qui ipse servat vos ab omnibus malis, & augustiis vestris, cùm dixistis ei, regem præpones nobis* & cap. 12. 12. Vos regem petistis, *cùm Iehova sit rex vester.* & ver. 17. *Videte malum vestrum magnum esse coram Iehova petendo vobis regem.* Et contemptim Hosea de rege, 13. 10. 11. *Vbi rex tuus, ubinam est? servet te jam in civitatibus tuis. Vbi vindices tui? quoniam dixisti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, sed dominabitur in vos Iehova,* Jud. 8.

Jud. 8. planè ac si simul docuisset, non hominis esse dominari in homines, sed solius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum solus tenuit, θεοκρατίαν vocat Josephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui similem. Populus denique resipiscens apud Isaiam 26. 13. calamitosum hoc sibi fuisse queritur, quòd alios præter Deum dominos habuerat. Indicio sunt hæc omnia regem irato Deo Israëlitis fuisse datum. In historia tyranni Abimelechi quis est cui non risum moveas? de quo dicitur, cum is partim saxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc*, inquis, *historia potentissimè adstruit Deum solum regum judicem esse & vindicem*; imò tyrannorum, nebulonum, nothorum, si hoc valebit, quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium statim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confestim arma magistratui de manibus fluent, mussare deinceps populus non audebit. Verùm quid si magnus aliquis latro hoc modo in bello periisset, an Deus ergo solus latronum vindex? Quid si carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidisset? Ne judices quidem eorum unquam legisti lege postulatos; tamen *in optimatum statu vel principem, si quid committat, posse ac debere judicari*, ultro fate-

fateris pag. 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ se tulit. Quid si reddidisset magistratus, annon is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentissimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more suo se convertit; nil nisi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cum eorum quæ promisit se probaturum, nihil vel ex sacris libris, vel ex Rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus solutum esse, nec cur puniri, si delinquat, solus mortalium non debeat, quicquam ostendit. Immò suis ipse testibus se induit, & sententiam suæ contrariam esse veriorem suomet ipse opere demonstrat. Cumque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrocissimis omnium in nos odium excitare conatur, quasi rege optimo & innocentissimo crudeliter sublato. *An Solomon*, inquit, *melior Rex Carolo primo fuit*? Sunt, ut verùm fateor, qui patrem ejus Iacobum cum Solomone comparare non dubitarunt, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis musicus erat; Jacobus Darlti comitis filius, qui Davidem musicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingressum, cum ostio pessulum obdidisse deprehendit, haud multò

pòst

vide pag. 72 et 73.

pessulum abdidisse deprehendit, haud multò post interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergo illustrior Jacobus, & secundus Solomon sæpe dictus, quamvis Davidis musici filius an fuerit, dubium sit. At Carolum conferre cum Solomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & sævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miserorum civium cædes innumeras, dum hæc scribo, Carolus ipse filius illa publicæ pœnitentiæ sedecula apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm si Parallelis tantoperè delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritissimo *fratris* supplicio *regnum auspicatus est:* Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conspecta sint; ita enim suspicio in Bucchingamio constitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & sui patris, non solùm in comitiis omni culpâ exemit, sed ne omninò res ea Senatus cognitioni subjiceretur, comitia dissolvit. Solomon *gravissimis tributis populum pressit:* at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum, Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus est, hic

ab

ab una. Pellectus in fraudem Solomon, pellexisse alios non legitur; hic alios, non solùm uberrimis corruptæ Ecclesiæ præmiis pellexit, sed etiam edictis & canonibus ecclesiasticis coëgit, ut invisi reformatis omnibus altaria statuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non est ideo *Solomon à populo capitis damnatus.* Nec inde, inquam, sequitur damnari à populo non debuisse; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid sui juris esset haud multo pòst & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & nisi maturè se in fugam conjecisset, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuisse credibile est.

CAP. III.

CUm satis jam disputatum atque conclusum sit, reges Mosaïcos ex præscripto Dei omnibus obstrictos legibus pariter cum populo fuisse, nullas legum exceptiones perscriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè possent,* aut ut *à populo puniri ne possint, Deum* proinde *vindictam de his tribunali suo reservasse* falsissimum esse, sine authore, sine ratione dictum, videamus an id suadeat Euangelium, quod dissuasit lex, non imperavit: videamus an Euangelium, divinum illud libertatis præ-

conium, nos in servitutem addicat regibus & tyrannis; quorum ab impotenti imperio etiam servitutes cujusdam magistra lex verus populum Dei liberavit. Primùm argumentum ducis à persona Christi, quem quis nescit non privati solum, sed etiam servi personam ideo sumpsisse, ut nos liberi essemus: Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum est, non de civili; quàm enim aliena sunt ista quæ Maria, mater Christi, ejus in adventu cecinit. *superbos dissipavit cogitatione cordis ipsorum, detraxit dynastas è thronis, humiles evexit*, si adventus ejus tyrannos potiùs in solio stabiliret, Christianos omnes eorum sævissimo imperio subjiceret. Ipse sub tyrannis nascendo, serviendo, patiendo omnem honestam libertatem nobis acquisivit: ut posse servitutem, si necesse est, æquo animo pati, sic posse ad libertatem honestè aspirare non abstulit Christus, sed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de euangelica solùm, sed de civili libertate sic statuit. *Servus vocatus es? ne sit tibi curæ; sin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti estis, ne estote servi hominum.* Frustra igitur ab exemplo Christi ad servitutem nos hortaris, qui suæ servitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem servi nostrâ vice suscepit, animum verò liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid

quid sit, longè aliter docuisse ostendam, atq; tu doces: qui non regi, sed tyrannici juris, idq; in republica novus professor, si qua gens tyrannum sive hæreditarium, sive adventitiū, sive fortuitum sortita erit, eam non solùm necessitate, sed etiam religione servam esse statuis. Tuis autem, ut soleo, in te utar testimoniis. Interrogavit Petrum Christus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Matth. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, sive censum, à filiis suis, an ab alienis? respondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Christus; *liberti sunt filii*; *sed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam persolverentur hæc didrachma, alii sacerdotibus in Sanctuarium, alii Cæsari: ego quidem Herodi persoluta, interverso Sanctuarii reditu, sentio fuisse. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remissa narrat Iosephus. Hoc autem tributum per se exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat, gravia autem fuerint oportet de quibus hic Christus loquitur; alioqui, in republ. etiam, pauperes capite censi fuerunt. Hinc itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cùm cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filiis, id est civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora

tributa imperare ſoleant, hic contra non alienos, ſed filios opprimeret. Utcunque ſit, ſive filios hic, cives regum proprios, ſive filios Dei, id eſt fideles & in univerſum chriſtianos intelligi concedas, ut intelligit Auguſtinus, certiſſimum eſt, ſi filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Chriſto liberos eſſe: vel ut cives, vel ut chriſtianos: non eſſe ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Teſtatur enim Chriſtus perſolviſſe ſe, non quod deberet, ſed ne illos offendendo qui exigebant, negotium ſibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longiſſimè diverſum in illo vitæ ſuæ curriculo explendum ſibi eſſet. Dum igitur negat Chriſtus jus regium eſſe, graviora vectigalia liberis imponere, certè ſpoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præſertim chriſtianos, jus eſſe regium multò evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & alias diſputaſſe videatur, venire in ſuſpicionem quibuſdam cœpit, non ſe tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Phariſæi interrogatione hujuſmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non reſpicere perſonam hominum dixerint; neq; de nihilo, quòd is ptopoſita ſibi iſtiuſmodi quæſtione iraſceretur; Matth. 22. An te quiſpiam ſi inſidiosè aggredi, ſi loquentem captare vellet,

vellet, si elicere ex te quod fraudi futurum tibi sit, de jure regio sub rege interrogaret? an tu cuipiam de istoc interroganti irascere? non opinor. Vel hinc ergo perspicias, non id eum de jure regio sensisse quod regibus gratum erat. Idem ex responso ejus apertissimè colligitur, quo ille percontatores amandare à se potiùs quàm docere videtur. Poscit numisma census; *cujus*, inquit, *imago ista est? Cæsaris, Reddite ergo Cæsari quæ sunt Cæsaris, quæ Dei sunt Deo.* Immò quæ populi sunt populo reddenda esse quis nescit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæsari omnia. Libertas nostra, non Cæsaris, verùm ab ipso Deo natale nobis donum est; eam Cæsari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpissimum esset, & humana origine indignissimum. Si enim os hominis, & vultum aspiens interogaret quisquam, cujus ista imago esset, annon facilè quivis responderet Dei esse? Cum igitur Dei simus, id est verè liberi, ob eamq; causam soli Deo reddendi, profectò Cæsari nos, id est homini, & præsertim injusto, improbo, tyranno in servitutem tradere sine piaculo, & quidem maximo sacrilegio non possumus. Interim quæ Cæsaris sint, quæ Dei, in medio relinquit. Quod si idem erat hoc numisma quod didrachmum illud Deo pendi solitum, ut certè postea sub Vespasiano fuit, tum sanè controversiam non mi-

nuit Christus, sed implicavit: cum impossibile sit Deo & Cæsari idem simul reddere. At enim ostendit quæ Cæsaris essent; numisma nempe illud Cæsaris imagine signatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæsari vel tibi? Aut enim Cæsari Christus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis asseruit; aut si quicquid pecuniæ Cæsaris nomine inscriptum esset, id Cæsari dedit, contrarius jam sibi, nostra ferè omnia Cæsari dabit, qui duo modò didrachma regibus non se ex debito persolvere, & suo & Petri nomine professus est. Ratio denique infirma est quâ niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis esse, sed ut probam se esse moneat; utque se principis nomine insignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inscriptio tantum valeret, reges profectò nostras omnium facultates, uti essent suæ, sola nominis inscriptione statim perficerent; aut si nostra omnia jam sua sunt, quod tuum dogma est, non idcirco Cæsari numisma illud reddendum erat, quia Cæsaris nomen aut imaginem prætulit, sed quia Cæsaris jam antea jure erat, nulla licet imagine signatum. Ex quo manifestum est, Christum hoc in loco non tam nos officii nostri erga reges aut Cæsares ita perplexè atque ambiguè admonere voluisse, quàm Pharisæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere.

Quid?

Quid? rursus cum ei nuntiarent Pharisæi, Herodem ejus vitæ insidias parare, an humile aut demissum ab eo responsum tyranno reddendum tulerunt? Immò *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio sed vulpino civibus suis insidiari. Atqui *sub tyranno supplicium mortis subire sustinuit*. Enimverò qui potuit nisi sub tyranno? *supplicium sub tyranno passus est*; ergo ad injustissima quævis juris regii testis & assertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Christus quamvis nostri liberandi, non sub jugum mittendi causâ servum se fecerit, tamen ad hunc modum se gessit; nec juri quicquã regio præter æquum & bonum concessit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Christi, quod mox in terris futurum somniabant, dignitatem affectantes, sic Christus corripuit, ut omnes simul christianos commonefaceret quale jus magistratus & imperii civilis apud eos constitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, esto vester minister; & quicunque volet inter vos primus esse, esto vester servus?* Hæc tu nisi mente captus tecum facere credidisses? hisne te argumentis vincere, ut reges nostros rerum dominos existimemus? Tales in bello

hostes nobis contingant, qui in castra hostium (quanquam & armatos vincere sat scimus) uti tu soles, cœci atq; inermes tanquam in suos incidant: ita semper quod tibi maximè adversatur, id demens veluti firmissimum causæ tuæ subsidium comparare consuevisti. Petebant Israëlitæ regem, *ut habebant omnes istæ gentes*: dissuasit Deus multis verbis, quæ Christus hîc summatim complexus est, *scitis principes gentium in eas dominari*: petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Christus, ne peteret omnino christianus populus, more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit*. Quid hoc clarius dici potuit? non inter vos ista regum superba Dominatio, tametsi specioso titulo Euergetæ & benefici vocentur; sed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *esto vester minister*: & qui primus sive *princeps* (Luc. 22) *esto vester servus*. Non erravit itaque advocatus ille quem insectaris, sed authorem habuit Christum, si regem christianum populi ministrum esse dixit, uti est certè omnis bonus magistratus. Rex autem inter christianos aut omninò non erit, aut erit servus omnium: si planè vult esse Dominus, esse simul christianus non potest. Quin & Moses, legis quodammodò servilis institutor, non populo superbè dominabatur, sed onus ipse populi ferebat; ferebat in sinu populum,

populum, ut nutritius lactentem. Nù. 11. nutritius autem servus est. Plato non Dominos sed servatores & adjutores populi appellandos esse magistratus docuit; Populum non servos, sed altores magistratuum, ut qui alimenta & stipendia magistratibus etiam regibus præbeant. Eosdem Aristoteles custodes, ministros legum vocat, Plato & ministros & servos. Ministros Dei Apostolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obstat quò minùs sint & legum & populi; tam leges enim quàm magistratus propter populum sunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Molossorum opinionem* esse clamitas. Molossos esse Anglos certè non putarem, nisi quòd tu illos, hybrida, latratu tam degeneri oblatras; Lupi, si diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum sanctus queritur Molossos esse fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecassinus collega fuit, incesto apud nos regi Vortigerno authoritate suâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non sancti, sed famelici cujuspiam & latrunculi Dominum, illo apud Martialem viperarum Domino viliorem, aspernatur: qui & latrantem ipse domi, ut ferunt, Lyciscam habes, quæ tibi miserè dominatur; cujus partim impulsu etiam scripsisse hæc diceris; unde mirum non est velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipse domi do-

minatum ferre tam serviliter assuevisti. Sis itaque Lupi Dominus, sit Lupa tui Domina, sis Lupus ipse, sis Lycanthropus, molossis meherculè Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non est otium; sylvis itaque egressi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in ecclesia primatum nuper scripsisti, nunc *Petrum Apostolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *subjecti estote omni humanæ ordinationi propter Dominum, sive regi ut superemineti, sive præsidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinorosorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita est voluntas Dei.* Scripsit hæc Petrus non solùm privatis, sed etiam advenis per minorem ferè Asiam dispersis, atque dispalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hospitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in sua patria, quod sparsos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in sua, quod senatores & magistratus, sine quibus ne reges quidem esse possunt? fac tamen indigenas fuisse, fac non privatos, sed Senatum ipsum Romanum, cui hæc scripta sunt. Quid inde assequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta est, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare

gare aut ſoleat aut poſſit. *Eſtote ſubjecti*, ὑποτάγητε, id eſt, ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος, inquit Ariſtoteles, lex eſt ordo. *Subjecti eſtote propter Dominum.* Quamobrem? quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à Deo ad ultionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt Dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hic deſcribuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit. v. 16. *ut liberi*, non ergo ut mancipia. Quid ſi versâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinoroſorum regnent? an in perpetuum ſubjecti erimus non privati ſolùm, ſed primores, ſed magiſtratus omnes, ipſe denique Senatus? An non humana ordinatio dicitur? cur ergo poteſtas humana, ad conſtituendum quod hominibus bonum & ſalubre eſt, valebit, ad tollendum quod iiſdem malum & exitioſum eſt, non valebit? At qui rex ille cui ſubjecti eſſe jubentur, erat Romæ eâ tempeſtate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam ſubjecti eſſe debemus. At inquam, & dubium hoc eſt, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui ſubjecti eſſe jubentur, advenæ, diſperſi, privati, non conſules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum

adeamus,(quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apostolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias:) Paulus hæc ad Romanos, c. 13, *omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto, non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt potestates à Deo sunt ordinatæ:* Romanis hæc scribit, non, ut Petrus, advenis, dispersis, sed privatis tamen potissimùm, & plebejis; ita etiam scribit, ut totam reipub. administrandæ rationem, originem; finem luculentissimè doceat. Quo magis obedientiæ quoque nostræ vera ac distincta ratio, ab omni servitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc est quisque homo, *subjectus esto*. Quid sibi Apostolus proponat hoc capite satis explanavit Chrysostomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut ostendat Christum leges suas non ad hoc induxisse ut communem politiam everteret, sed ut in melius statueret*. Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium supra omnem legem & pœnam constituendo, crudelissimum unius imperium in omnes mortales constabiliret. *Utque simul doceret superflua & inutilia bella non esse suscipienda*, non ergo bella damnat contra tyrannum, hostem patriæ intestinum, atque adeò periculosissimum suscepta. *Pervulgatus tunc erat hominum sermo traducens apostolos tanquam seditiosos, & novatores quasi omnia ad evertendum leges*

ges

ges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obstruit. Non ergo tyrannorum defensiones conscripserunt apostoli, quod tu facis, sed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ suspecta omnibus tyrannis defensione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propositum Apostolo quid fuerit ex Chrysostomo vidimus; nunc verba scrutemur. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto,* quæ tamen istæ sint non statuit: non enim jura atque instituta omnium nationnm abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quisque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate suà longè superiorem semper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus semper sanctissimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem esse dixit; Orpheus in hymnis non mortalium solùm, sed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον. —

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μόνος ζώων οἴηκα κρατύνει. *Lex enim sola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet posse, legem esse ait. In epistolis eam maximè rempublic. laudat, ubi lex, & do-

mina & rex hominum, non homines tyranni legum sunt. Eadem Aristotelis sententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præesse magistratibus, ut magistratus præsunt populo. Cùm itaque sapientissimorum virorum judicio prudentissimarum civitatum institutis lex semper potestas summa atque suprema habita sit, nec euangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique potestatibus supereminentibus verissimè subjectus erit, qui legibus & magistratibus juxta leges Rempubl. gubernantibus ex animo paret. Non ergo solùm populo subjectionem hanc, sed regibus etiam præcipit; qui supra leges nequaquam sunt. *Non est enim potestas nisi à Deo*; id est nulla reipubl. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquissimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; est enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud nisi recta & à numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. A Deo igitur est magistratuum institutio, ut eorum administratione gens humana sub legibus viveret: hanc autem vel illam administrationis formam, hos vel illos magistratus eligendi optio procul dubio penes liberas hominum nationes semper fuit. Hinc Petrus & regem & præsides ἀνθρωπίνην κτίσιν, humanam creationem vocat; & Hosea c. 8. *constituunt reges,*

ges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnosco. In ista enim sola Hebræorum repub. ubi Deum variis modis consulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum a Deo nullum istiusmodi accipimus. Aliquando aut ipsa regiminis forma si vitiosa sit, aut illi qui potestatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo sunt, Luc. 4. *Tibi dabo potestatem hanc omnem, nam mihi tradita est, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocal. 13. dedit Bestiæ Draco potentiam suam, & thronum suum, & potestatem magnam. Propterea necesse est hîc intelligi non potestates quascunque, sed legitimas, prout etiam infrà describuntur; necesse est intelligi potestates ipsas, non semper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chrysostomus, *Quid ais?* inquit, *omnis ergo princeps à Deo constitutus est? non dico: non enim de quovis principe, sed de ipsa re loquitur Apostolus; non dicit, non princeps nisi à Deo, sed non est potestas.* Hæc Chrysostomus. *Quæ autem potestas sunt, à Deo sunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apostolus; malum enim & vitium, cùm ataxia sit, non est ut possit ordinari, & esse simul vitiosum. Hoc enim duo simul contraria ponit, taxin & ataxïan. *Quæ autem sunt*, ita interpretaris ac si diceretur, *quæ nunc sunt*; quo faciliùs probare possis etiam

etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuisse; nostrâ sanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè sentias, in ea tamen Anglos acquiescere debere, quoniam *nunc est*, & *à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, necesse habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad se pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuisse respondeas. Quo sceleratior & doctrinæ retractator ipse tuæ, Romanos potestati quæ tunc fuit subjectos esse vis, Anglos potestati quæ nunc est, subjectos esse non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adversæ sibi sunt, quàm tu nequissimus nequissimo semper ferè adversus es tibi. Quid autem facies miser? acumine hoc tuo regem adolescentem planè perdidisti; ab ipsa enim tua sententia extorquebo ut fatearis, hanc potestatem in Anglia, quæ nunc est, à Deo ordinatam esse; atque omnes proinde Anglos intra ejusdem reipublicæ fines eidem potestati subjectos esse debere. Attendite igitur Critici, & manus abstinete, Salmasii nova hæc emendatio est, in epistola ad Romanos; non quæ sunt potestates, *sed quæ nunc existunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc scilicet imperanti subjectos esse omnes oportuisse demonstraret. At ô bone, λημύθιον ἀπώλεσας; ut regem modò,

modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidiſti. Quam tu epiſtolam ſub Nerone ſcriptam eſſe ais, ſub Claudio ſcripta eſt principe ſimplici, & non malo: hoc viri docti certiſſimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatiſſimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore eſt, multis impoſuit, tyranno parendum eſſe, eo quod Paulus hortatus eſt Romanos ut Neroni eſſent ſubjecti, callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperitur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit.* Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, an is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hîc loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus, non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malũ facit.* Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi po-

teſtati

testati aut potestatis administro libēs se subjiciat? non solùm ad vitandam *iram* & offensionem, aut pœnæ metu, sed etiam *propter conscientiam.* Sine magistratibus enim, & civili gubernatione, nulla respublica, nulla societas humana, nulla vita esse potest. Quæ autem potestas, qui magistratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus. Unde neque tali vel potestati, vel magistratui subjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obsistere prohibemur: non enim potestati, non magistratui obsistemus, qui hîc optimè depingitur, sed prædoni, sed tyranno, sed hosti; qui si magistratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet potestatem, quòd ad pœnam nostram ordinari à Deo videri potest, etiam diabolus hoc modo magistratus erit. Sanè unius rei una vera definitio est: si ergò Paulus hîc magistratum definit, quod quidem accuratè facit, eàdem definitione, iisdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Unde quem ipse magistratum definivit atque descripsit, ei dùntaxat subjectos nos esse voluisse, non ejus contrario tyranno certissimè colligitur. *Propter hoc tributa solvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chrysostomus, *Cur,* inquit, *vectigalia regi damus. Annon tanquam nobis prospicienti, curæ ac tuitionis mercedem solventes? atqui nihil illi solvissemus, nisi ab initio*

initio utilem nobis talem esse præfecturam cognovissimus. Quapropter illud repetam quod suprà dixi; quandoquidem subjectio hæc non simpliciter, sed cum adjuncta ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, subjectionis nostræ vera norma erit: Cum ista ratione non subjecti, rebelles; sine ista ratione subjecti, servi erimus & socordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali, quia flagitiosi*. Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis sub regibus sint; neque Anglorum nimis excusare; dico tamen illa esse flagitia, quæ sub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deserto; licet Dei sub imperio, dediscere statim potuerunt. Spes est tamen de plerisque bona; ut ne sanctissimos hîc optimosque viros & veritatis studiosissimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo esse numerum, quàm ubi tu maximum esse existimas. *At jugum Anglis durum imponitur*. Quid si illis, qui jugum cæteris civibus imponere studebant? Quid si suo deinde merito subactis? nam cæteri puto non moleste ferunt, exhausto civilibus bellis ærario, sumptibus propriis suam se tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus adstrictum esse negat, ex iis tamen probat *læsæ majestatis reum esse posse, si jus suum patiatur imminui*: astrictus itaque & non astrictus,

ctus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim solet repugnare sibi , ut ipsa Repugnantia huic homini germana atq;gemella esse videatur, Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in servitutem dedit, Fateor ad certum tempus dedisse, Ier. 27.7. Anglos in servitutem Carolo Stuarto ad semihorulam dedisse ostende ; permisisse non negaverim, dedisse nunquam audivi. Aut si Deus in servitutem, dat populum, quoties tyrannus plus populo potest , cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus potest populus tyranno ? an is Deo tyrannidem suam, nos Deo libertatem nostram acceptam non feremus? Non est malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3. famem, pestilentiam, seditionem , hostem; ecquod nam horum civitas ab se non totis vitibus amolietur ? faciet profectò , si possit, quamvis ab ipso Deo immissa hæc esse sciat: nisi cœlo ipse secùs jusserit. Cur non tyrannos pariter, amovebit , si plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum esse magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Absit à civitatibus, absit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam stupidæ, tamq; pestiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditùs delet, gentem humanam universam propter unum atque alterum tyrannum , ad quadrupedum propè conditionem detru-

detrudit: cum illi ſuper omnem legem excelſi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atq;imperium obtinebunt. Mitto jam ſtulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, neſcio quem fingis, *poteſtatem illam supereminentem de populo velle intelligere*; tametſi affirmare non dubito omnem magiſtratus authoritatem à populo proficiſci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi noſtri ſapientiſſimi, & ſanctiſſimi majores, quæ ſciſceret plebs; quæ populus juberet, juberi vetarique voluerunt.* Hinc Lucius Craſſus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum cauſam agebat ad populum. *Nolite*, inquit, *ſinere nos cuiquam ſervire niſi vobis univerſis, quibus & poſſumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi ſui poteſtatem ſenatui tradiderat. Unde majeſtatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Eſt enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, poſſe ſuffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; noſtrum eſt ferre modicè populi voluntates: honores ſi magni non putemus, non ſervire populo; ſin eos expetamus, non defatigari ſupplicando.* Egone ut regem populi ſervum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus ſervum ſe populi pro-

professus sit? Vera sunt hæc, inquies, in populari statu; nondum enim lex regia potestatem populi in Augustum, & successores ejus transtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice simplici* fuisse ais, ut re vera fuit, is tamen dominus, etiam post legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne se ampliùs contumeliæ causâ nominaret. Audisne? tyrannus iste dominus dici contumeliæ sibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & sæpe aliàs, Patres conscripti, bonum & salutarem principem, quem vos tantâ & tam liberâ potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus sæpè, & plerunque etiam singulis; neque id dixisse me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec simulata hæc ab eo si dixeris, ut erat simulandi callidissimus, quicquam proficies; quis enim id videri se cupit, quod esse non debet. Hinc ille mos non Neroni solùm, quod scribit Tacitus, sed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Cons. Honorii:*

O quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens species, quantamque rependit
Majestas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Consensuque cavæ sublatus in æthera vallis

Plebis

Plebis odorata reboat fragor.

Qua ad oratione quid aliud Imperatores Romani, nisi universam plebem, etiam post legem regiam, suos esse dominos fatebantur? Atque illud est quod initio statim suspicatus sum, te glossariis pervolutandis, & tricis quibusdam laboriosis magnificè divulgandis operam potiùs dedisse, quam bonis authoribus attentè & studiosè perlegendis; qui veterum scriptorum sapientia ne leviter quidem imbutus, rem præstantissimorum opinionibus Philosophorum, & prudentissimorum in republica principum dictis celebratissimam, novam esse prorsus & *Enthusiastarum* tantummodò *deliriis* somniatam censes. I nunc, Martinum illum sutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò despicis, ignorantiæ collegas & mystagogos tibi sume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos dissolvere stolidissimos, *An in Democratia serviat Populus, cùm serviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum, finem nullum fore video, Rogas, *Cum reges Apostolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum esse Paulus docet, 1. *Tim.* 2.2. at prius pro populo orandum esse docuerat, *v.* 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo

pulo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eumne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc scriberet Paulus, imperabant vel pessimi*; hoc etiam falsum est, scriptam enim sub Claudio & hanc Epistolam fuisse certissimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, sed *Leonem*, id est belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum se gaudet, 2 *Tim*. 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum ut vitam tranquillam & quietam transigamus, cum pietate* tamen *omni & honestate*. Vides non tam regum hîc quam tranquillitatis, pietatis, honestatis etiam rationem esse habendam. Quis autem populus non se suosque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hostem nihil interest) vitam *sollicitam, inquietam*, bellicosam honestam agere, quam sub hoste vel tyranno, non solùm æquè sollicitam & inquietam, sed turpem etiam, servilem & inhonestam. Teipsum testem adhibebo, non quo tanti sis, sed ut perspiciant omnes quàm sis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non proferre mallet in republ. Aristocratica ex optimatum æmulatione dissensiones oriri solitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare consueto, certam miseriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit statum illum Reipub.*
quan-

quantumlibet discordiis agitata jugo Cæsarum intolerabili. Populus qui vitandæ seditionis causâ monarchicum statum præoptavit, ubi expertus est levius esse malum quod vitare voluit, ad priora sæpe redire expetit. Hæc & plura tua verba sunt illa de episcopis dissertatione, sub Walonis Messalini adscititio nomine editâ. p. 412. contra Petavium Lojolitam, cum ipse magis Lojolita sis, & eo de grege pessimus. Quid hac de re Scriptura sacra statuerit, & vidimus & omni diligentiâ investigasse non pœnitet: unde quid senserint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortasse operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod scriptura non exhibuit, eorum authoritatem, quantacunque sit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei jussu constitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum scripturâ pugnat evidentissimè. Cùm enim judices ad regendum populum suum aptiores regibus esse palàm significasset Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permisit, ut aptiorem sibi sub optimatibus formam reipubl. deteriore sub regibus, si vellent, permutarent. Legimus etiam sæpè regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaq; sapientissimorum est perspicere, quid populo aptissimum & utilissimum sit: constat enim ne-

que omni populo, neque eidem semper eundem reipub. statum convenire, sed vel hunc vel illum, prout civium virtus & industria nunc augescit, nunc minuitur. Qui tamen potestatem adimit populo eligendi sibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota ferè consistit. Citas deinde Justinum Martyrem Antoninis Imperatorum optimis obsequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detulisset? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Christiani? tulerunt illi principem diversæ religionis.* Privati scilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc sanè pontificii regem non ferrent reformatum? nec reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut ostendas te nec pontificium esse, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Christianos in hoc planè consentire, quod tu solus insigni audaciâ atque scelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas dissimillimus; illi enim pro Christianis, ad profanos reges, defensiones conscribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Christianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipsis Apostolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam sunt. Tertullianus autem longissimè à te dissentit, qui regem vis esse dominum: quod
tu

tu aut nescivisti, aut nequiter dissimulasti. Is enim Christianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico ausus est scribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. *Augustus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici se volebat, hoc enim Dei est cognomen: dicam planè imperatorem dominum, sed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam: Cæterùm liber sum illi, Dominus meus Deus unus est,&c.* & ibidem *qui Pater patriæ est, quomodo Dominus est?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem sanè præstabat missum fecisse. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat, uxoris enim & famulorum insidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo est interfectus. Quod si Senatus Populusque Romanus hostem judicatum, ut Neronem priùs judicabant,& ad supplicium quærebant, more majorum punivissent, eos parricidas appellaturum fuisse censes? imo si appellasset, dignus ipse supplicio fuisset; uti tu furca jam dignus es. Origeni responsum idem quadrabit quod Irenæo. Athanasius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium esse dicit. Quis hoc dixit Athanasio? verbum enim Dei nullum hic audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de se falsum hoc esse fatentibus, quàm Athanasio. Adfers deinde Ambrosium ex proconsule & cate-

chumeno episcopum, verba illa Davidis, *tibi soli peccavi*, imperitè, ne dicam assentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori subjectos esse, ut imperatorem ipse subjiceret sibi. Quàm enim superbè, & fastu plus quam pontificio Theodosium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Thessalonicensis reum ipse judicaverit, ingressu ecclesiæ prohibuerit, quàm se deinde novitium & rudem euangelicæ doctrinæ ostenderit, omnibus notum est. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere salutatorio jussit; sacris tandem restitutum & postquam obtulisset, altari adstantem his vocibus extra cancellos exegit: *O imperator interiora loca tantùm sacerdotibus sunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctorne hic Euangelii, an Judaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè ecclesiasticorum artes sunt) imperatorem cæteris dominum imposuit, ut imperatoris ipse dominus esset. His itaq; verbis Theodosium tanquam sibi subjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conservorum; unus enim omnium dominus rex & creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & assentatio episcoporum obscuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambrosii imperitiæ tuam subjungis ignorantiam aut hæresin, qui disertè negas *sub veteri*

fœdere

fœdere remissionem peccatorum per sanguinem Christi locum tunc habuisse, cum David Deo confitebatur ei soli se peccavisse p. 68. Orthodoxi, non nisi per sanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remissa fuisse credunt; te novum hæreticum cujusnam discipulus sis nescio; certè summi Theologi discipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuisse quemvis è populo pari juri cum Davide Deũ his verbis inclamasse, *tibi soli peccavi.* Augustinum deinde ostentas, Clericos Hipponenses nescio quos producis; nam Augustini quæ sunt abs te allata nobis non obsunt. Quidni enim fateamur cùm propheta Daniele, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus solus Carolo dedit, idem Carolo abstulit, optimatibus & Populo dedit. Si ea de causa præstandam Carolo obedientiam fuisse dicis, eandem nunc magistratibus nostris præstandam esse dicas necesse est. Nam Deum & nostris etiam magistratibus eandem dedisse potestatem quam dat malis regibus *ad castiganda populi peccata* ipse concedis; nostros itaq; à Deo pariter constitutos removere à magistratu nemo vel tuo judicio nisi Deus potest. Atq; ita, uti soles, tuum tibi ipse mucronem in temet vertis, tutus tibi ipse sicarius es; neq; injuria, cum eò improbitatis & impudentiæ processeris eò

 stupo-

ſtuporis & inſaniæ, ut quos digito violandos non eſſe tot argumentis probas, eoſdem omnium ſuorum bello perſequendos eſſe idem affirmes. Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam eſſe nominatum ais,& meritò; præſidem enim Judææ virum,bonum,ſine ulla cauſa interemit. Idem Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud Solomonis, *Os regis obſerva*,cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs expoſuit. *Ad inferiora tempora poſt Auguſtinus non deſcendes, ut doctorum ſententiam exquiras.* Ut omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc haberes tuæ ſententiæ fautores poſt unam ſtatim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hiſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonenſem, Ottonem Frinſingenſem etiam in mediam barbariem deſcendas. Quorum authoritas quàm nullius apud nos pretii ſit ſi modò ſciviſſes, non huc eorum obſcurum teſtimonium per mendacium adduxiſſes. Vultis ſcire cur ad hæc tempora deſcendere non audet, cur abdit ſe, cur ſubitò evaneſcit? dicam: quot ſunt Eccleſiæ reformatæ præſtantiſſimi doctores, tot videt acerrimos ſibi adverſarios fore. Faciat modò periculum, ſentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zwin-

Zwingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenses etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum respub florentissima, libertatis olim domicilium, isti denique literarum humaniorum fontes atque rivi, servilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cum Theologum orthodoxum habeas neminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare possis, omnium præsidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubescis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictissimum nullius apud orthodoxos authoritatis esse non ignoras. Sorbonæ igitur absorbendum tam sceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium, nostrum esse nolumus; qui *populum universum regi ignavissimo parem esse* negat. Frustra id in Papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi sibi sumunt, in se suscipiunt. Papa quidem cum episcopis suis, dum tenuis, & nullarum virium erat tuæ hujus fœdissimæ doctrinæ author primus extitit: iis demum artibus magnas opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipse maximus evasit. Quos tamen omnes sibi firmissimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu superstitione oppressos

tenuerat, suaderet, non post regibus quamlibet pessimis, nisi se fidelitatis sacramentum solvente, imperium abrogari. Verùm tu scriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notissima ipsorum sententia est, eam à Papa introductam esse causatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod nisi astutè faceres, appareret te neq; Papanum esse neq; reformatum, sed nescio quem semibarbarum Edomæum Herodianum, qui tyrannum quemque immanissimum tanquam Messiam cœlo demissum colas atque adores. *Demonstrasse te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor sæculorum, quæ sola euangelica & Christiana censeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa sunt ab illis dicta atque scripta, quæ Christus & Apostoli neque docuerunt neque approbarunt? quam multa in quibus reformati omnes à patribus dissentiunt? Quid autem ex patribus demonstravisti? *reges etiam malos à Deo constitui.* Fac esse constitutos, ut omnia etiam mala quodammodò à Deo constituuntur: *eos proinde Deum solum habere judicem, supra leges esse, nulla lege scripta, non scripta, naturali, neque divina posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos.* Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam

nam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam perniciosissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo est constitutus, & ecclesiæ in pœnam datus, quod supra ex scriptis etiam tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cùm eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse affirmas quàm fuere constituti.* Wal. Mes. p. 412. Papam & episcopos quamvis ab irato Deo constitutos ex ecclesia tollendos esse ais, quia sunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendas esse negas quia sunt ab irato Deo constituti. Ineptè prorsus & absurdè: cùm enim Papa ipsam conscientiam, quæ sola regnum ejus est, invito quoquam lædere non possit, eum qui reverâ tyrannus esse non potest, quasi tyrannum gravissimum tollendum esse clamas; tyrannum autem verum qui vitã & facultates nostras omnes in potestate sua habet, & sine quo Papâ in ecclesia tyrannus

esse nequit, eum in repub. omnino ferendum esse contendis. Hæc tua sibi invicem collata tam imperitum te tamque puerilem sive falsi sive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inscitia, temeritas, incogitantia neminem posthac latere queat. At ratio subest altera, *rerum vices inversa viderentur*, quippe in melius; actum enim esset de rebus humanis, si quæ res pessimo loco sunt, in eodem semper starent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque suffragiis profecta primò, atq; in unum ex suo numero derivata erat, poestas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam est passus æquissimâ lege transiret; cum tertius nemo inter homines idoneus esse possit, alienigenam enim judicare, quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil justius esse potest: Deus mortalis nemo esset, Quem qui inter homines constituit, non minùs in rempub. scelestus est, quàm in Ecclesiam. Tuis iterum in te armis utar, *Maximam hæresin esse* ais, *qua creditur unum hominem in loco Christi sedere: dua hæ nota Antichristum signant, infallibilitas spiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, in Apparat, ad Primat, pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut si hoc sunt, cur minùs exitiales rebus civilibus, quàm Papa spiritualibus? An verò Deus res
civiles

civiles prorsus non curat? si non curat, certe nos curare non prohibet: si curat, eandem in Republica reformationem atque in Ecclesia vult fieri; præsertim si infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini, easdem malorum omnium utrinq; causas esse exploratum sit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit: ut sævissimum quemlibet tyrannum respublica ferret, Ecclesia non ferret; imò contrarium potiùs præcepit: & Ecclesia quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & disciplinam euangelicam reliquit; reipublicæ & magistratibus simul omnibus non patientiam, sed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem in manus tradidit. Unde hujus hominis perversum & præposterum ingenium aut mirari subit, aut ridere; qui in Ecclesia, Helvidius est & Thraseas & planè tyrannicida; in republica, commune omnium tyrannorum mancipium & satelles. Cujus sententia si locum habeat, non nos solùm rebellavimus, qui regem, sed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Jam diu autem est quòd suis ipse telis concisus jacet. Sic enim homo est, modò manus adversarii ne desit, ipse in se tela abunde suppeditat: nec quisquam at refutandum se, aut irridendum commodiores ansas ministrat. Defessus etiam cædendo citius quis abscedat, quàm hic terga præbendo.

CAP. IV.

MAgnam à regibus iniisse te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruisse defensione hac regiâ te fortè putas, Salmasi, cùm illi, si bona sua, remq; suam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æstimare, neminem te pejus odisse, neminem à se longius abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam potestatem supra leges in immensum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos servitutis suæ nec opinatæ; eoque vehementius impellis ut veternum illum, quo se esse liberos inaniter somniabant, repente excutiant; moniti abs te quod non putabant, servos se esse regum. Eoque minùs tolerandum sibi esse regium imperium existimabunt, quò magis tu iis persuasum reddideris tam infinitam potestatem non suâ patientiâ crevisse, sed ab initio talem atq; tantam ipso jure regio natam fuisse. Ita te tuamque hanc defensionem, sive populo persuaseris, sive non persuaseris, omnibus posthac regibus funestam, exitialem, & execrabilem fore necesse erit. Si enim populo persuaseris, jus regum omnipotens esse, regnum amplius non feret; si non persuaseris, non feret reges, dominationem tam injustam pro jure usurpantes. Me si audiant, quibus integrum hoc est, seque circumscribi legibus

gibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio, quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno firmissimum, pacatissimum ac diuturnum sibi conservabunt. Consilium hoc sibi, suisque regnis adeò salutiferum si propter authorem contempserint, sciant non tam esse meum, quàm regis olim sapientissimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum stirpe oriundus, cùm propinquos videret suos Argis & Messenæ rerum potitos, regnum quemq; suum in tyrannidem convertisse, sibique pariter suisque civitatibus exitio fuisse, ut patriæ simul saluti cõsuleret, & dignitatem in familia sua regiam quàm diutissimè conservaret, consortem imperii senatum, & Ephororum potestatem in ipsum regem quasi censoriam, firmamentum regno suo induxit. Quo facto regnum suis nepotibus firmissimum in multa secula transmisit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis postLycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularemEphororum potestatem superiorem quàm suam constitueret, eoque facto gloriatus est, stabilivisse se regnum, multoq; majus ac diuturnius filiis reliquisse; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam consilii tutissimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominũ ut perferrent homines hominem

omnes unum, nulla lex unquam sanxit; ne potuit quidem sancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipsa lex esse non potest. Cum itaque eversorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab se leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: sæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantum innuunt; id exempla evidentiùs docent. Ab Judæis auspicabimur voluntatis divinæ consultissimis; *postea ad Christianos tecum descendemus.* Initium autem altius petitum ab eo tempore facimus, quo Israëlitæ regibus quocunque modo subjecti, jugum illud servile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Israëlitas bello subegerat; sedem imperii inter ipsos Hierichunte posuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim Dei mentione, è solio surrexit: servierant Israëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hosti, sed ut suo regi munus miserant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem suum, interficiunt per insidias ut hostem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id fecisse creditur. Quid factum hujusmodi commendare magis potuit? honesta enim quæque & laudabilia hortari solet Deus, non ad injusta, insida, truculenta. Expressum autem Dei mandatum habuisse usquam legimus, *clamarunt filii Israëlis ad Iehovam*; clamavimus & nos; excitavit

vitiis Jehova servatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domesticus, ex hoste rex factus erat; noster ex rege hostis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo esse potest, qui reipublicæ est hostis; neque Consul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hostis à Senatu est judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clarissimè docet: *Si Consul Antonius, Brutus hostis; si conservator Reipublicæ Brutus, hostis Antonius. Quis illum consulem nisi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem nisi hostes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noster domesticus necne, quandoquidem uterque hostis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos nostrum supplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampson, incusantibus etiam popularibus suis (Jud. 15. *An nescisbas Phelisthæos dominium habere in nos?* suis tamen dominis bellum solus intulit, nec unũ sed multos simul patriæ suæ tyrannos, sive Dei, sive propriæ virtutis instinctu occidit; conceptis prius ad Deum precibus ut auxilio sibi esset. Non impiũ ergò sed pium Sampsoni visum est, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium servitutem non detrectaret. Ad David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei*. Non quicquid noluit David, continuò nos

obligat

obligat ut nolimus;noluit David privatus;id ſtatim nolle ſynedrium,Parlamentum,totum populum neceſſe erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magiſtratus noxium lege punire?noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere ? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum ſuum capitis damnare? præſertim qui unctionem illam vel ſacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hoſtilitate aboleverat ? Equidem, reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, ſicuti olim Cyrum, nominatim deſtinavit, Iſa. 44. unctos Domini agnoſco ; cæteros vel populi, vel militum vel factionis tantummodò ſuæ unctos eſſe arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges eſſe unctos Domini ; eſſe tamen idcircò ſupra leges, non eſſe ob ſcelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & ſibi & privatis quibuſdam interdixit David, ne extenderent manus ſuas in unctum Domini. At regibus interdixit ipſe Dominus, Pſal. 105. ne attingerent unctos ſuos, id eſt populum ſuum. Unctionem ſui populi prætulit unctioni, ſiqua erat, regum. An ergò fideles punire, ſi quid contra leges commiſerint, non licebit ? Unctum Domini ſacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret: neque illi, quòd unctus Domini

eſſet,

esset, pepercit, sed quòd patris fuerat amicus. Si ergò summum sacerdotem summum eundem in plerisque magistratum, unctio illa Domini & sacra & civilis eximere supplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul neque tyrannus erat, & morte dignus*; esto; non inde enim sequetur, dignum aut idoneum fuisse Davidem qui sine populi authoritate, aut magistratuum jussu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Utinam diceres; quin imò dicis; cùm tamen supra dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuisse, sed bonum & electum.* Ecquid causæ est nunc cur in foro quadruplator aut falsarius quispiam stigmate notetur, tu eâdem careas ignominæ notâ? cùm meliori profectò fide sycophantari soleant illi, quàm tu scribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, si id ex usu est tuo, bonus erat rex, sin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, sed tyrannus erit; quod certè mirum non est; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quam ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem socerum multis de causis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, sui tamen tuendi causâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel insidere non dubitavit; & Cheilam oppidū contra

tra Saulem etiam præsidio tenuisset, nisi oppidanos erga se malè animatos cognovisset. Quid si Saul urbe obsessâ, scalis muro admotis, primus ascendere voluisset, an censes Davidem arma protinus abjecturum, suos omnes uncto hosti proditurum fuisse? non existimo. Quidni enim fecisset quod nos fecimus, qui rationum suarum necessitate coactus, Phelisthæis patriæ hostibus operam prolixè suam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in nostrum tyrannum credo nunquam fecissemus. Pudet me, & jam diu pertæsum est mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum esse dogma fingis; *seque regi suo parcere non debuisse, quia amicus erat*. Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum esset, hominum mendacissime. Verùm ignoscimus: deerat nempe huic capiti præstantissimum illud & tritissimum orationis tuæ pigmentum, jam quinto, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *molossis suis ferociores*. Non tam Angli suis molossis ferociores sunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuisti, cramben duris ilibus identidem redire sustines. *David* denique *Amalechitam* interfici jussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hîc neque facti neque personarum simulitudo. Quòd nisi David ad Philisthæos

listhæos defecisse, & pars eorum exercitûs fuisse visus, eò diligentiùs omnem à se suspicionem maturandæ regi necis amovere studuit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere se confecisse nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum similitet capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiscenda morte adjuvisset, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo spiritu agitatum*, hunc non jam satis habes unctum Domini, sed *Christum Domini* vocare; adeò tibi vile Christi nomen videtur, ut illo tam sancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius esse non videt, cœcus sit oportet. Mortuo Solomone populus de constituendo ejus filio Sechemi comitia habebat, profectus est eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves possidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum sibi dari postulat; consulit seniores; nihil illi de jure regio, sed ut populum obsequio & pollicitationibus conciliet ubi suadent, penes quem erat, vel illum creare regem vel

vel præterire. Cōsulit deinde æquales suos, secum à pueris educatos, illi Salmasiano quodam œstro perciti, nil præter jus regium intonare, scuticas & scorpiones ut minitetur hortari. Horum ex consilio respondit Roboamus populo. Videns itaq; totus Israël regem *non auscultasse sibi*, suam protinus libertatem & populare jus liberis palam vocibus testatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Israël: jam ipse videris de domo tua David.* Missum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortasse aliquod etiam in regem edituri, nisi maximâ celeritate se in fugam contulisset. Parat ingentem exercitum, quo in suam ditionem Israëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne ascendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres vestros, filios Israëlis; nam à me facta est res ista.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, displicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem, id Deus non solùm penes populum esse sinit, se regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideò rebelles, sed nihilo minus fratres eos qui desciverant appellādos esse docet. Collige te nunc jam; sunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis resistere non debet. Vicissim ego, sunt, inquam, populi conventus, comitia, studia, suffragia, plebiscita pariter à Deo, teste hîc ipso;

ipso; ergò & rex itidem resistere non debet populo, authori etiam eodem Deo. Quàm enim certum est, esse hodie reges à Deo, quamque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam est certum esse à Deo etiam hodie libera populi concilia, tamque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris, cur ergò non defecerint Israëlitæ à Solomone? Quis præter te tam stulta inrerrogaret, cum defecisse constet impunè à tyranno? In vitia quædem lapsus est Solomon; non idcirco statim tyrannus: sua vitia magnis virtutibus; magnis de repub. meritis compensabat: fac tyrannum fuisse; sæpe est ut populus nolit tyrannum tollere, sæpe est ut non possit: satis est sustilisse cum potuerit *At factum Ieroboami semper improbatum fuit & Apostasia ejus detestata, successores ejus pro rebellibus semper habiti.* Apostasiam ejus non à Roboamo, sed à vero cultu Dei reprehensam sæpiùs lego; & successores quidem ejus sæpe reprobos, rebelles nusquam dictos memini. *Si quid fiat*, inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non potest.* Quid quæso tum fiet juri regio? Sic tuus ipse perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An nescis nunc te tibi respondere quærenti cur toties tyrannis

tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt isti reges; prophetæ tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, sceleste, & pseudophropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licet judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquit, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè suscepit, nescio qua voce cœlitùs missâ impulsos fuisse.* Primùm delirasse te cùm hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegasse, de innumeris mendaciis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Urbs validissima ab Joramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex non urbs illa, neque defectione istâ notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiscum toto hôc capite decertaturum; cùm exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa & solida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo disputantem non explodat? Provocasti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiversaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem à Propheta jussus occidit, etiam Achaziam
suum

suum regem legitimum occidendum curavit. Si noluisset Deus tyrannum interimi à cive, si impium hoc, si mali exempli fuisset, cur jussit fieri? si jussit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus jussit, idcircò bonum erat & licitum, sed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus jussit. Jam septem annos regnantem Athaliam Jehojada sacerdos regno pellere & trucidare non est veritus. *At regnum*, inquis, *non sibi debitum sumpserat*. Annon Tiberius multò postea *imperium ad se nihil pertinens?* illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Christi obediendum esse suprà affirmabas: ridiculum planè esset, si potestatem regiam non ritè adeptum interficere liceret pessimè gerentem non liceret: At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *constituis autem super te regem*, non reginam. Hoc si sic abibit, constitues, inquam, super te regèm, non tyrannum. Pares ergò jam sumus. Amaziam regem ignavum & idololatram non conjurati quidam, sed principes & populus, quod verisimilius est, morte affecerunt: nam fugientem Hierosolymis, & adjutum à nemine, Lachisum usque persecuti sunt. Hoc consilium iniisse dicuntur *ex quo is Deum* deseruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæstionem habitam fuisse legimus. Multùm rursus nugaris ex
Rabbi-

Rabbinis, ut Regem Judaicum ſupra ſynedrium conſtituas; ipſa regis verba Zedechiæ non attendis. Jer. 38. *Non is eſt rex qui poſſit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur; faſſus ſe planè ſuo ſenatu inferiorem; *Fortaſſe*, inquis, *nihil negare illis auſus metu ſeditionis.* At tuum illud *fortaſſe* quanti quæſo eſt, cujus aſſeveratio firmiſſima non eſt pili? quid enim te levius, quid inconſtantius, quid inſtabilius? quoties te varium & verſicolorem, quoties tibimet diſcordem, diſſidentem à temetipſo, & diſcrepātem oſtendimus? Rurſus comparationes inſtituis Caroli cum bonis Judææ regibus. Davidem imprimis quaſi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii ſimul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Salomonem ejus filius qui ſapiens audiit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & ſanctiſſimorum virorum nomina ab impuriſſimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, & regem & prophetam religioſiſſimum cum ſuperſtitioſo & Chriſtianæ doctrinæ vix initiato, ſapientiſſimum cum ſtolido, fortiſſimum cum imbelli, juſtiſſimum cum iniquiſſimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coöpertum novimus? ſecretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet,

qui

qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & suaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo consueverat; Te porro moneo Pseudoplutarche, ut istiusmodi Parallelis ineptissimis dehinc supersedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, necesse habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipse Deus Hebræorum rempub. suo nutu ac verbo quasi præsens regebat, hactenus liquet. Quæ sequuntur ætates non nos sua authoritate ducunt, sed ad majorum suorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione sua nostram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus post captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dedisset novum, quamvis regia soboles extincta non esset, ad antiquam & Mosaicam reipub. formam reverterunt: Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejusque præsidibus, quod is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices restiterunt; seque armis in libertatem vindicarunt; dignissimo deinde cuique principatum dederunt; donec Hyrcanus Simonis Iudæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis sepulcro, militem externum alere, & regiam quandam potestatem adjicere sacerdotio cœpit; unde filius ejus Aristobulus diadema

Ariſtobulus diadema ſibi primus impoſuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus eſt; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipſe etiam morbo graviſſimo correptus, & ſuorum facinorum pœnitentiâ ductus mortem ſibi optare non deſtitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabit. *Contra hunc* ais *neminem inſurrexiſſe*, tyrannus cum eſſet. O te ſecurè mendacem ſi periiſſet Joſephus, reſtaret tantùm *Ioſippus* tuus, ex quo phariſæorum quædam nullius uſus apopthegmata depromis. Res itaque ſic ſe habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè adminiſtraret, quamvis magna Piſidarum & Cilicum manu conductitia ſe tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipſum etiam ſacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrſis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per ſexennium gentis ferè totius gravi bello petitus eſt; in quo Judæorum multa millia cùm occidiſſet, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent è se fieri, reſponderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo ſe veniam daturos. Hanc hiſtoriam tibi incommodiſſimam, quoquo modo avertere ut poſſes, fraudi tuæ turpiſſimæ Phariſaicas quaſdam ſententiolas obtendiſti: cùm exemplum hoc aut omnino prætermiſiſſe, aut rem, ſicut

geſta

gesta erat, fideliter narrasse debuisses, nisi veterator & lucifugus mendaciis longè plus quàm causæ confideres. Quin etiam Pharisæi illi octingenti, quos in crucem tolli jussit, ex eorum numero erant, qui contra ipsum arma ceperant: quique omnes cùm cæteris unâ voce testati sunt, se regem morte affecturos fuisse, si bello victus in suam potestatem venisset. Post maritum Alexandrum Alexandra regnum capessit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non sinebant, quod ipse modò fassus es, sed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Pharisæos, qui apud vulgus plurimum poterant, sibi conciliaverat hac lege, ut nomen Imperii penes illam, imperium ipsum penes illos foret. Haud aliter atq; apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo concesserunt, eâ mercede ut regnum sibi reservare possent. Post Alexandræ obitum Hyrcanus & Aristobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & industriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompejo deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos se jam æquissimum libertatis suæ arbitrum Pompejum rati, legationem pro se mittunt; fratribus utrisque regibus renuntiant; ad servitutem se ab iis adductos queruntur; Pompejus Aristobulum regno privavit;

vavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus est. Iterum sub Archelao Herodis filio Iudæi, missis ad Augustum Cæsarem quinquaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accusarunt; regnum huic pro sua virili parte abrogarunt, Cæsarem orant ut populum Iudaïcum sine regibus esse permitteret. Quorum Cæsar precibus aliquantum permotus, non regem enim, sed Ethnarcham duntaxat constituit. Ejus anno decimo rursus eum Populus per legatos ad Cæsarem tyrannidis accusat; quibus Cæsar benignè auditis Romam accersitum, & judicio damnatum Viennam in exilium misit. Jam mihi velim respondeas; qui suos reges accusatos qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipsi si potestas facta, si optio data sibi esset, annon ipsi, inquam judicio damnassent, ipsi supplicio affecissent; Iam in Romanos præsides avarè & crudeliter provinciam administrantes, populum & primores etiam sæpiùs arma sumpsisse non negas? causas more tuo stultissimas affingis *nondum jugo erant assueti*: sub Alexandro scilicet, Herode, ejusque filiis. At C. Cæsari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipsorum audire verba, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ᾽ ἂν δύνασθαι. Quod ipsi faten-

ſatentur imbecillitatis eſſe ſuæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorſus nihil agis; dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oſcitatione feceras, pro regibus orandum eſſe. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad ſpes eſt; pro latronibus etiam & pro hoſtibus, non ut agros depopulentur, aut nos occiſione occidant, ſed ut reſipiſcant. Oramus pro utriſque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nil moror; ſacerdos autem ille qui orabat, uti ais, ut *Commodus patri ſuccederet*, meo quidem judicio non orabat, ſed Romano imperio peſſima imprecatus eſt. *Fidem*, ais, *fregiſſe nos, de authoritate & majeſtate regis conſervanda ſolenni conventione non ſemel interpoſita.* Expecto te fuſiùs iſta de re infrà, illic te rurſus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc ſummatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris ſacris, aut ratione aliqua ſatis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac ſi quis alius è vulgo dixiſſet, primum adfers Tertullianum, ſcriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut ſi tecum ſentiret, pro nihilo tamen hoc eſſet. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones, damnamus & nos, neque hinc ſtatim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatus conſultis,

de poteſtate magiſtratuum omnium cætero-rum præterquam unius regis præjudicatum eſſe volumus: loquuntur iſti de ſeditionibus temerè conflatis,& multitudinis inſaniâ,non de magiſtratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambroſius quem citas, *Non repuguare, flere, gemere, hæc ſunt munimenta Sacerdotis, & quis eſt qui poteſt vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur: non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laïcis?* Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus: vides quam infirmâ tamen & præpoſterâ ratione uſus, diſſenſione inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremò etiamſi, cum poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos quorum ex vitâ & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublîca nulla fuit, omnes imperii vires rerumque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare

ſtipendia

ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterant ſe quidem internecioni objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorſus effeciſſent; nam imperatorem ſi forte ſuſtuliſſent, imperium tamen manſiſſet. Jam verò Chriſtiani, innumeri licet, ac ſparſi, inermes, plebeji & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facile continuiſſet? Quod magni ſæpe duces cum interitu ſuo & veteranorum exercituum deletione incaſſum tentarunt., iſti è plebecula ferè homuli poſſe ſe ad exitum perducere ſperarent? cum annis à Chriſto nato prope trecentis, ante Conſtantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, ſola Thebæa legio Chriſtiana eſſet; eoque ipſo nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæſa eſt. *Cum Caſſio, cum Albino, cum Nigro* non conjurarunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quod ſanguinem pro infidelibus non profuderunt? Conſtat igitur Chriſtianos ab imperatorum imperio liberare ſe non potuiſſe: cum aliis conjurare non Chriſtianis nequaquam ſibi expediviſſe, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis poſtea intuliſſe Chriſtianos aut armis ſe defendiſſe, aut tyrannorum facta nefaria ſæpè ultos eſſe nunc oſten-

dam. Primus omnium Constantinus jam Christianus consortem imperii Licinium Orientalibus Christianis gravem bello sustulit; quo facto illud simul declaravit, posse à magistratu in magistratum animadverti; cùm is Licinium pari jure secum regnantem subditorum ejus causâ supplicio affecerit, nec Deo soli pœnam reliquerit; poterat enim Licinius Constantinum, si Constantinus populum sibi attributum iis modis oppressisset, eodem supplicio affecisse. Postquam igitur à Deo ad homines redacta res est, quod Licinio Constantinus erat, cur non idem Carolo Senatus? Constantinum enim milites, Senatum jura constituerunt regibus parem, imo superiorem. Constantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis restiterunt; missum cum militibus Hermogenem, ad pellendum ecclesiâ Paulum orthodoxum episcopum, facto impetu repulerunt, & incensis ædibus, quo se receperat, semiustum & laniatum interfecerũt. Constans fratri Constantio bellum minatur, ni Paulo & Athanasio episcopis sedes suas restituat; videsne ut istos sanctissimos patres, de episcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem suum concitare non puduit? Haud multò pòst Christiani milites, qui tunc temporis, quos volebant imperatores creabant, Constantem Constantini filium dissolutè & superbè regnantem inter-

interfecerunt, translato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apostatam, sed pium & strenuum, invito Constantio imperatore suo imperatorem salutarunt, annon ex illis Christianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Constantius cum suis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, fecisse se ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Constantio indixerunt, & quantum in se erat, imperio ac vita spoliarunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Christiani? orarunt credo pro Juliano jam Apostata, quam palàm adire, & convitiis proscindere solebant, cujus barbam illudentes promissam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte auditâ supplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudisse censes? Quid? quòd eundem etiam à Christiano commilitone interfectum esse ferunt. Sozomenus certè scriptor ecclesiasticus non negat; imò, siquis ita fecisset, laudat, οὐ γὰρ ἀπεικὸς τινα τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non est mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc secum cogitasse; non Græcos solùm, sed omnes homines ad hanc usque ætatem tyrannicidas laudare solitos esse, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temerè quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis causa*

tam strenuum. Hæc Sozomenus ejusdem ætatis scriptor, vir bonus & sanctus; ex quo quid reliqui ea tempestate viri boni hac de re senserint, facilè perspicimus. Ipse Ambrosius ab imperatore Valentiniano minore jussus urbe Mediolano excedere, parere noluit, sed circumseptus armato populo se ætque basilicam suam contra regios præfectos armis defendit? & summæ potestati resistere, contra quam docuit ipse, est ausus. Constantinopoli haud semel propter exilium Chrysostomi contra Arcadium imperatorem seditio maxima commota est. In tyrannos igitur quid antiqui Christiani fecerint, non milites solùm, sed populus, sed ipsi patres, vel resistendo, vel gerendo bellum, vel concitando, usque ad Augustini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter exposui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob stuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimissis militibus suis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confestim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot post Augustini obitum ista acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum exposuisse me finge, paruerint per omnia suis regibus veteres christiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut fecisse voluerint, non esse tamen eos quorum authoritate

tate niti debeamus, à quibus exempla petere salutariter possimus, quod superest, nunc docebo. Iam diu ante Constantinum populus christianus multum de primæua illa sanctimonia & sinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. postquam immensis opibus ditata ab eo ecclesia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit statim omnia in præceps ruere. Primò luxus & segnities, errorum deinde ominum & vitiorum caterva, veluti solutis aliunde carceribus, in ecclesiam immigravit; hinc invidentia, odium, discordia passim redundabat; tandem haud mitius inter se charissimo religionis vinculo fratres quàm hostes acerrimi dissidebant; nullus pudor, nulla officii ratio restabat; milites, & copiarum præfecti, quoties ipsis visum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant, Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium subitò evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non pessimum, occisos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & castrensium; sed tamen christianorum illius ætatis, quam tu maximè euangelicam & imitandam esse ais. Jam ergò de ecclesiasticis pauca accipe. Pastores & Episcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, sui quisque gregis

 ductores,

ductores, de episcopatu non secus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipsa ecclesia, ad ipsum altare Sacerdotes, & Laïci promiscuè digladiabantur; cædes faciebant, strages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damasi & Ursicini, qui cum Ambrosio floruerunt, potes meminisse. Longum esse Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, sub Cyrillo præsertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiso pænè à monachis in illo urbico prælio, Oreste Theodosii præfecto: Jam tua quis vel impudentia vel supinitate non obstupescat? *Usque ad Augustinum,* inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujusquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in historiis mentio, qui regem suum necaverint, aut contra eum armis pugnârint*; nominavi ego ex historiis notissimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, sed, vel optimos reges suâ manu trucidaverint; totos christianorum exercitus, multos cum iis episcopos; qui contra suos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut suadentes aut ostentantes; adfero ego partim eosdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus detrectantes, armis se contra imperatorem defendentes, alios præsidibus ejus vim & vulnera inferentes,
alios

alios, episcopatus competitores, civilibus præliis inter se dimicantes; scilicet de Episcopatu christianos cum christianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœnitet hujusmodi patrum? Augustinum inducis *de potestate domini in servos, & regis in subditos* idem pronuntiantem; respondeo, ista si dicat Augustinus, ea dicere quæ neque Christus neque ejus Apostoli unquam dixerunt; cum eorum tamen sola authoritate rem alioqui apertissimè falsam commendare videatur. Quæ supersunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera esse mendacia, aut oscitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis responsa jam sunt, per se quisq; deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adstruis, *regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem christianum, donec potestas Papæ regali major agnosci cœpta est, & subjectos sacramento fidelitatis liberavit*, id esse falsissimum plurimis exemplis *& usque ad Augustinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremò dicis *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse*, multò verius esse videtur. Negat Franciscus Ho-

tomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis consilio pro sua pristina authoritate transactum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse Papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solùm Hotomano, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jus sibi omne antiquitùs reservasse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quàm se illis hoc pacto fidem & officium præstituros, si vicissim illi quod eodem tempore jurati etiam spondent, præstiterint. Si ergò Reges rempublicam sibi commissam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nil opus est Papa, ipsi sua perfidia populum sacramento solverunt. Papa deniq; Zacharias, quam tu authoritatem sibi ais arrogasse, eam in epistola illa ad Francos ab te citata ipse sibi derogavit, populo attribuit. *Nam si princeps populo, cujus beneficio regnum possidet, obnoxius est, si plebs regem constituit, & destituere potest*, quæ ipsius verba sunt Papæ, verisimile non est voluisse Francos de an-

de antiquo jure suo, ullo postmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita sese obstrinxisse, quin semper sibi liceret quod majoribus licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præstare fidem tyrannis, quam bonis regibus sese dare arbitrati sunt. Tali obstrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignavia corruptis, suo ipse perjurio solvit, solvit ipsa justitia, solvit naturæ lex ipsa: unde Pontifex quod solveret, etiam ipsius Pontificis judicio nihil prorsus erat.

CAP. V.

QUamquam in ea sum opinione, Salmasi, semperque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè consentire, adeoque, si satis ostendi quid divina lege sit de regibus statutum, quid à populo Dei factum & Judaïco & Christiano, ostendisse me eodem tempore eâdemque operâ quid legi naturali maximè consentaneum sit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validissimè nunc posse* arbitraris, quod supervacuum esse modò existimabam, id nunc ultrò necessarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus esse, quàm tyrannos plecti. Id nisi evincam, non recuso quin Dei quoque legibus puniri non posse, è vestigio tibi conedam. Non est consilium de natura

natura jam, deque origine civilis vitæ longam orationem contexere; istud enim argumentum viri disertissimi cum Græci tum Latini copiosè pertracterunt; ipse & brevitati, quantum licet, studeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parsissem libens, sed tute te redarguas, teque subvertas. Ab eo igitur quod ipse ponis, incipiam, & disputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ est ratio omnium hominum mentibus insita, bonum respiciens universorum populorum, quatenus homines inter se societate gaudent. Bonum illud commune non potest procurare, nisi etiam, ut sunt quos regi necesse est, disponant quoque qui regere debeant.* Ne scilicet ut quisque fortior est, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua salus ac defensio unum in locum congregaverat, vis atque injuria distrahat, & ad vitam agrestem redire cogat. Estne hoc quod volebas, etsi verbosius? *Ex ipsorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* ais *oportuisse quosdam sapientia aut fortitudine cæteris præstantes, qui vel vi vel persuadendo malè morigeros in officio continerent, sæpè unum id præstare potuisse, cujus excellens sit Virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis consiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & administrare non possit, necesse est ut consilia cum pluribus participet, & in societatem regiminis alios admittat. Ita sive ad unum revocetur*

cetur imperium, sive ad universum redeat populum, quia nec omnes simul rempub. gubernare possunt, nec unus omnia, ideo revera penes plures semper regimen consistit. Et infra. *Ipsa autem regendi ratio sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æquè naturalis est, cum ex natura ejusdem principiis descendat, quæ non patitur ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Hæc cum ex Aristotelis tertio Politicorum decerpsisse potueram, malui abs te decerpta transcribere, quæ tu Aristoteli, ut ignem Jovi Prometheus, ad eversionem monarcharum, & perniciem ipsius tuam surripuisti. Jam enim prolatam à temetipso naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus vestigium prorsus invenies. *Lex*, inquis, *natura cum disponeret qui regere alios deberent, universorum populorum bonum respexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Est itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & superior; superior cum sit & potior populus, nullum jus regis existere potest, quo populum is affligat, aut in servitute habeat, inferior superiorem. Jus malè faciendi cum sit regi nullum, manet jus populi naturâ supremum; ut quo jure homines consilia & vires mutuæ defēsionis gratiâ, ante reges creatos, primò cōsociavere, quo iure ad communem omnium salutem, pacem libertatem

libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præpoſuerant, poſſent eoſdem aut quoſcunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cum natura non unius vel paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat. Jam verò populus quoſnam delegit? *ſapientiâ*, inquis, *aut fortitudine cæteris præſtantes* nempe qui naturâ maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præſtare id muneris potuit*. Jus igitur ſucceſſionis naturâ nullum, nullus naturâ rex, niſi qui ſapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cum ſervi potiùs eſſe deberent. Dat enim natura ſapientiſſimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſſimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat*. Continere autem in officio poteſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedo jam quodvis naturæ præceptũ quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſſima in rebus publicis & civilibus

vilibus non observare, non curare, pro nihilo habere. Cùm ipsa in rebus naturalibus & inanimatis ne suo fine frustretur, sæpissimè res magnas atque miras efficere soleat. Ostende ullam vel naturæ vel naturalis justitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri; reges & malorum omnium principes impunitos esse imò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipsam regendi rationem, sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æque naturalem esse.* Non est ergò rex vel optimatibus vel populi magistratibus naturâ sanctior, quos cum puniri posse ac debere, si peccant, supra sis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono constitutis fateare necesse est: *Non* enim *patitur natura*, inquis, *ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Minimè ergo patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes sui unius imperii servos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penes quos semper regimen consistat*, das eidem collegas & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare possint. Ita, uti semper facis, dum potestatem regiam, non jam exauges, sed tantummodo natura constituis, aboles: adeò ut nihil putem inauspicatius accidere regibus potuisse, quàm te defensorem. O infelicem ac miserum quæ te mentis caligo in hanc impulit

lit fraudem, ut latentem antehac diu, & quasi personatam improbitatem atque inscitiam tuam nunc tanto conatu insciens nudares ipse, & omnibus patefaceres, tuoquemet opprobrio operam ipse tuam locares, tuo ipse ludibrio tam gnaviter inservires. Quæ te ira numinis quasve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu causam teterrimam impudentissimè simul & stolidissimè defenderes, atque ita defendendo invitus, perque inscitiam proderes? Quis te pejus perditum vellet, quis miseriorem, cui jam sola imprudentia, sola væcordia saluti esse potest ne sis miserrimus, si tyrannos quorum causam suscepisti, imperita ac stulta defensione tanto magis invisos ac detestabiles omnibus, contra quam sperabas, reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de industria attribueris; eoque plures eorundem hostes inconsultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum dissidia. Cum tantùm in te scelus admiseris, ut tyrannidem naturâ fundare studeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi esse vidisti; id, uti soles, incœptare sine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipsam regendi rationem sive per plures sive per pauciores sive per unum æque naturalem esse*, statim *eam quæ per unum exercetur ex his tribus magis naturam esse* ais,

ais, imò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius singularitatem gubernantis*. Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipsam tuâ fatuitate jugulasti. Verùm quæ sit melior administrandi rempub. ratio, per unum an per plures, non est nunc disserendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudarunt, si tamen is qui solus regnat, vir omnium optimus, & regno dignissimus sit; id nisi contingat, nihil monarchia proclivius in eam tyrannidem, quæ pessima est, labitur. Jam quòd ad unius *exemplar Dei expressam esse* dicis, quis potentiam divinæ similem in terris obtinere dignus est, nisi quæ ceterorum omnium longè præstantissimus, etiam bonitate ac sapientia est Deo simillimus; is autem solus, meâ quidem sententiâ, expectatus ille Dei filius est. Quod regnum in familiam rursus contrudis, ut patrifamilias regem assimiles, pater certè suæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege nihil est hujusmodi, sed planè contra sunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, siquidem te Physiologo aves istæ sunt, imitandas proponis. *Apes regem habent*. Tridentinæ scilicet, annon meministi? cæterarum te teste *respub. est*. Verùm tu desine de apibus fatuari, Musarum sunt, oderunt te scarabæum, & ut vides:

vides: redarguunt, *Coturnices sub Ortygometra*, Istos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam stolido aucupio non capimur, Atqui jam tua res agitur, non nostra, *Gallus galliaceus*, inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat*, Qui potest hoc fieri? Cum tu ipse Gallus, &, ut ferunt, vel nimium gallinaceus, non tuæ gallinæ, sed illa tibi imperitet, in te regnum exerceat: si gallinaceus ergò plurium fœminarum rex est, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum te, sed stercorarium quendam esse Gallum oportet. Pro libris certe nemo te majora edit sterquilinia, & gallicinio tuo stercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gailinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, si totum hoc vertendo sterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam ostenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æsopicus ille, simplex & frugi gallus, sed aurum, ut Plautinus ille nequam, scalpturiendo quæsisti: quamvis exitu adhuc dispari; tu enim centum Iacobæos aureos inde reperisti, cum Euclionis fuste potius, quo misellus ille Plautinus, obtruncari dignior sis. Sed pergendum est. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis postulat, ut qui semel ad gubernandum constitutus est, conservetur.* Quis negat, quatenus ejus conservatio cum incolumitate omnium

omnium consistit? ad perniciem autem omnium conservari unum, quis non videt alienissimum à natura esse? *At malum etiam regem conservari, imò pessimum* omnino vis, *eo quod non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creatur cladium ex seditionibus quæ ad eum tollendum suscitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potius, quam ut dimicare de vita cogar, latronum tu inde jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu istâ populi necessitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causa dedit, tu illum tyranno perdendi populi causâ jus idem dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus; & quandiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quæ jampridem ipse de Episcopis contra Lojolitam scripsisti, à me supra tertio capite recitata, his planè contraria; Illic *seditiones, dissentiones, discordias optimatiam & populi, longe levius esse malum affirmas, quàm sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem.* Ex vera

vera tu quidem affirmabas; nondum enim insaniebas, nondum Carolinis Jacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortasse, nisi is esses qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpissimæ; tibi verò dirumpi facilius est quàm erubescere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amisisti. Annon ipse memineras Romanos florentissimam & gloriosissimam Rempub. post exactos reges habuisse? potuit fieri ut Batavorum obliviscerere? quorum respub. Hispaniarum rege pulso post bella diutina, feliciter tamen gesta, libertatem fortiter & gloriose consequuta est, teque grammaticastrum Equitem stipendio alit suo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & sophista tam nihil sapere discat, ut ad servitutem Hispanicam redire mallet, quam paternæ libertatis ac gloriæ hæres esse; istam doctrinæ pestem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par est, tecum auferas licebit: Exemplo denique sunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & insanabilem obtruncarunt. At *insulam beatam sub regibus, & luxu affluentem discordiis deformarunt.* Imò luxu penè perditam quo tolerantior servitutis esset, extinctis deinde legibus, & mancipata religione, servientem liberarunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, stoïcum gravissimum, cui *luxu*

affluens

affluens insula beata esse videtur ! Ex porticu Zenonis nunquam tale sat scio, documentum prodiit. Quid refert ? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipsi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lyceo quamcunque libet emittere philosophiam ? sed resume nunc quam susceptisti personam. *Nunquam sub ullo rege tantum cruoris haustum est, tot familiæ desolatæ*; Hoc totum Carolo imputandum est, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum prius in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos suo ipse diplomate jusserat; per illos ducena circiter millia Anglorum unà in provincia Ultonia occiderat; de reliquis nihil dico; binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbisque Londini sollicitaverat: multa alia hostiliter fecerat, priusquam à populo aut magistratibus tuendæ Reip. causâ vel unus miles conscriptus esset. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio sic homines instituit, ut otio consulendum, ut pecuniæ, ut sanguini, ut vitæ potiùs parcendum esse ducerent, quàm hosti obviam eundum ? nam externo an intestino, quid interest ? cum interitus reipub. sive ab hoc, sive ab illo funestus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Israël non posse se sine multo sanguine Levitæ uxorem stupro enectam ulcisci; an igitur quiescendum sibi

esse duxit, an bello civilis quamvis truculentissimo supersedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam est passus? Certè si natura nos docet quamvis pessimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium salutem in discrimen adducere, doceret eadem non regem solum perferre, quem tamen solum perferendum esse contendis, sed optimatium, sed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & servorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius bellum servile post cæsos exercitus prætorios, non Crassus in Spartacum post deleta consulatium castra, non Pompejus ad piraticum bellum exiisset. Romani vel servis, vel piratis, ne tot civium sanguis effunderetur, hortante scilicet naturâ, succubuissent. *Hunc* itaque *sensum,* aut hujusmodi ullum *gentibus impressisse naturam*, nusquam ostendis: & tamen non desinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augùrem tuique similes avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantum regem, re hostem acerbissimum debito supplicio ulti sumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem esse monarchiam ex eo probari ais, quod *plures nationes & nunc & olim regium statum receperint, quam optimatem & popularem.* Respondeo primum

neque

neque Deo neque naturâ ſuadente id factum eſſe; Deus niſi invitus, populum ſuum ſub regio imperio eſſe noluit; natura quid ſuadeat & recta ratio, non ex pluribus, ſed ex prudentiſſimis nationibus optimè perſpicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienſes, multíque alii ſuopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt, atque hæc quidem nationes cæterarum omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis fere liberis gentibus ſemper inviſum* fuiſſe tradit. Verum iſta non jam huc pertinent, nec quæ ſequuntur multa, inani futilitate à te ſæpius repetita: ad illud feſtino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc oſtendam, eſſe vel maximè ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magiſtra ipſa natura, ſæpiùs feciſſe; ex quo impudentia tua prædicanda, & turpiſſima mentiendi licentia omnibus innoteſcere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nuſquam mentio extat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi, nullum bellum illatum, aut quicquam factum à populo quo è ſolio dejiceretur.* Quid ergo Oſiris rex Ægyptiorum fortaſſe primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus eſt? quos & magna pars populi ſecuta magnum cum Iſide &

Oro, regis conjuge, & filio prælium commisit? prætereo Sesostrin à fratre per insidias penè oppressum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infensus; quos vivos non poterat, mortuos se discerpturum minatus est. Qui reges optimos obtruncare sunt ausi, eósne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à pessimis regibus manus abstinuisse? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, sepulcro eruituros se minitabantur, ubi etiam pauperculi cujusque corpus inviolatum esse solet, vivosne illi & nocentissimos propter naturæ legem punire, si modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, scio, quamlibet absurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis antè Cephrenem seculis regnasse apud Ægyptios Ammosin, & tyrannum, ut qui maximè, fuisse: eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim est quod vis. At reliqua audi vir optime & veracissime, Diodori enim verba sunt quæ recito, μέχρι μὲν ἦν τινος ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι, &c. tolerabant aliquandiu oppressi, quia resistere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actisanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occasionem plerique defecerunt, eoque facilè subacto, Æpyptus regno Æthiopum accessit. Vides hîc Ægyptios, quam-

quamprimum poterant, arma contra tyrannum tulisse, copias cum externo rege conjunxisse, ut regem suum eusque posteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actisanes, maluisse externum, quàm tyrannum domesticum. Iidem Ægyptii consensu omnium maximo Aprien tyrannum suum, conductitiis copiis præsidentem, duce Amasi prælio victum strangularunt; Amasi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte? Amasis captum regem ad tempus in ipsa regia honestè asservabat: incusante demùm populo, injustè eum facere qui suum & ipsorum hostem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto supplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum censes non maluisse vitam securi quàm laqueo finire? Postea sub Persarum imperium *redacti Ægyptii fideles*, inquis, *exstitere*; Quod falsissimum est; in fide enim Persarum nunquam permansere; sed quarto post anno quàm subacti à Cambyse fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòst ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam sibi adsciverunt. Quo occiso iterum fidem mutant, & constituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Si neque suo regi fideliores, ablatum patre regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho

in ditionem Perſarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in ſe erat, tyrannos coërcendos eſſe factis indicarunt; ſtatuas & imagines Ptolemæî Phyſconis dejecerunt, ipſum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concurſu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum inſolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnaſio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non poſſit neſcire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantem in rebus haberi ſibi poſtulet, quis non pudendum & indigniſſimum eſſe dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctiſſimo circumferre ſe tumidum, & ſtipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non inſigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & conſortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Poſtquam Ægyptum luſtravimus, ad Æthiopes jam proximos viſamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quaſi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipſe mortem ſibi conſciſcit. Sic enim: Diodoro teſte, omnes alios maleficos puniunt; non ipſi morte affi-

afficiunt, ſed ipſos reos lictore miſſo mori jubent. Ad Aſſyrios deinde & Medos & Perſas regum obſervantiſſimos accedis: *jus illic regium ſumma cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuiſſe* contra omnium Hiſtoricorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnazzarem plus nimio ſuperbientem homines à ſe depulerint, & ad beſtias ablegaverint. Jus eorum non regium, ſed Medorum & Perſarum id eſt populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile eſſet, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus ſatraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas eſſe tum credebant regem repudiare, quòd illo jure abuteretur*. Inter ipſa tamen hæc verba adeò miſerè obtorpes, ut dum iſtorum populorum obedientiam & modeſtiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ ſponte commemores. Eripuit autem is non ſolus, ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſſimis, partim à populo adjutus, atq; hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, ſed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omninò contrà eſſe quam dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna deſtructa fuiſſe non ab externis*: Aſſyrios reges à Medis, Medos à perſis, utriuſque tum *Subditis*, ſubla-

tos fuisse. *Cyrum* ipse *rebellasse*, & *arreptis tyrannides in diversis imperii locis fateris*. Hoccine est jus regium apud Medos & Persas, & observantiam eorum in reges, quod instituisti, asserere? Quæ te Anticyra tam delirum sanare potest? *Persarum reges quali jure regnarint ex Herodoto*, inquis, *liquet*. *Cambyses*, cùm sororem in matrimonio habere cuperet, judices regios consulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri solebant. Quid illi, negant se invenire legem quæ jubeat fratrem secum in matrimonium sororem jungere; aliam tamen invenisse, quâ liceat Persarum regi facere, quæ libeat. Primùm si rex omnia pro suo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipso rege opus erat? supervacanei isti judices ubivis potiùs quàm in regia mansissent. Deinde si Regi Persarum quidvis licuit, incredibile est id adeò nescivisse Cambysem dominationis cupidissimum, ut quid licitum esset, judices illos percontaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipse, vel à tyranno sibi metuentes, ut ait Herodotus, facilem quandam se reperisse legem simulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis, hac etiam ætate novum non est. At verò *Artabanus Persa dixit ad Themistoclem, nullam legem apud Persas esse meliorem illâ quâ sancitum fuerat; regem esse honorandum & adorandum.*

randum. Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquìs damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipſe haud multo poſtea ſua manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores regicidas nobis adfers: ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudianum citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas & annales revoco, defectionibus Perſarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertiſſimos. Proximus tibi author eſt Oranes Perſa, ipſe etiam Smerdis interfector ſui regis, qui cum odio poteſtatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, ſtupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges eſſe ab Jove cecinit, ſupra reſpondi: Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille uſus eſt exordio; ad quod referri quæ ſequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui juſtiſſimus eſt, juſtiſſimus autem, qui maximè legetimus,* nam ſine juſtitia nullus *rex eſſe poterit, neque*

que justitia sine lege. Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philosophatur. δεῖ δὲ καὶ τὸν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum suscipit purissimum & lucidissimum natura esse* : & infra ὁ κατ᾽ ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat secundùm virtutem, nominatur rex, & est*. Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judico rex non est. Jam tu vicissim Platonem audi in Epistola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit regia potestas reddendæ rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus & ipsis etiam regibus si quid præter leges fecerint*. Addo Aristotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν, &c. *Inter similes & æquales neque utile est neque justum, esse unum omnium dominum, neque ubi leges non sunt neque ut ipse lex sit, neque ubi sunt leges ; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum esse*. Et lib. quinto, *Quem populus non vult, statim is non rex, sed tyrannus est* c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abest ut tyrannorum necem civitates ulciscantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis statuunt*. Testem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone.

Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus institutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrantur. Polybius denique author gravissimus, Historiarum 6to τότε δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes*, inquit, *cupiditatibus obsequi cœperunt, tum de regno facta est tyrannis; & conspiratio in caput dominantium inibatur; cujus quidem anthores erant non deterrimi civium, sed generosissimi quique & maximi animi.* Longè plura cùm mihi suppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A Philosophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentissimè sequimur. *Potestatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuisse vel unus*, inquis, *Æschylus potest docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum* ἄκριτον πρύτανιν *vocat, non judicabilem rectorem.* Verùm tu scito, præcipitem enim te & nullius judicii esse quocunque te vertis, eò magis perspicio, scito, inquam, non quid Poëta, sed quis apud Poëtam, quidque dicat, spectandum esse: variæ enim personæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nnnc sapientes nunc simplices, non semper quid Poëtæ videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes Danai filiæ

quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant; orant uti se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat; respondet rex non posse se, nisi rem priùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ' ἂν οὐ κραίνοιμ' ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & supplices incerta populi suffragia veritæ, regem denuò blandiùs compellant.

Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.
Tu instar urbis es & populi,
Prætor injudicatus.

Rursus rex,

Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἂν ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν —
Dixi antea, non sine populo hæc faciam,
Ne si possem quidem.

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ δὲ λαοὺς συνκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaq; decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa senis Danai lætantis:

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.
Bono estote animo filiæ, benè decreverunt
Indigenarum, in conventi populari, perfectissima suffragia.

Hæc

Hæc nisi protulissem, quàm temere statuisset sciolus iste de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & supplicum; cùm & ipse rex, & ipsa res gesta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Orestes, qui, mortuo patre Argivorum ipse rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipse causam dixit, & suffragiis populi capite damnatus est. Athenis regiam potestatem legibus obnoxiam fuisse testatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theseus Athenarum Rex. —

οὐ γὰρ ἄρχεται.
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει —

non regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat —

Sic ejus filius Demophoon Rex item Atheniensium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero.
Sed si facio justa quæ sunt, justa mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuis-

se testatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tiresias & Creon Oepido ferociter responsant, ille.

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος.

Non servus tibi sum.

Hic,

Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆς δ᾽ οὐ σοὶ μόνῳ.

Est & mihi jus in hac civitate non tibi solum.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ᾽, ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ᾽ ἑνός.

Non est civitas quæ unius est viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium sæpe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit satis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Sallustianum, sed C. Memmiî apud Sallustium, *impune quidvis facere:* cui suprà responsum est. Sallustius ipse disertis verbis author est, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuisse;* quod cum *se in dominationem convertit,* ut nôsti, expulerunt. Sic M. Tullius in Pisonem, ego Consulem esse putem, qui Senatum esse in republ. non putavit? & sine eo consilio consulem numerem, sine quo Romæ ne reges quidem esse potuerunt? Audin regem Romæ sine Senatu nihil fuisse? *At Romulus, ut libitum Romanis imperitaverat,*

ut

ut ait Tacitus. Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quàm respubl. erat: omnes olim mortales sine legibus vivebant, cum respublicæ nondum essent. Post Romulum autem, authore Livio, etsi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen summa potestas permissa est, ut non plus darent juris quam detinerent; jus illud* à Cæsaribus *vi ademptum fuisse* idem ait. Servius Tullius dolo primùm quasi Tarquinii Prisci vicarius regnabat, postea verò ad populum ipse retulit, *vellent juberentne se regnare*; tandem ut ait Tacitus, *sanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent.* Fecissetne hanc sibi & posteris injuriam, si supra leges priùs fuisse jus regium sensisset? Ultimus illorum regum Tarquinius superbus *morem de omnibus Senatum consulendi primus solvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulemque esse cum conjuge ac liberis jussit. Hæc fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita nisi diffiicillimis reipublic. temporibus, & intra sex menses deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, sed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui sub imperio unius floruit,*

floruit, ita ſcripſit. *Principi ſummum rerum arbitrium dii dederunt, ſubditis obſequii gloria relicta eſt.* Nec dicis quo loco, tibi conſcius nimirum inſigniter lectoribus impoſuiſſe; quod mihi quidem ſtatim ſuboluit, quamvis locum illum non ſtatim reperi. Non enim Taciti hæc verba ſunt, ſcriptoris boni, & tyrannis adverſiſſimi, ſed apud Tacitum M. Terentii cujuſdam equites Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta ſunt, ſic Tiberium adulatur, annalium ſexto. *Tibi ſummum rerum judicium dii dederunt, nobis obſequii gloria relicta eſt.* Hanc tu quaſi Taciti ſententiam profers; qui ſententias tibi commodas non ex piſtrina ſolùm aut tonſtrina, ſed ex ipſa carnificina oblatas non reſpueres: ita omnia vel oſtentationis causâ, vel imbecillitatis conſcientiâ undecunque corradis. Tacitum ipſum ſi legere maluiſſes, quàm alicubi decerptum negligentiùs tranſcribere, docuiſſet te is, jus illud imperatorum unde ortum ſit. *Poſt Actiacam victoriam, verſo civitatis ſtatu nihil uſquam priſci aut integri moris; omnes exutâ æqualitate juſſa principis aſpectare*; docuiſſet idem annalium tertiô, unde tuum omne jus regium; *Poſtquam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multoſque apud populos æternùm manſere.* Idem ex dione poteras

poteras didicisse, si innata levitas & inconstantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & simulatione Octaviani Cæsaris effectum sit, ut imperatores legibus soluti essent; dum enim pro concione pollicetur se principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per causam belli in provinciis suis gerendi, retentis apud se semper legionibus, dum simulatè renuit imperium, sensim invasit. Non est hoc legibus ritè solutum esse, sed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi solvere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος sibi arrogare, quasi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi subjecisset. Vis altiùs paulo juris Cæsarei originē cognoscere? Marcus Antonius, jussu Cæsaris qui armis in rempublicam nefariè sumptis tum plurimum poterat, Cōsul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex composito, ut videbatur, diadema capiti Cæsaris cum gemitu & plangorè populi imposuit: ascribi deinde jussit in fastis ad Lupercalia, C. Cæsari Antonium Consulem, jussu populi, regnum detulisse. Quâ de re Cicero in secunda Philippica; *Ideone L. Tarquinius exactus, Spurius Cassius, Sp. Melius, M. Anlius necati, ut multis pòst seculis à M. Antonio, quod fas non est, rex Romæ constitueretur?*

Tu

Tu verò omni malo cruciatu atque infamiâ sempiterna etiam ipso Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli superbire, non enim te hominem despicatissimum, ullâ re aliâ quàm scelere cum Antonio conferendum putem, qui in hisce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, sed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus solutum, nullâ solvendum imponere studuisti. Certè si ipsorum Cæsarum oraculo credendum est, sic enim appellant Christiani imperatores Theodosius & Valens edictum suum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majestas ergo regnantis, vel ipsorum Cæsarum sive judicio sive oraculo, submittenda legibus est, de quibus pendet. Hinc adultâ jam potestate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedemque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longa consuetudine corruptos, depravatosque mores principatus parens noster reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatus mores Plinius, id te ne pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos suos, sive reges, sive Imperatores fecerint, vulgo notum est. Tarquinium expulerunt.

runt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam*; *Portas venienti clauserunt*. Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare jussus fuerit an mori, modò pœnas dedisse constat? Ca. Cæsarem tyrannum excellentissimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt, id factum M. Tullius & ipse vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi passim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt; aliis consilium, aliis animus, aliis occasio defuit. voluntas nemini.* Et infrà. *Quæ enim res unquam, proh sancte Iupiter, non modò in hac urbe, sed in omnibus terris est gesta major, quæ gloriosior, quæ commendatior hominum memoriæ sempiternæ? in hujus me consilii societatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuso,* Illud Senecæ tragici & ad Græcos, referri potest, & ad Romaos:

—— Victima haud ulla amplior
Potest, magisque opima mactari Iovi
Quam rex iniquus.

Nam si ad Herculem spectes, cujus hæc sententia inducitur, quid senserint illa ætate Græcorum summi viri ostendit: si ad poëtam, qui sub Nerone floruit (& sensum fere suum poëtæ personis optimis affingere solent) significabat & quid ipse, & quid omnes viri

viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno censuerint; quamque pium, quamque diis gratum esse duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in se erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius secundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Iuvabat illidere solo superbissimos vultus, instare ferro, sævire securibus, ut singulos ictus sanguis dolorque sequeretur: nemo tam temporans gaudii, quin instar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, postremò truces horrendasque imagines abjectas excoctasque flammis.* Et deinde, *non satis amant bonos principes, qui malos satis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori nostro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulciscebatur?* Planè quasi sceleri proximum esse judicaret, non interfecisse Neronem, scelus gravissimum vindicasse interfectum. Ex his manifestum est, Romanorum præstantissimos quosque viros non solùm tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidisse, sed factum illud, ut Græci olim, in maxima lauda posuisse: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola

blicola Junii Bruti collega cum videret, non posse stipatos suis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Cassius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Asiaticus, vir consularis cum non adesset, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfecissem*; Senatus eodem tempore abolendam Cæsarum memoriam, ac diruenda templa censuit; tantum abfuit ut Cassio irasceretur; Claudium à militibus imperatorem mox salutatum vetant per tribunum plebis principatum capessere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hostem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix insereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quanto mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint suo, qui multorum judicio plus ipso Nerone sanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coram detrahi, & solo affligi jussit. Commodus à suis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, sed hostis judicatus est, qui etiam cadaver ejus ad supplicium quærebant. Ea de re Senatusconsultum extat apud Lampridium; *Hosti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in*

in spoliario lanietur, hostis deorum, carnifex Senatus unco trahatur, &c. Iidem Didium Julianum imperatorem frequentissimo Senatu capitis damnarunt; & misso Tribuno, occidi in Palatio jusserunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hostemque judicarunt. Iuvat ipsum Senatusconsultum ex Capitolino recitare. *Consul retulit; Patres Conscripti, de Maximinis quid placet?* responsum est, *hostes, hostes, qui eos occiderit præmium merebitur.* Vis scire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi saluti, libertatique subveniant; quæ auditæ sunt ab omnibus. Ubique amici, administratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti sunt: paucæ civitates fidem hosti publico servaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Jam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *sua ejusmodi esse imperia* fatetur, *ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem.* Judicabatur ergo non minùs quàm judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis insimulatus est à suis; tradit hæc Cæsar bellum Gallicum scribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera potestas* erat, *de minoribus rebus principes consultant, de majoribus*

omnes.

omnes. Rex aut princeps auditur authoritate suadendi magis quàm jubendi potestate; si displicuit sententia, fremitu aspernantur. Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum prorsus esse modò exclamabas, nunc sæpius factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulsos aut incarceratos, aut necatos, quosdam etiam in publico capitali supplilcio affectos*, Quod in ipsa Britannia factitatum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis serere, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellasse paulò ante dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tandiu intermissam revertis, ut si tunc fortè satis sedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulæ suæ membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelliges scire gestio Romanorum calamitates ex regno in rempub. verso recenses, in quo te tibimet turpissimè mentiri suprà ostendimus. Qui ad Lojolitam, *seditiones tantùm sub optimatibus & populo, certam sub tyranno perniciem esse* demonstrabas, nunc hominum vanissime & corruptissi-

ruptiſſime *ob reges olim ejectos ſeditionum illa mala tanquam ſupplicia illos hauſiſſe* audes dicere? ſcilicet quia centum Jacobæis donavit te poſtea rex Carolus, idcirco reges expulſos luent Romani. At malè ceſſit Julii Cæſaris interfectoribus. Sanè ſi cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in republic. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortaſſe digniſſimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæſaris pœnas pependiſſe, quàm deleti Catilinæ Cajum Antonium Ciceronis collegam: quo poſtea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *ſepulchrum Catilinæ floribus ornatum eſt.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *juſta Catilinæ tum facta eſſe dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam ſuſtulerant. Hæ ſunt improborum artes, quibus viros præſtantiſſimos à ſupplicio tyrannorum, & puniendis etiam ſæpè facinoroſiſſimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile eſſet, quoties bene ceſſit, & proſperè tyrannorum interfectoribus, ſi quid certi de eventu rerum colligere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari, ſed eo quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat neſcio: conferre quicquam ut credas ſapiens fieri vix poteſt.

Quod

Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potius Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cum tyrannum esse, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in se complectatur, satis habebant supplicium haud gravius de tyranno sumere, quàm de simplici latrone quovis, aut proditore vulgari sumere solebant. Speras *exorituros esse aliquos Harmodios & Thrasybulos, qui, nostrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citiùs animum despondebis, & vitam te dignam omnibus bonis execrandis, antè suspendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum sanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere, verisimillimum est, déque te tam scelerato quis augurari rectiùs possit: alterum est impossibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui sub Gallieno rebellarunt. Quid si tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipsi? haud tu id persuaseris, mancipium equestre; neque is qui author tibi est, Trebellius Pollio, historicorum propè ignobilissimus. *Si qui hostes*, inquis, *à Senatu judicati sunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populumque Romanum ipsi priùs rebellarent.

Dedit, inquis, *pœnas Galba qui contra Neronem insurrexit*. Dic etiam quas pœnas dedit Vespasianus, qui contra Vitellium. *Tantum*, inquis, *abfuit Carolus à Nerone, quantum isti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis*. Trifurcifer, à quo laudari vituperium est, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpositis hac ipsa de re scribens, *Senatum sub imperatoribus togatorum mancipiorum consessum fuisse* ajebas, nunc eundem *Senatum* ais *consessum regum fuisse*: hoc si ita est, quid obstat quin reges, te authore, togata mancipia sint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: nisi si hoc illi peculiare dicam esse, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis esse similiorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptissimas conglutinandi similitudines, ut corrigam te; & quàm similis Neroni fuerit Carolus, ostendam. *Nero*, inquis, *matrem suam* ferro *necavit*. Carolus & patrem & regem veneno; nam ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipse reus quoque fuerit. Nero multa millia Christianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teste Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui desiderarent, qui per longum tempus, *vernis æstivisque floribus tumulum*

tumulum ejus ornarent, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non desunt qui Carolum eâdem insaniâ desiderent,& summis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Augli molossis suis ferociores novum & inauditum tribunal instituerunt.* En acutissimum Salmasii sive symbolum sive adagium, jam sexies inculcatum, *Molossis suis ferociores*; adeste rhetores, vosque ludimagistri, delibate, si sapitis, flosculum hunc elegantissimum, qui tam Salmasio in deliciis est; codicillis vestris & capsulis mandate copiosissimi hominis pigmentum,ne intereat. Adeone etiam verba tua consumpsit rabies,ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monstri esse dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem,te Sti. Lupi dominum vertit in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias: supra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus solutum esse, non cogentibus* solùm,sed *dirigentibus, nullas este omnino quibus teneatur*; nunc dicturum te ais *infra de regum differentia, quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt*. Vis probare,*reges non potuisse judicari, nec damnari à subjectis suis argumento*, ut ipse ais, *firmissimo*, revera stolidissimo; *nihil*, inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Iudæi judicium tædio odioque adducti reges postulabant.* An quia judices illos

magiſtratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideone putas tædio odioque eorum adductus poſtulaſſe reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocinari ſolet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quam ut haberent dominum legibus ſuperiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti conſilio factum & Deus & Propheta ejus teſtatus eſt. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probaſſe te ſupra aſſerebas regem Judæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari poſſe tradiderint: quod idem planè eſt ac ſi faterere ementitum te tunc eſſe, quod ex Rabbinis probaſſe dixeras. Eo demùm deſcendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præſepia habuerit*, oblitus regiæ defenſionis, controverſias putidulas concites. Tandem ab agaſone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monſtri quod prius eras, cuculum rabioſum. Quæreris enim *poſtremis* hiſce *ſeculis diſciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam*, quòd uni ſcilicet tyranno cunctis legibus ſoluto, diſciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Bruniſtas inter reformatos* introduxiſſe ais. Ita Lutherus, Calvinus Zwin-

Zwinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Brunistæ sunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cum in ecclesiæ doctores præstantissimos, totamque adeò ecclesiam reformatam, iisdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAP. VI.

POst legem Dei & naturæ agitatam abs te frustrà, & pessimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ simul & improbitatis ignominiam retulisti, quid deinde, in hac causâ regiâ, præter nugas agere possis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam causæ nobilissimæ abunde me satis fecisse sperem, etiamsi hoc loco finem respondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potius & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugisse, quo voles usque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, si minus quæ dignitas, at saltem quæ necessitas causæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi, vel etiam curiositati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi surget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ suppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmasius; non de nihilo

nupsit uxori; fœtum aliquem ingentem exspectate mortales. *Si is qui rex est ac dicitur, postulari posset apud aliam potestatem, eam omnino regia majorem esse oportet, quæ autem major statuetur, hanc vere regium dici & esse necesse esset. Sic enim definienda potestas regia: Quæ summa est in repub. & singularis, & supra quam nulla alia agnoscitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum est non de lege Dei aut naturæ, sed de glossario. Quid si sic responderem tibi? cedant nomina rebus, non est nostrum nomini cavere, qui rem sustulimus; curent id alii quibus cordi sunt reges; nos nostrâ utimur libertate: responsum sanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non est mea solùm, sed ex optimorum olim & prudentissimorum virorum sententia respondebo, qui & nomen & potestatem regiam cum potestate legum & populi majore, posse optimè consistere judicarunt. Lycurgus imprimis, vir sapientia clarissimus, cum vellet maximè potestati regiæ consulere, ut author est Plato, nullam aliam ejus conservandæ rationem invenire potuit, quàm ut Senatus & Ephororum, id est, populi potestatem regia majorem in sua patria constitueret. Idem sensit Theseus Euripideus, qui cum Athenarum rex esset, populo tamen

Athe-

Atheniensi in libertatem cum magna sua gloria vindicato, & potestatem popularem extulit supra regiam, & regnum nihilo secius in illa civitate suis posteris reliquit. Unde Euripedes in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον καθέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τήνδ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum constitui ipsum in monarchiam,
Liberans hanc Vrbem æquale jus suffragii habentem.

Et rursus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἤρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ἐνθάδ'· οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει. —

Primùm incœpisti orationem falsò hospes
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat —

Hæc illæ: cum tamen rex in illa civitate & esset & dictus esset. Testis est etiam divinus Plato in epistola octava, *Induxit Lycurgus senatum & Ephororum potestatem*, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *potestati regiæ maximè salutarem, quæ hac ratione per tot sæcula magna cum laude conservata est; postquam lex domina, rex facta est hominum.* Lex autem rex esse non potest, nisi sit qui in regem quoque,

si usus venerit, lege possit agere. Sic temperatam potestatem regiam Siciliensibus commendat, ἐλευθερία γενέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *sit libertas cum regia potestate, sit regia potestas ὑπεύθυνος reddenda rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus siquid præter legem fecerint.* Aristoteles denique politicorum 3tio, *in repub. Spartanorum videtur,* inquit, *regnum esse maximè, eorum regnorum quæ sunt secundùm legem:* omnes autem regni species secundùm legem fuisse ait, præter unam quam vocat παμβασιλείαν, neque talem usquam extitisse meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & esse regnum sensit Aristoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minus propriè & dici & esse regem, ubi tamen populus supra regem erat, negare non potuit. Cum tot tantique authores & nomen & rem regiam suâ fide salvam regi præstiterint, etiam ubi populus penes se summam potestatem, tametsi exercere non solet, tamen, quoties opus est, obtinet, noli tam angusto animo summæ rerum Grammaticalium, hoc est vocabulorum, sic timere, ut potius quàm glossarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam de hinc, nomina rebus servire, non res nominibus; ita plus sapies,

nec

nec *in infinitum,*quod metuis,*ibis. Frustra ergo Seneca tria illa genera statuum ita describit.* Frustretur Seneca, nos liberi simus; & nisi fallor, non ii sumus quos Flores Senecæ in servitutem reducant. Seneca autem, si summam in uno potestatem esse dicit, *populi* tamen *eam* dicit *esse,* commissam videlicet regi ad salutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, sed usu duntaxat à populo datam. *Non jam ergo per Deum reges regnant, sed per populum.* Quasi verò Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipsis institutionibus Imperator Justinianus palàm agnoscat, exinde Cæsares regnasse, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium suum, & potestatem concessit.* Sed quousq; ista recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rursus, quod ingenium tuum importunum & agreste, mores odiosissimos indicat, id nostra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curiosum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum est, cum insigni solœcismo. *Quicquod,* inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O scelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in nostram rempub. te ingerere cupiebas, ut solœcismis nos tuis & barbarismis oppleres? Verùm tu dic populũ quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere nõ popularis*

est, sed militaris. Ista scilicet grex ille perfugarum mercedula conductum jussit te scribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, sed iis qui te pretio conduxerunt respondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Imo populus; eoque facto servitutis jugum à cervicibus suis haud ferendum dejecit. Ipsi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, sed cives,& magna pars populi fuere;idque cætero ferè consentiente populo & cupiente,nec sine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebejum ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus,inquam,quod enim Senatus pars potior, id est sanior, fecit, in quo vera populi potestas residebat,quid ni id populum fecisse dicam? Quid si servire,quid si vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, si in manu est sua, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus suis.* Habenda igitur gratia est ducibus quod operas & tabernarios Londinenses qui paulo antè, veluti fæx illa Clodiana, ipsam curiam obsederant;ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tunc idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi sive pace sive bello prospiciat,*militarem dominationem* appellabis? Verum hoc à perduellibus dici,

dici, qui tibi ista dictarunt, non est mirum; sic enim perditissima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hostes patriæ ad saga euntem, *Castra Pompeji* appellare solebat. Jam verò fortissimo nostri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine stipatus, non sine favore populi secundo, votis etiam bonorum omnium prosequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratissimum proficisceretur, invidisse tuos gaudeo; auditis enim postea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuisse. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod sequitur à veritate remotissimum esse quis non videt? *Populi*, inquis, *potestas esse desinit ubi regis esse incipit.* Quo tandem jure? cum satis constet, omnes fere ubique gentiùm reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum à populo accipere: quibus si rex non steterit, cur illa potestas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à consule, vel ab alio quovis magistratu, tu velim doceas: nam quòd *salutem reipub. id* ais *postulare*, ineptias dicis; cum salutis ratio eadem omninò sit, sive à rege, sive ab optimatibus, sive à triumviris imperio sibi tradito perperam utentibus *potestas illa ad populum revertatur*; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam à rege solo ad populum reverti

ipse concedis. Sanè si neque Regi, neque ullis magistratibus imperium in se populus mentis compos dederit, nisi tantummodò communis omnium salutis causâ, nihil obstare potest quo minùs ob causas planè contrarias ne interitus omnium sequatur, haud secus regi quàm aliis magistratibus, quod dedit imperium adimere possit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & potestatem in se plusquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere summæ esset insaniæ: neque credibile est ullum ab orbe terrarum conditio populum, qui quidem suæ spontis esset, adeò misere desipuisse, ut vel omnem prorsus potestatem ab se alienaret, aut suis magistratibus concreditam sine causis gravissimis ad se revocaret. Quod si discordiæ, si bella intestina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius potestatis per vim retinendæ, quam populus suam sibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum est, quodq; nos non negamus, *rectorem non facile mutandum esse:* nunquam ergo aut nulla prorsus de causa, nullo modo sequitur: neq; tu adhuc quicquam allegasti, neq; jus ullum regis expromsisti, quo minùs liceat consentienti populo, regem haud idoneum regno privare; siquidem id, quod etiam in Gallia tua sæpiùs factum est, sine tumultu ac civili bello fieri possit. Cum itaq; salus

lus populi ſuprema lex ſit non ſalus tyranni, ac proinde populo in tyrannum non tyranno in populum prodeſſe debeat, tu, qui tam ſanctam legem, tam auguſtam tuis præſtigiis pervertere es auſus, qui legem inter homines ſupremam, & populo maximè ſalutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluiſti, tu inquam ſcito, quandoquidē Angli *Enthuſiaſtæ*, & *Enthei* & *vates* toties tibi ſumus, me vate ſcito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam univerſum genus humanum ſubjicere tyrannis; id eſt, quantum in te fuit, ad beſtias damnare, hoc ipſumſcelus tam immane ſua partim in te ultio eſt, ſuis te furiis quocunq; fugis terrarū, atq; oberras, vel citiùs vel ſeriùs inſequetur; & pejore etiam ea, quam nunc inſanis, inſaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud diſſimile; ſi populo reſumere liceret poteſtatē ſuam, *nihil tum eſſet diſcriminis inter popularem & regalem ſtatum, niſi quòd in hoc ſinguli rectores conſtituuntur, in illo plures.* quid ſi nihil aliud intereſſet, nunquid inde reſpub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temet ipſo allatæ, *temporis nimirum & ſucceſſionis; cum populares magiſtratus annui ferè ſint,* reges, niſi quid committant, perpetui; & in eadē plerunq; familia. Differant ergo inter ſe aut non differant, de iſtis enim minutiis nihil laboro, in hoc certè cōveniunt

quod utrobique populus quoties id intereſt reipub. poteſt quam alteri poteſtatem ſalutis publicæ causâ tradiderat, eam ad ſe rurſus nec injuriâ eandem ob cauſam revocare. *At lege regiâ Romæ ſic appellata de qua in inſtitutis, Populus Romanus principi & in eum omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Nempe vi Cæſarum coactus, qui honeſto legis titulo ſuam tantummodò violentiam ſanxerunt; de quo ſupra, id quod ipſi juriſconſulti in hunc locum non diſſimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo conceſſum non eſt, id revocabile quin ſit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè conſentaneum eſt, populum Romanum non aliam poteſtatem tranſtuliſſe in principem, atque priùs conceſſerat ſuis magiſtratibus; id eſt imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & abſurdum; quocirca & conſularem, & tribunitiam poteſtatem Cæſares recepere; dictatoriam nemo poſt Julium; populum in Circo adorare etiam ſolebant, ut ex Tacito & Claudiano ſuprà meminimus. Verùm ut *multi olim privati ſe in ſervitutem alteri vendiderunt ſic poteſt populus univerſus.* O equitem ergaſtularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem ſervitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam ſervitia infima cujuſvis cataſtæ abhorrere atq; conſpuere deberent! Sanè ſi populus hunc

hunc in modum se regibus mancipasset, possent & reges eundum populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen constat regem ne patrimonium quidem coronæ posse alienare. Qui igitur coronæ, quod ajunt, & patrimonii regii usumfructum solùm à populo concessum habet, is populi ipsius manceps erit? Non si pertusis auribus utrisq; perforatus eques, non si gypsatis pedibus cursitares, tam esses omnium servorum vilissimus, quàm nunc es, hujus tam pudendæ author sententiæ. Perge pœnas tuorum scelerũ invitus, quod nunc facis, de temetipso sumere. Multa postremò de jure belli balbutis quæ hîc locum non habent; nam neq; Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etsi maximè vicissent, isti tamen juri sæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in nostras leges non vicissim jurarent; quas cùm Carolus insigniter violasset, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipso lacessiti armis debellavimus: ex tua autem sententia *quod armis quæritur, transit in ejus dominium qui acquisivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verbosus, sis quod in Solino dudùm fuisti, exercitator Plinianus, blateronum omnium verbosissimus quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem usque hujus

hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, sed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem desudare te scias.

CAP. VII.

PRopter duo incommoda sanè maxima & pro tuo pondere gravissima, potestatem populi esse regia majorem proximo capite negasti: quippe, si concederes, quærendum regi aliud nomen esset, translato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii dispendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea sic à nobis responsum est, ut primum salutis & libertatis nostræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio esset. Nunc *aliis rationibus evincendum esse* ais, *regem à sibi subjectis judicari non posse, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in suo regno non habeat.* Quid ais? non habet rex in suo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetustissimi Pares; an fabulæ sunt & nugæ? an frustra & ad ludibrium sic nominati? Cave istam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd nisi revera sint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in nostra repub. quod uni cum tuâ interest, glossario illudatur. Age verò, fac planum, non esse regi in regno suo parem.

rem. *Quia*, inquis, *populus Romanus post reges exactos, duos constituit Consules, non unum; ut si unus peccaret, coërceri à collega posset*. Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Consulem fasces apud se habuit, non uterq;, ad alterutrum coërcendum alter datus erat? quid si etiam uterque contra rempub. conjurasset, an meliore loco res fuisset, quam si collegam alteri nullum dedissent? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id è repub. esse, patribus & plebi visum est. Illustri exemplo esse poterunt Decemviri; qui cùm potestate consulari, & summa præditi essent, eos tamen omnes simul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Consules etiam nonnullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus: hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Si bellum contra Antonium Consulem Senatus authoritate est gestum: in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans evertendæ reipub. consilium cum eo iniisset. Jam quòd *hoc proprium esse* ais *Majestatis regalis, ut imperium penes unicum sit*, haud minùs lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur: *Iudices* enim *Hebræorum & singuli, & toto vitæ spatio imperium obtinebant*;

Scriptu-

Scriptura quoque reges eos vocat;& tamen à Synedrio magno judicabantur. Ita fit,dum dixisse omnia vis videri, ut nihil fere nisi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis esse dicas, cùm Romanum imperium duo simul tresve imperatores habuerunt,an imperatores tibi, id est reges, an optimates, an triumviri videntur fuisse? An verò dices Romanum imperium sub Antonino & Vero,sub Diocletiano & Maximiano, sub Constantino & Licinio,non unum imperium fuisse? Jam ista tua *statuum tria genera* tuismet ipsius argutiis periclitantur, si reges isti non fuêre:si fuêre,non est ergo proprium imperii regii, ut penes unicum sit. *Alter*, inquis, *horum si delinquat, potest alter de eo referre ad populum vel ad senatum, ut accusetur & condemnetur*. Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipse tribuis tibi,collega opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defensorem, nisi execrabilis potius esses,planè miserandum! undiquaque ictibus adeò opportunum, ut si forte per lusum destinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire:vix esse credo ubi temerè possit aberrare. *Ridiculum* esse statuis, *regem in se judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non redicu-lum, sed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum,

num, cum ei insigne potestatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò sic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, si rectè agam, sin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas sit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in se statuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per simulationem & vaniloquentiam fortasse dixisset; Trajanum autem virum optimum & sanctissimum non id ex animo dixisse quod verum, quod jus & fas esse sentiebat, scelestus penè sit qui arbitretur. Quanto justius ergo Senatui, cùm viribus superior potuerit non parere, planè ex officii ratione paruit; & jure superiorem est fassus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut susciperes quartum Consulatum, & rogavit & jussit; imperii verbum hoc non adulationis esse obsequio tuo crede:* & paulo pòst, *hæc nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Trajanus de se, idem Senatus de Trajano sensit. suamq; authoritatem revera esse supremam: nam qui imperatorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum præfectus Syriæ Cassius regnum ei eripere conaretur, obtulit se in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere siquidem iis ita videretur. Jam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio existimare & statuere queat, quàm ex ore ipso re-

gum

gum optimorum. Profectò jure naturali rex quisque bonus vel senatum vel populum habet sibi semper & parem & superiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium sit, nemo non illi par atque superior existimandus est, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce natura deventum est, ita ubi leges pro nihilo habentur, necessariò, eadem etiam duce, ad vim est redeundum *Hoc sentire*, inquit Cicero pro Sestio, *prudentiæ est ; facere, fortitudinis ; & sentire verò & facere, perfectæ cumulatæque virtutis*. Maneat hoc igitur in natura, nullis parasitorum artibus concutiendum, rege sive bono, sive malo, vel senatum vel populum esse superiorem. Quod & ipse confiteris, cum potestatem regiam à populo in regem transiisse dicis. Quam enim regi potestatem dedit, eam natura; ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in se habet : Quæ enim causæ naturales isto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus semper suæ retinent virtutis quàm impertiunt ; nec impertiendo se exhauriunt. Vides, quo propius ad naturam accedimus, eò evidentius potestatem populi supra regiam eminere. Illud etiam constat, populum, modò id ei liberum sit, potestatem regi suam simpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ posse dare;

dare; sed tantùm salutis & libertatis publicæ causâ, quam cum rex procurare destiterit, intelligitur populum nihil dedisse; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipsâ naturâ; quem finem si neque natura neque populus assequitur, non erit magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His rationibus firmissimè probatur superiorem rege esse populum; unde argumentum hoc tuum *maxime potens & validum, non posse regem judicari quia parem in suo regno non habet, nec superiorem*, diluitur. Id enim assumis quod nullo modo concedimus. *In populari statu*, inquis, *Magistratus à populo positus ab eodem ob crimen plecti potest; In statu Aristocratico optimates, ab iis quos habent collegas, sed promonstro est, ut rex in regno suo cogatur causam capitis dicere.* Quid nunc aliud concludis quàm miserrimos esse omnium & stultissimos, qui regem sibi constituunt? Sed quamobrem, quæso, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magistratum, aut optimates? An putas omnes populos qui sub regibus vivunt, amore servitutis usque eò deperiisse, ut, liberi cum essent, servire maluerint, séque omnes, séque totos in unius dominium viri sæpe mali, sæpe stulti ita tradere, ut contra dominum, si sors ferat, immanissimum nullum in legibus, nullum in natura ipsa præsidium salutis, aut

persu-

persugium sibi reliquerunt? cur ergo regibus primo regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut sperni se eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum universum se abjicere, se deserere, sibi deesse, spem omnem in uno homine, eóque fere vanissimo, collocare? cur item jurant reges nihil se contra legem facturos? ut discant nempe miseri mortales suo maximo malo, solis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda consectaria demonstrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum sacramento promiserit, quæ nisi promisisset, fortasse nec sumptus esset, si stare nolit conventis, à populo judicari non potest. Imò si subditis suis juraverit in electione, se secundùm leges regni justitiam administraturum, & nisi id faciat, eos sacramento fidelitatis fore solutos, & facto ipso abiturum esse potestate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem exposcenda est.* Descripsi hæc, non ob elegantiam, sunt enim incultissima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipsa se refutant, se explodunt, se damnant apertissimâ falsitate sua, atq; turpitudine; sed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi prospiciant: cum enim alii sint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodis-

modissimè sanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inscitus nimium es, sed perfidiæ summus arbiter eris. Verùm ut summam in te stultitiam summâ improbitate conjunctam esse omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmasti; *Rex*, inquis, *etsi subditis juraverit in electione, se secundùm leges regnaturum*, & ni faciat, *eos sacramento fidelitatis solutos fore, & se facto ipso abiturum potestate*, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minus quæso rex quàm popularis magistratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit potestatem suam ad magistratum. An hic igitur in regem? cui regnum in se non diutius tradunt, quàm id benè gesserit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magistratus. Nam argumento illo Pancratico omnes in regem translatæ potestatis, amplius uti non potes, quod tuis ipse machinis imprudens arietasti. Cognoscite nunc *aliam potentissimam & invictam ejus rationem*, *cur subditi regem* judicare nequeant, *qui legibus solutus est, quia leges solus rex omnes fert*; quæ cum falsissima esse jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote stuprum, adulterium, & similia, si raro plectitur, non tam justitiâ

quàm

quàm æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus esse incipit, tum quidem, quoquo possunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas esse semper credidere. Unde Marcus Tullius in secunda Philippica de Cæsaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, sed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipsum factum per se præclarum atque divinum est, tum est positum ad imitandum.* Quàm hujus tu dissimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia sunt, sed privata.* Euge parasite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruisti; O quàm lepidè simul & parasitaris, & eâdem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene potest regnare, & homicida, ideoque vita privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine sumeretur.* Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magistratus, nec optimates, ne duplici pœna afficerentur, ne judex quidem, aut senator flagitiosus pœnas capite ullas persolvere debebit; cum vita enim & ipsi suo magistratu privarentur. Ut potestatem, sic majestatem etiam populo adimere & regem confer-

conferre ſtudes; vicariam ſi vis & tranſlatitiam, primariam certè non potes, uti nec poteſtatem. *Crimen*, inquis, *majeſtatis non poteſt committere rex adverſus populum ſuum; poteſt autem populus adverſus regem*. Et tamen rex propter populum duntaxat rex eſt, non populus propter regem. Populus igitur univerſus aut pars major plus ſemper rege debet poſſe: negas, & calculos ponis, *plus poteſt quàm ſinguli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni*. Eſto. *Plus quàm dimidia pars populi*. Non repugno. *Quid ſi alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minimè. Progredere; quid aufers abacum, peritiſſime Logiſta, an progreſſionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus poteſtatis habeat*, quærit; iterum nego, Vertumne, ſi pro optimatibus proceres intelligas; quoniam accidere poteſt, ut nemo inter eos optimatis nomine ſit dignus: fit etiã ſæpiùs, ut multo plures de plebe ſint, qui virtute & ſapientiâ proceres antecellant; quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos univerſi populi inſtar eſſe haud verear dicere. *At ſi plus quam univerſi nõ poteſt, ergo rex erit tantum ſingulorum, non omnium univerſim ſumptorum*, rectè, niſi ipſi voluerint. Rationes jam ſubducito; comperies te imperitè ſupputando ſortẽ perdidiſſe. *Dicunt Angli penes populum jus majeſtatis ex origine &*

natura residere, hic verò est omnium statuum eversionem inducere. Etiamne Aristocratiæ, & Democratiæ? Credibile sanè narras: quid si etiam Gynæcocratiæ, sub quo statu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpusilli homo animi? sed hoc frustra speraveris; æquissimè enim est comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipse domi tuæ servitutem servias turpissimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet* inquis, *quid nomine populi intelligi velimus.* Permulta sunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs nescire, & præter literulas nihil unquam didicisse, ne percipere quidem potuisse. Hoc tamen scire te putas, nos populi nomine plebem solùm intelligere quod *optimatum consessum abrogavimus.* At illud est ipsum quod demonstrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuscunque cives comprehendere; qui unam tantummodò populi curiam supremam stabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro sese quidem solis, ut antea, sed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, suffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cœcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventosius, vanius, levius, mobilius.* Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe sunt etiam vera, de media

media non item;quo ex numero prudentissimi fere sunt viri, & rerum peritissimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egestas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ studio plerunque avertit. *Plures* nunc esse *modos* asseris *regum constituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine*, & inprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium*. At verò servæ sint istæ nationes oportet, & ad servitutem natæ, quæ talem agnoscant dominum, cui se sine assensu suo hæreditate obvenisse credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non possunt; nec rempub. habere ullam censendæ; quinimmò inter facultates, & possessiones quasi heri sui, & herilis filii numerandæ sunt: nam quod ad jus dominii, quid distent à servitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis sibi regnum fecit, populum*, inquis, *non potest authorem agnoscere imperii prolati vel usurpati*. At nobis non de victore, sed de subacto rege sermo nunc est; quid victor possit, aliàs disputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *absolutæ potestatis in regibus exemplum* petas, dissimillimum id esse jam sæpiùs ostendi: Aristoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, si legisses, idem te docuisset: ubi ait malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm interesse existimant; *regnum enim à familia*,

non numero solum, sed specie differre. Postquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnosci desitum est. Hinc scribit Diodorus. l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, sed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Justinus, *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat; quos ad fastigium hujus majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.* Unde perspicuum est, in ipso gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari statim juri cessisse. Quæ origo imperii regii & ratio & causa maximè naturalis est. Ob eam enim ipsam causam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes insultaret, sed ut quocunque alterum lædente, ne lex deesset, neve judex inter homines, quo læsus aut defendatur aut saltem vindicetur. Dispersos olim homines & dispalatos disertus aliquis, & sapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè consilio*, inquis, *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrotum fortasse intelligis, qui tyrannorum primus fuisse dicitur: vel hæc tua solius malitia est, quæ in illos olim magnos & excelsi animi viros cadere non potuit, tuum solius commentum, à nemine, quod sciam, ante te traditum; cum utilitatem & salutem generis humani, non sua commoda, suumque dominatum

natum reſpexiſſe illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum ſit. Unum præterire non poſſum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluiſti: *ſi conſulem*, inquis, *in judicium venire oportuiſſet, priuſquam magiſtratu abiſſet, dictator ad hoc creandus fuiſſet*, cum Initio dixeris, *ideo collegam ei fuiſſe datum*. Sic tua ſemper inter ſe congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve ſcribas, quàm nullius momenti ſit, paginis ſere ſingulis declarant. *Sub antiquis regibus Angloſaxonicis plebem*, ais, *ad comitia regni nunquam vocari ſolitam eſſe*. Si quis noſtrorum hoc affirmaſſet, poſſem eum haud multo negotio erroris arguere; tua iſta peregrina affirmatione res noſtras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quæ habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſſimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra cauſam poſita ſunt: non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

CAP. VIII.

SI de communi regum jure, Salmaſi, quæ ſentires, ea ſine contumelia cujuſquam protuliſſes, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate ſcribendi uterere tuâ, neque erat cur quiſquam Anglorum tibi ſuccenſeret, neque in aſſeren-

da, quam tueris, sententia minus effecisses. Nam si hoc & Mosis & Christi præceptum est, *omnes regibus suis tam bonis quàm malis subjici sive Hispanos, sive Gallos, sive Italos, sive Germanos, sive Anglos, sive Scotos*, quod supra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura nostra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quasi schedulas tuas, & miscellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc satis constat non tam tuopte ingenio ad causam regiam adjecisse te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te conduxit, copia, maximo, partim spe præmii cujusdam majoris conductum fuisse, ut Anglos vicinorum nemini molestos, rerum tantummodò suarum arbitros libello infami lacerares. Hoc nisi esset, quenquamne tanta credibile est impudentia esse aut insania, ut longinquus & extraneus immergere se gratis in res nostras, ad partes etiam se adjungere non dubitaret? Nam quid tua malùm refert quid rerum Angli inter se gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad te pertinet? Utinam eadem haberes quæ habuit ille notissimus in epigrammate Olus; & fortasse habes; dignus profecto es. An uxor tua stimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc scriberes etiam currentem incitasse fertur, ampliores forte in

Anglia

Anglia professiones, & honoraria nescio quæ, redeunte Carolo nominata tibi est? At scitote fœmina Virque, non esse locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Unde mirum non est te toties in molossos nostros tantam rabiem effudisse. Quin redis ad illustres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum Lupi dominatum, deinde ad consistorium illud regis Christianissimi sacrum; nimis longo intervallo consiliarius peregrè abes à patria. Verùm illa, quod planè video, neque te desiderat neque consilia tua; ne cum redires quidem paucis abhinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & sectari cœpisses: sapit mehercule, sapit, teque oberrare semivirum Gallum cum uxore viro, & refertissimis inaniarum scriniis facile sinit; donec stipem sive equiti grammatisti, sive illustri Hippocritico satis largam alicubi gentium inveneris; si cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne sis, & quanti, jam statim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani statum mixtum esse, non merè regium*. Pertendit idem sub Eduardo VI. Smithus noster, jurisconsultus idem bonus, & politicus, quem fuisse parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de republ. Anglicana scripsit; neque id de nostrâ solùm,

ſed de omni penè republ. idque ex Ariſtotelis ſententia verum eſſe affirmat;neque aliter ullam rempubl. ſtare poſſe. At enim quaſi piaculum eſſe crederes quicquam dicere ſine repugnantiis, ad priores illas & jam tritiſſimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* ais *eſſe nec fuiſſe unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam poteſtatem quæ ſolo Deo minor eſt, quæque ſolum Deum judicem haberet*, & tamen paulo pòſt fateris, *nomen regis datum vel olim fuiſſe ejuſmodi poteſtatibus & magiſtratibus qui plenum & liberum jus non haberent, ſed à populi nutu dependens*, ut *ſufetes Carthaginienſium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & poſtremò *Aragonenſium*. Satiſne bellè tibi conſtas? Tum quoque monarchiæ ſpecies ex Ariſtotele recenſes, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus eſſe dicis. De qua haud ſemel jam dictum eſt, nullum ejus exemplum vel ab Ariſtotele allatum, vel uſquam extitiſſe: quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuiſſe minores dilucidè oſtendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus ſententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum, hoc ſolo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuo non erit rex ſed tyrannus, ſi invito populo regnum retinuerit, eodem teſte Ariſto-
tele.

tele.lib.5.Idem de tertiâ regum ſpecie dicendum eſt,quos ille Æſymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certaſque cauſas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta ſpecies eorum eſt, qui Heroïcis temporibus regnabant,quibus ob egregia merita regnum ultrò à populo delatum erat,ſed legitimum tamen;neque verò hi niſi volente populo regnum tenebant, nec alia re magis differre has quatuor regni ſpecies à tyrannide ait,quàm quòd illic volente,hic invito populo regnetur. Quinta denique regni ſpeaies, quæ παμβασιλεία dicitur & eſt cum ſumma poteſtate,quale tu jus regum omnium eſſe vis, à philoſopho planè damnatur, ut neque utile, neque juſtum,neque naturale, niſi ſit ut populus ferre poſſit iſtiuſmodi regnum, iiſq; deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc tertio politicorum,cuivis obvia ſunt. Verùm tu credo, ut vel ſemel ingenioſus & floridus eſſe viderere, *has quinque monarchiæ ſpecies quinque zonis* mundi aſſimilare geſtiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ ſpecies interpoſitæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Feſtivum caput! quam pulchras nobis ſimilitudines ſemper concinnas! Tu igitur, quò regnum *abſolutæ poteſtatis* ipſe damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ

post adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede sphæram illam, quam describis, mirabilem expectamus, in qua duæ sint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculsi, regem ducere ad mortem non esse fas exstimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quod rex capitali supplicio affectus fuerit, sed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris est morte multatus*; quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus semper fuit.* Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non est nisi unus sit & unicus.* Quod si ita est, aliquot sanè quos credebam Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere, constat Henricum 2dum è stirpe Normanica cum filio regnasse. *Ostendant*, inquis, *aliquot regnum*

sub

sub unius imperio cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remissa, in aliis magis intenta. Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoluta facile vincam, inferiores proinde esse populo natura libero, qui & suus ipse legislator est, & potestatem regiam vel intendere, vel remittere potest. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Verisimilius est, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuisse. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studiis trahuntur.* Deserti à Romanis. XL. circiter annos sine regibus fuere; *regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit, fuisse autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum series, & mos creandi eorum demonstrat: disertis enim verbis petuntur populi suffragia. Postquam enim rex consuetum juramentum dedit, accedens archiepiscopus ad quatuor partes exstructi suggesti, toties rogat populum universum his verbis, *consentire vultis de habendo ipsum regem?* planè ac si Romano more dixisset, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, si regnum jure esset hæreditarium; verùm apud reges usurpa-

tio pro jure sæpissime obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus scilicet cognomento *conquæstor* nos subjugavit. At sciunt qui in nostra historia peregrini non sunt, Anglorum opes uno illo prælio hastingensi non adeò attritas fuisse, quin bellum facilè instaurare potuissent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, se fidem ei servatutos; dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, se omnia, quæ par est bonum regem, iis esse vicissim præstiturum. Cum falleret fidem, & rursus Angli arma caperent, diffisus ipse suis viribus juravit denuò, tactis Euangeliis, antiquas se leges Angliæ observaturum. Si postea igitur Anglos miserè afflixit, non id jure belli, sed jure perjurii fecit. Certum est præterea jam multis ab hinc seculis victos & victores in unam gentem coaluisse; ut jus illud belli, si quod unquam fuit, antiquari jam diu necesse sit. Ipsius verba morientis quæ ex libro Cadomensi fide dignissimo descripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni constituo hæredem.* Quâ voce jus illud belli, simulque illud hæreditarium, cum ipso mortuo Guilielmo conclamatum atq; sepultum est. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, esse adeptum, summus

mus nimirum aulicæ astututiæ quæstor regius & procurator es factus. Uude hoc quod sequitur videris ex officio scribere, Vir magnifice. *Siquis prædecessorum regum factionibus procerum, vel seditionibus plebis coactus, aliquid de suo jure remiserit, id non potest successori obesse, quin id iterum sibi vindicet.* Rectè mones: itaq; si quo tempore majores nostri aliquid de jure suo per ignaviam amisere, an id oberit nobis, eorum posteris? pro se illi quidem servitutem spondere, si vellent, pro nobis certè non poterant: quibus idem semper jus erit nosmet liberandi, quod illis erat in servitutem se cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat, ut rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magistratu tantum regni, qui autem alia regna in Christianitate obtinent, plenâ & liberâ potestate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hospes esse videris, ad Francogalliam Hotomanni, & Girardum Franciæ historicum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod sciam Independentes erant; ex quibus de jure regio longè alia poteras didicisse, quàm quæ doces. Cum jure belli tyrannidem regibus Angliæ asserere nequiveris, facis jam periculum in jure paresitico. Edicunt reges se regnare *Dei gratiâ:* quid si Deos se esse edixissent? te credo flaminem facilè erant habituri; sic Pontifex Cantuariensis *Dei providentia* archiepiscopari præ se tulit. Tune ista

fatuitate Papam non vis esse regem in Ecclesia, ut regem constituere plusquam Papam in repub. possis? At in regni statutis appellatur *rex Dominus noster*. Mirus tu quidem statutorum nostrorum nomenculator repentè evasisti; nescis tamen multos dici dominos qui non sunt; nescis quàm iniquum sit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum statuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeoque non magis rex Parlamenti est dominus, quam equus est sui dominus fræni. *At cur non regis Parlamentum cum ab eo convocetur.* Dicam tibi, quia convocatur etiam senatus à Consule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaq; rex Parlamentum convocat, id facit pro officio suo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis consuleret, non de suis: aut siqua dici sua possunt, de iis postremo semper loco agi solitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non suum. Nec verò ignorant, quorum id interest scire, Parlamentum sive vocatum, sive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitus ex lege potuisse convenire. At *regis etiam leges nuncupantur*. Sunt istæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per se potest nullam; neque enim ad leges ferendas, sed ad custodiendas à populo latas

consti-

constitutus erat. Tuque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet.* Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Unde Ethelstanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege vestrâ* omnia largitus sum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obstringere se solebant, sic populus à rege stipulatur. *Concedis justas reges quas vulgus elegerit?* respondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planéque totum regni statum regio jure gubernare* ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni sit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere potest. Jurant itaque judices nihil se in judiciis exercendis nisi ex lege facturos etiamsi rex ipse dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obsignatis aliter imperaret. Hinc sæpius in nostro jure rex *infans* dicitur; nec sua jura aut dignitates, nisi pueri aut pupilli in modum, possidere. Spec. *Iust. c.* 4. *sect.* 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici solitum, *rex non potest facere injuriam.* Quod tu hoc modo scelerate interpretaris, *non est injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc solo interpretamēto quis non perspiciat? *Capitis est imperare*, inquis, *non membrorum,* *rex*

rex Parlamenti caput est. Siccine nugarere, si cor tibi saperet? erras iterum(se quis finis errorum est tuorum)in quo regis consiliarios à Parlamenti ordinibus non distinguis;nam neq;illos quidem omnes,horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex ; in plebejum autē ordinem ut quenquam eligeret, id sibi ne sumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat,per municipia singuli suffragiis omnium eligebantur; notissima loquor, eoque brevior sum. *Falsum* autem *esse* ais, *quod sanctæ Independentiæ cultores asserunt, Parlamentum à populo fuisse institutum.* Video jam quid sit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipse papatum in alvo, quod ajunt, gestas:quid enim aliud uxor uxoris, lupus & lupa gravidus,nisi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat ? certè Papæ germanus quasi jam esses, sanctos & sanctas pro arbitrio facis ; reges etiam omni peccato absolvis, &, quasi strato jam hoste, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia Papa nondum per te planè cecidit , dum libri illus tui *de Primatu*, secunda & tertia, & fortasse quarta & quinta pars prodierit,qui multos mortales tædio prius enecabiat, quàm ut Papam eo libro subegeris, sit satis interea,quæso,ad Antipapatum saltem aliquem posse adscendere;est altera , quam tu,præter illam Independentiam

tiam abs te irrisam, sanctorum in numerum seriò retulisti. Tyrannis regia: sanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid desit tibi ad Papales titulos. *Servus etiam servorum* eris, non Dei, sed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæsisse tibi ad præcordia videtur. *Bestiam* appellas *populum*. Quid interim es ipse? Non enim sacrum illud consistorium, neque sanctus ille Lupus te dominum suum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, sicuti es, teterrima ipse bestia sis. Certè libri sacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Bestiæ nominæ ac specie adumbrare soleat *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exstat*. De vocabulo Gallicano altercari non libet: res semper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari solitum concedis. Sapientes antem tam sunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in statuto Mertonensi, vigesimo Hen.* 3tii *comitum & baronum tantum sit mentio*. Ita te semper nomina decipiunt, qui tantum in nominibus ætatem omnem contrivisti; nobis enim satis constat, & Quinqueportuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo seculo baronum nomine appellatos fuisse, neq; dubium omnino est quin Parlamenti quosq; Senatores quãtumvis plebejos, ætas illa jure multò potiore

barone s

barones nuncupaverit: nam & anno ejusdem regis 52. tam nobiles, quàm plebejos fuisse convocatos, Marlbrigii statutum, sicut & reliqua fere statuta omnia disertis verbis testantur: quos etiam plebejos, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de singulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebejum ordinem constituebant, neque erant proceres, aut esse poterant: Tradit etiam liber statutis illis vetustior, qui inscribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe sola Parlamentum habere, legesque ferre, quamvis Comites & Episcopi non adsint; non itidem liceri regi cum comitibus & episcopis, si plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur, quia cum nondum Comites aut episcopi constituti essent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro se tantum veniunt; plebeji pro suo quisque municipio. Ex quo iste ordo universi populi nomine adesse intelligitur; eoque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omnique ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas* inquis, *penes domum plebejam nunquam fuit*. Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci.

ficiſci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè oſtendit. *Cum omnes poteſtates, imperia, curationes ab univerſo populo proficiſci convenit, tum eas profectò maximè, quæ conſtituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & univerſi deligant quem populo maximè conſulturum putent, & unuſquiſque ſtudio & ſuffragio ſuo viam ſibi ad beneficium impetrandum munire poſſit.* Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetuſtiorem. Dum in hac luce veritatis & ſapientiæ verſari licebit, fruſtra nobis obſcuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quiſquam exiſtimet, quaſi ego de autoritate & prudentia majorum noſtrûm detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plùs ſanè præſtiterunt, quàm vel illa ſecula, vel illorum ingenium & cultus tuliſſe videatur: & quamvis leges raro non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ ſibi conſcii, hoc veluti fundamentum legum omnium poſteris tradi voluerunt, quod & noſtri Juriſperiti omnes agnoſcunt, ut ſi qua lex aut conſuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege ſancita habeatur. Unde tu, etiamſi edictum fortaſſe aliquod aut ſtatutum in jure noſtro, quo regi tyrannica poteſtas attribuatur, invenire poſſes, id, cum & divinæ voluntati,

voluntati, & naturæ, & rationi contrarium sit, intelligito, ex generali & primaria ista lege nostra quam attuli, rescindi apud nos & ratum non esse; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi potestas primitùs in ipso populo fuisse constet, Anglos autem eam ab se in regem nullâ lege regiâ unquam transtulisse, neminem enim judicare aut solet aut potest rex Angliæ, nisi per leges provisas jam & approbatas: Fleta l. 1. c. 17. sequitur eandem adhuc integram atque totam in populo sitam esse; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure posse non negabis. At, *regis est*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere, ergo illos creat qui constituũt domum inferiorem*. At inqnam, oppida & municipia regibus antiquiora sunt; etiam in agris populus est populus. Jam Anglicismis tuis magnoperè delectamur; *Countie Court, The Thurn, Hundreda*; mira nempe docilitate centenos Jacobæos tuos Anglicè numerare didicisti.

Quis expedivit Salmasio suam Hundredam,
Picamque *docuit nostra verba conari?*
Magister artis venter, & Jacobæi
Centum, exulantis viscera marsupii regis.
Quòd si dolosi spes refulserit nummi,
Ipse Antichristi qui modò primatum Papæ
Minatus uno est dissipare sufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos*.

Lon-

Longam deinde de Comitibus & Baronibus dissertationem subtexis; ut ostendas regem esse eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eoque nomine regibus plerunq; serviebant; ideoque ne gentis liberæ deinceps judices essent rectè providimus. *Potestatem convocandi parlamentum quoties libet, & quando vult dissolvendi ex omni temporis memoria penes regem esse* affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exscribenti, an disertis legum nostrarum verbis fides habenda sit, infra videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuisse alio argumento probatur, eoque invincibili; regis potestas perpetua est & ordinaria, quæ per se sine Parlamento regnum administrat, Parlamenti extraordinaria est authoritas, & ad certas tantum res, nec sine rege quicquam validi statuere idonea:* Ubinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetua?* Atqui minores multi magistratus habent potestatem ordinariam & perpetuam; quos Irenarchas vocamus; an summam ergo habent? suprà etiam dixi potestatem regi idcirco traditam à populo fuisse, ut videret authoritate sibi cõmissa ne quid contra legem fiat; utque leges custodiret nostras, non ut nobis imponeret suas: regis proinde potestatem nisi in regni curiis & per eas, esse nullã: imo populi potius ordinaria est omnis, qui

qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc est quòd interrogatus in curia reus. *Cui te permittis judicandum*; respondet semper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, summa populi potestas in illum senatum collata est, si extraordinaria est dicenda, id tantùm propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum est, ipsi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & si non actu, quod ajunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & potestates ordinarias jus atque authoritatem; idque sine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas nostrorum barbaræ locutiones: cujus ego si vacaret, aut operæ pretium esset, tot barbarismos hoc uno libro notare possem, quot si pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam pessimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium esse* ais, *omnibus portentis opinionum monstrosius, quòd fanatici personam regis à potestate ejus sejungant.* Equidem dicta singulorum non præstitero: personam autem si pro homine vis dici, separari à potestate ejus nec absurdè posse Chrysostomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apostoli de potestatibus ita explanat, ut potestatem ibi & rem, non hominem

intelligi

intelligi asserat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitima potestate præditum? Tu si uno in homine posse plures esse personas, easque ab ipso homine, sensu & cogitatione separabiles non intelligis, & sensus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni absolvas, utque erepto Papæ primatu indutum te esse existimemus: *Rex*, inquis, *non posse peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non consequitur.* Quisquis ergo non punitur, non peccat; non furtum sed pœna facit furem; Salmasius Grammaticus non facit solœcismos, quia manum ferulæ subduxit; post eversum à te Papam sint isti sanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, sive sanctæ Tyrannidis, sive sanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congesta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Ecclesiæ statum* prætereo: hoc enim habent tui similes, homo contemptissime; ut quidq; plurima dignum est laude, id solent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, seu potius de jure populi in regem nequid temerè affirmasse videar, proferre ex ipsis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò satis constabit, Anglos ex lege & instituto, & more etiam majorum suorum, regem

regem nuper judicavisse. Post Romanorum ex insula discessum sui juris Britanni circiter annos 40. sine regibus fuere; quos primos crearunt, eorum nonnullos, supplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contra quàm tu facis, reprehendit, non quod reges necavere, sed quod injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione.* Vortigernus ob incestas cum filia nuptias, teste Nennio historicorum nostrorum post Gildam antiquissimo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum,* ejusque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multo hæc post Augustini obitum gesta sunt sunt: unde vanitas tua facilè redarguitur, qui supra asseruisti, primũ omnium Papam, & nominatim Zachariam docuisse, judicari reges posse. Circa annum Christi 600. Morcantius, qui tũc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Lacdaviæ Episcopo in exiliũ damnatur; quamquã is exilii sententiam latifundiis quibusdam ecclesiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittã. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitã aut liberam potestatem regibus dedere, & de rebus majoribus consultare omnes solebant; ex quibus intelligere est, Parlamentum, si solum nomen excipias, etiam apud Saxonũ majores summa authoritate viguisse. Et ab iis quidem

Con-

Concilium Sapientum passim nominatur; ipsis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum constituisse* memorat Beda; sic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum sapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit *ex concilio*, item *prudentissimorum*; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum observationes*. His atque aliis multis hujusmodi locis luce clarius est, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuisse, nisi siquis Proceres solos sapientes esse arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Iusticiariorum*, in quo traditur primos Saxones, post Britanniam subactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere consuevisse, se, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis subjectos fore. c. 1. sect. 2. ibidem ait jus esse & æquum ut rex suos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoscerent; regnante Aluredo sancitum legibus fuisse, ut singulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo sæpius, si opus esset, haberetur. Quæ lex cùm pessimo juris neglectu in desuetudinem abiisset, duabus sub Edouardo 3tio sanctionibus renovata est. In alio etiam antiquo manuscripto, qui Modus Parlamenti inscribitur, hæc legimus; si rex Parlamentum

prius dimiserit, quàm ea omnia transigantur quorum causa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violasse censebitur. Quomodo enim, quod juratus est, justas leges concedit, quas populus elegerit, si earum eligendi facultatem petenti populo non dat vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Jus autem illud jurandum, quo rex Angliæ se obligat, nostri jurisperiti pro sanctissimâ lege semper habuêre. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri potest (qui solus convocandi Parlamenti finis erat) si conventus ille magnus, & augustissimus ad regis libitum stultissimi & sæpe & pervicassimi dissolvetur? Posse à Parlamento abesse, proculdubiò minus est, quàm Parlamentum dissolvere: at rex per leges nostras illo Modorum libro traditas abesse à Parlamento, nisi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem nisi inspecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adversa regis valetudine testimonium perhibere in senatu possent: soléntne servi cum domino sic agere? Cōtrà verò plebejus ordo, sine quo Parlamentum haberi non potest, etiam à rege convocatus potuit non adesse, & successione factâ, de rep. malè gestâ cum rege expostulare: quod & prædictus liber testatur. Verũ, quod

caput

caput est, inter leges Edouardi regis vulgò Confessoris, una est eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio si desit, *nomen regis in eo non constabit*. Hoc quid esset, ne non satis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum subnectit, cui idcirco regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus sententia oportere, significabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ gestare Comes Palatii solebat; *in signum*, inquit noster Matthæus Paris, *quòd & regem, si oberret, habeat de jure potestatem cohibendi:* gladio autē nemo fere nisi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Gulielmus ipse conquæstor anno regni quarto ratam habuit: & frequentissimo Anglorum Concilio prope Verulamium religiosissimè juratus confirmavit: quo facto non solùm jus omne belli, si quod in nos habuit, ipse extinxit, sed etiam hujus legis judicio atque sententiæ se subjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem est electus. Jurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam insignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noster jurisconsultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non est rex ubi*

dominatur voluntas & non lex. Et l. 3. c. 9. *rex est dum benè regit, tyrannus dum populum sibi creditum violenta opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet rex potestatem juris, ut vicarius & minister Dei; potestas autem injuria diaboli est, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli minister est.* Eadem ferme habet vetustus alter jurisconsultus, libri illius author qui Fleta inscribitur, memor nempe uterq; & legis illius Eduardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure nostro primariæ à me supra dictæ, qua nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege potest; uti nec tyrannus pro rege, nec minister diaboli pro ministro Dei. Cum itaque lex maximè ratio recta sit, siquidem regi, siquidem Dei ministro obediendum est, eâdem prorsus & ratione & lege, tyranno & diaboli ministro erit resistendum. Et quoniam de nomine sæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamsi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & posse & debere. Bactron. l. 1. c. 8. Fleta l. 1. c. 17. *Non debet esse rege major quisquam in exhibitione juris; minimus autem esse debet in judicio suscipiendo, si peccat,* alii legunt *si petat.* Judicari igitur cum debeat rex noster, sive tyranni sub nomine, sive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet esse. Eosdem consulere authores haud

pejus

pejus erit. Bracton.l.2. c.16.Fleta l.1.c.17. *In populo regendo rex habet superiores, legem, per quam factus est rex, & curiam suam, videlicet comites & Barones: comites dicuntur quasi socii regis, & qui habet socium, habet magistrum; & ideò si rex fuerit sine fræno, id est sine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebejum ordinem comprehendi supra ostendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eosdem fuisse dictos, libri legum nostrarum antiqui passim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur,* inquit *de omnibus regni paribus.* 25. quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id est urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quàm major comes Angliæ;* & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio suffragia ferunt, isti pro se quisque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares,* quos vocas, & *rescriptitios,* cum feudales jam nulli sint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos esse, quis non videt? Cum itaque jus nostrum sit, ut est in illo speculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoscant & judicent, *si quid rex in aliquem populi sui peccaverit;* si notissimum sit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibusq; curiis injuriarum actionem regi

intendere, quanto justius est, quantoque magis necessarium, si rex in universos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare solùm & coërcere, sed judicare & punire possint. Pessimè enim & ridiculè institutam esse eam necesse est rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum sit, de maximis nihil in commune provisum, nihil de salute omnium, quo minùs liceat ei universos sine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem esse regis judices, cum ostensum sit neque decere neque expedire, sequitur judicium illud totum ad plebejum ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius potestate sibi delegatâ præditi sunt, jure optimo pertinere. Cum enim (ut in nostro jure scriptum est, quod supra attuli) plebs sola cum rege sine comitibus aut episcopis parlamentum constituat, quia rex cum sola plebe etiam ante comites aut episcopos natos, parlamenta peragere solebat, eâdem prorsus ratione plebs sola supremam & sine rege, & regem ipsum judicandi potestatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipsa universi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipsa reges creare solita erat; non ut populo dominarentur, sed ut rem populi administrarent. Quem si rex contra injuriis affice-
re,

re, & servitute opprimere conatus fuerit, ex ipsa legis nostræ sententiâ nomen regis in eo non constat, rex non est; quòd si rex non sit, quid est quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipsa ab omnibus bonis judicatum nulli non satis pares atq; idonei sunt, qui supplicio mactandum esse pro tribunali judicent. Hæc cum ita sint, tot testimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propositum, evicisse arbitror, cum judicare regem penes plebem jure optimo sit, cúmque plebs regem de repub. déque ecclesia, sine spe ulla sanitatis, pessimè meritum supplicio ultimo affecerit; rectè atque ordine, exq; repub. suáque fide, dignitate, legibus denique patriis fecisse. Neque possum hîc non gratulari mihi de majoribus nostris, qui non minore prudentia ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præstantissimi, hanc rempub. instituerunt; neque poterunt illi, siquid nostrarum rerum sentiunt, non sibi etiã gratulari de posteris suis; qui tam sapienter institutam, tanta libertate fundatam ab impotenti, regis dominatione. cum redacti penè in servitutem essent, tam fortiter, támque prudenter vindicarunt.

CAP. IX.

SAtis jam arbitror palàm esse, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari pos-

se; suos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipsis propter quas comitia indici solent, proclive*, inquis, *est ostendere regem esse supra Parlamentum*. Sit sanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam statim senties. *Parlamentum*, inquis, *congregari solet ad majoris momenti negotia in quibus regni salus & populi versatur*. Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non suas, neque id nisi assensu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud est, obsecro, nisi minister populi & procurator? cum, sine suffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de seipso decernere possit. Quod etiam argumento est, officium esse regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque assensus honoris causa peti soleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda spectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad salutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorsùs abnuere nullo modo poterat; cum id & contra juramentum regium esset,

quo

quo veluti lege firmissima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut justitiam.* Non negabit rex justitiam, negabit ergò justas leges? non cuiquam, an ergò omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu supremo? an verò rex ullus tantum sibi arrogabit, ut quid justum sit, quid utile, se unum universo populo scire meliùs existimet? Cum *ad hoc creatus & electus sit, ut justitiam faciat universis*, Bracton. l. 3, c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Unde illud in archivis nostris 7. H. 4. Rot Parl. num. 59. *non est ulla regis prærogativa, quæ ex justitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recusantes, Chartam videlicet magnam & hujusmodi alia, majores nostri sæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas esse jurisperiti nostri statuunt: quandoquidem assensum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque sponte assentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in potestate vel Synedrii vel Senatus, vel Concilii sui æquè fuisse, non nos in servitutem asseris, sed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio fecisti, quodque faciunt pragmaticorum stultissimi, ut incauti se ipsos in litè sæpiùs contra

veniant: At nos ſcilicet fatemur *regem, ubicunque abſit, in Parlamento tamen cenſeri præſentem vi poteſtatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipſo actum intelligi.* Tum quaſi bolum aliquem nactus eſſes aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant*: accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quòd ſperabas, inde ſequi *curiam illam non alia potiri poteſtate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, poteſtas regis, quæcunque ea ſit, à Parlamento abeſſe non poteſt, an ſuprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum poteſtas regia videtur, utque minor majore contineri? ſanè ſi Parlamentum poteſt, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibuſvis data revocare atque reſcindere, ſi ipſius regis prærogativas, prout videtur, circumſcribere, ſi proventus ejus annuos & impenſas aulæ, ſi famulitium ipſum, ſi totam deniq; rem domeſticam regis moderari, ſi vel intimos ejus conſiliarios atq; amicos amovere, vel etiam è ſinu abripere ad ſupplicium poteſt, ſi cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio eſt lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & poſſe fieri, & fuiſſe ſæpius facta, cum monumenta publica, tum legum noſtrarum conſultiſſimi teſtantur, neminem eſſe arbitror, modo mens

mens ei ſana ſit, qui Parlamentum ſupra regem eſſe non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod hiſtoriis noſtris teſtatiſſimum eſt, nulla hæreditatis ratione habita, ſæpè, quem ſibi viſum eſt, ſuffragiis liberrimis regem creavit. Ut ſummatim dicam quod res eſt, Parlamentum eſt ſupremum gentis Concilium, ad hoc ipſum à Populo planè libero conſtitutum, & poteſtate plenâ inſtructum, ut de ſummis rebus in commune conſulat; rex ideo erat creatus, ut de conſilio & ſententiâ illorum Ordinum conſulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipſum edicto nuper ſuo publicè declaret, neque enim pro æquitate ſua recuſabat vel externis gentibus actionum ſuarum rationem ultrò ac spontè reddere, ecce tibi è gurguſtio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iſte Verna, qui ſummum Angliæ Senatum, jus patrium atque ſuum ſcripto aſſerentem, *deteſtandæ & horribilis impoſturæ* inſimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, ſe tantæ impudentiæ homuncionem genuiſſe. Sed habes fortaſſe quæ ſalutariter monitos nos velis; agedum, auſcultamus. *Quas*, inquis, *leges ſancire poteſt Parlamentum, in quo nec præſulum ordo comparet?* Tune ergo, furioſe, præſules ex eccleſia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O

 homi-

hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque ecclesia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla respubl. recipere communem libertatis pestem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Euangelio, id ex Aristotele & Halicarnassæo, deinde ex statutis Papisticis gravissimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput esse Anglicanæ ecclesiæ, ut episcopos compransores suos & necessarios nuper factos, quos ipse Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili sua parte, sanctæ Dei ecclesiæ imponat; quorum universum ordinem, tanquam religioni Christianæ perniciosissimum, eradicandum esse stirpitùs, editis antea libris clamosè contenderat. Quis unquam Apostata, non dico à sua, quæ nulla certa est, sed à Christiana doctrina, quam ipse asseruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ descivit? *Episcopis de medio sublatis, qui sub rege, & ex ejus arbitrio de causis ecclesiæ cognoscebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditissime, verere tandem vel conscientiam tuam: memineris dum licet, nisi si hoc serò nimis te moneo, memineris quam non impunè tibi erit, quàm erit expiabile demùm sit, sanctum Dei Spiritum sic illudere. Subsiste aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accensa ira numinis repentè corripiat; qui Christi gregem unctosque Dei

minime

minime tangendos; iis hostibus & sæpissimis tyrannis obterendos iterum & persuitandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: tuque ipse, nescio eorumne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos esse docuisti. Quod si jus nullum dominandi in ecclesiam est episcopis, certè multo minus est regibus; quicquid hominum statuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto plusquàm primoribus Euangelium gustarunt, ecclesiæ gubernationem divinam esse totam ac spiritualem, non civilem. *In secularibus* autem, quòd ais *supremam jurisdictionem habuisse regem Angliæ*, id falsum esse jura nostra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, sed Parlamenti authoritas vel constituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque rarò judices contra regem ponuntiare solebant; id si rex vel interdicto, vel mandato, vel scriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, sed ejusmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non rex, sed consueti judices sententias tulêre; idque sæpe, ut

ſupra dixi, contra regem. Hinc noſter Bractonus l. 3. c. 9. *regia poteſtas juris eſt, non injuria; & nihil aliud poteſt rex, niſi id ſolùm quod de jure poteſt.* Aliud tibi ſuggerunt Cauſidici tui, qui nuper ſolum verterunt; ex ſtatutis nempe quibuſdam haud antiquis ſub Edouardo 4to, Henrico 7timo, Edouardo 6to promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi poteſtatem ſtatuta illa concedunt, eam à Parlamento conceſſam eſſe omnem & quaſi precariam; quam & eadem authoritas poterit revocare. Cur ſic paſſus es naſuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis poteſtatem ex decretis Parlamenti pendere demonſtratur, eo abſolutam eſſe & ſupremam probare te crederes? Nam & monumenta noſtra ſanctiora teſtantur, reges noſtros non hæreditati, non armis, non ſucceſſioni; ſed populo ſuam omnem poteſtatem debere. Talis poteſtas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo II. à plebejo ordine conceſſa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. nu. 108. haud ſecùs atque rex aliquis præſidibus ſuis præfecturas & provincias edicto & diplomate ſolet concedere. Id nempe literis publicis conſignari diſertè juſſit. Communium Domus, *conceſſiſſe ſe regi Richardo, ut tali bonâ libertate frueretur, qualem ante eum reges Angliæ habuere;* quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti ſui* ad everſionem legum

gum abuteretur, ab iisdem orbatus regno est. Iidem etiam, quod & eadem rotula testatur, in Parlamento edicunt, se prudentiâ & moderatione Henrici IV. confisos, *velle ac jubere ut in eadem magna libertate regia sit quam ejus progenitores obtinuere*. Illa autem nisi fiduciaria planè fuisset, quemadmodum hæc fuit, necesse est profectò & Parlamenti illius ordines, qui concederent quod suum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod suum jam erat, concessum ab aliis vellent accipere, & sibi & posteris injurios nimis fuisse: quorum utrumvis credibile non est. *Tertia pars*, inquis, *regiæ potestatis versatur circa militiam: hanc partem reges Angliæ sine pari & æmulo tractarunt*. Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide scripsisti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penes magnum regni senatum semper fuisse, & historiæ passim nostræ, & exterorum quotquot res nostras paulo accuratiùs attigere testantur. Sancti etiam Eduardi leges, in quas jurare nostri reges tenebantur, certissimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuisse quasdam potestates per provincias & singulos comitatus regni constitutas; qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus*, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* solùm, sed *ad utilitatem regni*. Isti verò eligebantur *per commune*

mune concilium, & per singulos comitatus in pleno conventu populari, sicut & vicecomites eligi debent. Ex quo facilè perspicitur, & copias regni & copiarum ductores in potestate populi, non regis & antiquitùs fuisse, & esse oportere: illamque legem æquissimam nostro in regno haud minus valuisse, quàm olim in populari Romanorum statu valebat. De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubique sunt, Populi R. sunt. Neque enim legiones quæ Antonium Consulem reliquerunt, Antonii potius quàm reipubl. fuisse dicuntur.* Sancti autem Edouardi, legem illam, cum aliis illius legibus Guilelmus ille conquæstor dictus, populo sic volente ac jubente, juratus confirmavit; sed & hanc insuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, castella, singulis noctibus ita custodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpositi per commune concilium ad utilitatem regni meliùs providebunt*; & lege 62. *ideo castella, burgi, civitates ædificatæ sunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & observari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? custodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non nisi per commune Concilium ejusdem loci, non custodientur in maximo belli metu contra hostes sive externos sive

ſive inteſtinos per commune concilium totius gentis? ſanè illud niſi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* denique in iis cuſtodiendis ulla eſſe poterit; neque earum rerum quicquam aſſequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipſa dicit. Majores certè noſtri quidvis potiùs regi quàm ſua arma & oppidorum præſidia tradere ſolebant; idem eſſe rati ac ſi libertatem ipſi ſuam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in hiſtoriis noſtris uberrima cum ſint, & jam notiſſima, inſerere huic loco ſupervacaneum eſſet. At *protectionem rex debet ſubditis, quomodo eos protegere poterit, niſi arma viroſque habeat in ſua poteſtate?* At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum eſt, non ad civium interitum & regni diſperditionem: quod & Henrici tertii temporibus, prudenter Leonardus quidem vir doctus in epiſcoporum conventu reſpondit Ruſtando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes eccleſiæ ſunt Domini Papæ, ut omnia principis eſſe decimus, ad tuitonem, non ad fruitionem vel proprietatem*, quod ajunt; ad defenſionem, *non ad diſperſionem*: eadem & prædictæ legis Edouardi ſententia erat; quid eſt hoc aliud niſi poteſtate fiduciaria; non abſoluta? qualem cum imperator bellicus fere habeat.

beat, id est delegatam, non planè propriam, non eò segniùs populum, à quo eligitur, sive domi sive militiæ defendere solet. Frustra autem Parlamenta, & impari sane congressu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendissent, si penes regem solùm arma esse oportere existimassent; nam & leges quamlibet iniquas ipse dare si voluisset, frustra se *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendissent. *At quid proderit*, inquis, *Parlamento militiæ magisterium habere, cum ne teruncium quidem ad eam sustinendam queat nolente rege, de populo cogere.* Ne sit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non posse sine rege tributa populo imponere*, à quo & ipsi missi sunt, & cujus causam suscipiunt. Deinde non potest te fugere tam sedulum de alienis rebus percontatorem, sua sponte populum, vasis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendisse. Amplissimos exinde regum nostrorum annuos reditus recenses: nil nisi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largitiones* fieri solitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad suam causam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obstrepere auderes. Stulte;

te; quid tandem regi injuſto ac violento tam immenſæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorſus eorum, quæ ſpe ingenti devoraveras, perveniſſe audio præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape iſtam Balaame, quam adamaſti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim deſipere; *Erectio ſtandardi*, id eſt, *vexilli ad regem ſolùm pertinet.* Quapropter? quia.

—Belli ſignum Laurenti Turnus ab arce Extulit.

Tune verò neſcis, Grammatice, hoc idem cujuſvis imperatoris bellici manus eſſe? At *ait Ariſtoteles, neceſſe eſt regi præſidium adſiſtere, quo leges tueri poſſit; ergo oportet regem plus armis poſſe quàm populum univerſum.* Tales homo conſequentias torquere ſolet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli ſunt uſui, niſi ut comedantur ab aſinis: aliud enim eſt præſidium à populo datum, aliud armorum omnium poteſtas, quam Ariſtoles hoc ipſo, quem protuliſti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa ſe manum armatorum, *quanta ſingulis vel compluribus fortior ſit, populo verò minor*; εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit. l. 3. c. 11. Alioqui ſanè, ſub

ſpecie

ſpecie tuendi, poſſit ſtatim & populum & leges ſibi ſubjicere. Hoc autem rex & tyrannus intereſt, rex à ſenatu & populo volente, ac libente, quod ſatis eſt præſidii circa ſe habet contra hoſtes, & ſeditioſos: tyrannus invito ſenatu ac populo, vel hoſtium, vel perditorum civium præſidium ſibi quàm maximum comparare ſtudet, contra ſenatum ipſum & populum. Conceſſit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, ſic *ſtandardi erectionem*; non ut infeſta patriæ ſigna inferret, ſed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hoſtes judicat, ſi ſecus feciſſet, ipſe hoſtis judicandus erat: cum juxta ipſam Sti Edouardi, vel quod ſanctius eſt, ipſam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Unde in prædicta Philippica, *amittit is omne exercitus & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempubl. oppugnat*. Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decreviſſet; id quod ex ſtatutis pluribus manifeſtum eſt. Idem de vectigalibus & cenſu navali cenſendum; quem imperare civibus ſine ſenatuſconſulto rex non potuit: atque ita graviſſimi legum noſtrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cum adhuc firmiſſimum erat regium imperium, publicè ſtatuerunt. Sic diu ante eos Forteſcutius Henrici VI. cancellarius juris noſtri conſultiſſimus;

tissimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare potest, neque tributa, nolente populo, imponere, sed nec probaverit quisquam ullis testimoniis antiquorum *regni Angliæ statum mere* esse *regalem. Habet rex,* inquit Bractonus, *jurisdictionem super omnes.* Id est in curiâ: ubi regis quidem nomine nostris autem legibus jus redditur. *Omnis sub rege est*; id est singuli: atque ita se explicat ipse Bractonus locis à me supra citatis. Ad eaque restant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipsum, credo, Sisyphum delassare, ex supra dictis abunde respondetur. De cætero, si quando Parlamenta suum regibus bonis obsequium amplissimis verbis citra assentationem & servitutem detulêre, id quasi eodem modo tyrannis delatum esset, intelligi, aut populo fraudi esse non debet; neque enim justo obsequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edouardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum absolutum est imperium,* id est si ad ullum regem externum, aut Cæsarem respicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non est*: alioqui adjicit uterque imperium hoc consistere non *ex rege* solo, sed *ex corpore politico.* Unde Fortescutius, Fortesc. de laud. legum Angl. c. 9. *rex,* inquit, *Angliæ* populum gubernat *non mera potestate regia, sed politica*; *populus enim iis legibus gubernatur quas* ipse fert. Externas hoc etiam

scripto-

ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto: *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *rediculum eſt,* inquis, *argumentum, quod afferunt regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante Solem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante Solem extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa didiciſti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrum penes regem an penes Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tum cœlum aureum homo ſtoïcus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaïci & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare: cum in illo *lucem ante Solem exſtitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſupra docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & rico cœlo obſervaveris, neſcio: hoc ſcio, te Zonam unam centum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtuliſſe.

CAP.

CAP. X.

CUm hæc omnis controversia de jure, sive generatim regio, sive separatim regis Angliæ, obstinatis partium contentionibus, quàm ipsa rei natura difficilior facta sit, spero, qui studium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jureque gentium, ex institutis denique patriis, copiosè attulisse, quæ regem Angliæ judicari posse, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut superstitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii splendoris admiratio ita perstrinxit, ut nihil in virtute ac libertate vera illustre ac splendidum videre possint, sive ratione & argumentis agamus, sive exemplis, frustra contendimus. Tu verò, Salmasi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam absurdè admodum facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non desinas, regem ipsum quem defendis, maximè omnium independentem fuisse statuis; neque *regnum populo, sed generi debuisse*: deinde quem *capitis causam dicere coactum* initiò graviter dolebas, eum nunc *inauditum periisse* quereris. At verò totam causæ dictionem ejus, fide summa Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos amplissima loquendi

loquēdi facta copia esset, non ille quidem est ea usus ad objecta sibi crimina diluendum, sed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena semper respondet, cum non est injuria, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* ais *planè egisse vitæ respondentem*, assentior: si dicis *piè* & *sanctè* & *securè* vitam finiisse, scito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in speciem pietate, sanctitate, constantia in pegmate occubuisse: ne animi præsentiæ, quæ in morte quibusvis è vulgo maleficis permagna sæpè est, nimium tribuas: sæpè desperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam speciem & quasi personam induit; sæpè stupor tranquillitatis: videri se bonos, intrepidos, innocentes, interdum & sanctos pessimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; inque ipsa scelerum suorum capitali pœna solent ultimam simulationis suæ & fraudum, quàm possunt speciocissimè, pompam ducere; &, veluti poëtæ aut histriones deterrimi, plausum in ipso exitu ambitiosissimè captare. Nunc *ad istam quæstionem pervenisse te* ais, *quâ tractandum est quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores.* Cum de te potiùs inquirendum sit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæstionem de rebus nostris, tibi tam alienis,

lenis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo satis constat. Te verò percontantem de rebus nostris quis demùm docuit? ipsi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vanissimum nacti mercede ad maledicendum facile adduxerunt. Data deinde tibi est aliqua aut furibundi cujuspiam sacellani semipapistæ aut servientis aulici, de statu rerum scriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc istæ narrationes confectæ, quas, si videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena millesima pars populi consensit.* Quid ergo cæteri, qui sese nolentibus tantum facinus fieri sunt passi? an stipites, an trunci hominum, an forte quales illi in scena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, sed pictos nescio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredibile sit gentem bellicosam è tam paucis, iisque infimis de plebe sua, sub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id esse falsissimum apparet. *Ordo ecclesiasticus erat ab ipso senatu ejectus.* Eo miserior itaque tua est insania, necdum enim te sentis insanire, qui eos è Parlamento querereris ejectos, quos tute ex ecclesia ejiciendos esse, libro longissimo scribis? *Senatus alter ordo qui in*

proceribus consistebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, statione sua dejectus est. Et meritò, à nullo enim municipio missi pro se tantùm sedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, suo quodam instituto refragari in plerisque consueverant: erant à rege constituti, ejus comites, & famuli, & quasi umbræ, quo amoto, ipsi necesse est ad plebem, unde orti sunt, redigerentur. *Vna & deterrima portio Parlamenti potestatem sibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebejus ordo, quod te supra docui, non solom Parlamenti pars erat potissima, etiam sub regibus, sed per se ipse Parlamentum omnibus numeris absolutum & legitimum, etiam sine Comitibus, nedum Ecclesiasticis, constituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipsa pars ad sententiam de regis capite ferendam admissa est.* Pars illa nempe non admissa, quem verbo regem, te hostem toties judicaverat, ad eum animis atque consiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento missi erant legati, idibus Januarii 1645. rescripserant regi, dolosas inducias & habenda secum Londini colloquia petenti, non posse se eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus jussu factis reipub. satisfecisset; deque pace fir-
ma

ma atque ſincera iis conditionibus caviſſet, quas ei utriuſque regni Parlamenta & tulerant ſæpius, & latura eſſent: ipſe è contrario poſtulata eorum æquiſſima jam septies humillimè oblata reſponſionibus aut ſurdis repudiaverat, aut ambiguis eluſerat. Ordines tandem poſt tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare remp. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſſimum ex noſtris diſſidiis fructum capiens, de victoribus etiam ſuis reſtitutus hoſtis inſpiratum ſibi triumphum ageret, decernunt, ſe regis deinceps rationem non habituros, nullas ſe ei poſtulationes amplius eſſe miſſuros, aut ab eo accepturos: poſt hæc tamen decreta reperti ſunt ex ipſo Ordinum numero, qui invictiſſimi exercitus odio, cujus maximis rebus geſtis invidebant, quemque poſt ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & miniſtris aliquot ſeditioſis, quibus miſerè ſerviebant, morem gerentes, opportunum ſibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſſi ab ipſo ordine, in provinciis abeſſent, mirâ levitate, ne dicam perfidiâ, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenus duntaxat regem, nulla penè ab eo ſatiſfactione prius accepta, aut cautione facta, ad urbem

esse reducendum;in summum dignitatem atque imperium æquè esse restituendum, ac si de repub. præclarè meritus esset. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à se toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam pestifera agitari consilia videbant? An ideo deesse patriæ, saluti suorum non prospicere debuerant, eò quod istius mali contagio in ipsorum Ordinem penetraverat? At quis istos exclusit malè sanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id est, non externorum, sed fortissimorum & fidissimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipsi erant, quos illi boni exclusi patria ipsa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos esse censuerant;dum Scoti interim dubiâ jam fide quatuor Angliæ provincias suis finibus proximas magnis copiis insidebant, firmissima earum regionum oppida præsidiis tenebant, regem ipsum in custodia habebant: dum ipsi etiam factiones suorum atque tumultus, Parlamento ipsi plusquam minaces, & in urbe & in agris passim fovebant, qui paulò post in bellum non civile solùm, sed & Scoticum illud erupere. Quod si privatis etiam consiliis aut armis subvenire reipublicæ laudatissimum semper fuit, non est certè cur exercitus reprehendi possit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accersitus imperata fecit; & regiorum

giorum factionem atque tumultum ipsi curiæ sæpiùs minitantem facilè compescuit. In id autem discrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nòbis opprimi necesse esset. Stabant ab illis Londinensium plerique institores atque opifices, & ministrorum factiosissimi quique; à nobis exercitus magna fide, modestia, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. salutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & stultitiam prodenda fuisse censes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hostilem non depòsuerant: omnibus belli renovandi occasionibus intenti ad urbem se receperant. Cum his, quamvis inimicissimis, quamvis sanguinem eorum avidè sitientibus. Presbyteriani, postquam non permitti sibi in omnes tam civilem quàm ecclesiasticam dominationem viderunt, clandestina consilia, & prioribus tum dictis tum factis indignissima consociare cœperant: eoque acerbitatis processere, ut mallent se regi denuò mancipare, quàm fratres suos in patrem illam libertatis quam & ipsi suo sibi sanguine acquisiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfusum irâ in superstites, & concepta jam ultione ardentem rursus experiri dominum, quàm fratres, & amicissimos æquo jure ferre sibi pares. Soli Independentes qui vocantur, &

ad ultimum ſibi conſtare, & ſua uti victoria ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcirco non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes mutuebant. Exercitum autem noſtrum quo fuſius infamare poſſis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditam & ſtrigoſam exordiris: in qua tametſi multa falſa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejuſmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant: Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parum dicere: neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſſimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere ſpeciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quod ais *ſolenni conventione promiſiſſe, ſe regis majeſtatem conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſere; ſi ſalvâ nimirum religione & libertate id fieri poſſet: quibus utriſque

utrisque ad extremum usque spiritum iniquus adeò & insidiosus rex iste erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram esse facile appareret. Sed redis jam ad illos regii supplicii authores. *Si res ipsa ponderibus suis & momentis rectè æstimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progressus gloriam Presbyteriani sibi possent vindicare.* Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem vestræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantoperè videremini? Vos isto regis actore verbosissimo, accusatore vestro, *plusquam dimidium itineris confecistis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc desultando frigultientes spectati estis*; vos *meritò regis occisi crimine notari debetis*; *ut qui viam ad ipsum occidendum muniistis*; vos *nefariam illam securim cervicibus ejus inflixistis, non alii.* Væ vobis imprimis, si unquam stirps Caroli regnum posthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota persolvite, fratres diligite liberatores vestros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Postulamini vos item, quod *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti estis, quod voces contumeliosas regi illis ipsis libellis quos*

nomine Senatus regi porrexistis, insertas publicastis; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maji 26. 1642. apertè quid sensistis de regis authoritate aliquot perduellionem spirantibus & insanis positionibus fassi estis. Hullæ oppidi portas Hothamus, tali mandato à senatu accepto, venienti regi occlusit*; vocis *quid rex pati posset, hoc primo rebellionis experimento cognoscere concupivistis.* Quid hoc dici potuit accommodatius ad conciliandos inter se Anglorum animos, atque à rege penitus abalienandos? cum intelligere hinc possint, si rex revertatur, se non solùm regis mortem, sed etiam petitiones quondam suas, & frequentissimi Parlamenti acta de liturgia & episcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque summo populi consensu ac plausu sancita sunt, tanquam seditiosas at: *insanas Presbyterianorum positiones* luituros. Sed repente mutat animum homo levissimus; & quod modo *rem ipsam rectè estimanti* sibi videbatur solis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alto revolvent* Independentibus totum deberi videtur. Modo Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem grassatos esse*, eumq; ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium esse scribit. O hominis fidem & constantiam! quid aliam jam opus est narrationem comparare contra tuam, quæ ipsa

ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verùm de te siquis dubitat, albusne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. *Tempus est*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabethæ prodire tenebris Orci, & Ecclesiam inde turbare primum cœperunt, imo remp. ipsam: non enim sunt minores reip. pestes quàm ecclesiæ.* Nunc te verè Balamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi insciens atque invitus benedixisti. Hoc enim tota Anglia notissimum est, si qui ad exemplum ecclesiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasq; reformatiores esse judicabant, puriorem cultus divini rationem sequi studebant, quàm penè omnem Episcopi nostri cæremoniis & superstitionibus contaminaverant si qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præstabant, eos ab Episcoporum fautoribus Puritanos fuisse nominatos. Hi sunt quorum doctrinam regibus inimicam esse clamitas; neque hi solum, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios disciplinæ ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbasse, qui regiæ adversatur dominationi.* Ita Independentes, dum gravissimè insectaris, laudas; qui eos ab integerrima Christianorum familia deducis, & quam doctrinam Independentium esse propriam ubique asseris, eam nunc

reformatorum plerosque approbasse confiteris, eò usque demùm audaciæ, impietatis, apostasiæ provectus es, ut etiam Episcopos, quos tanquam pestes & Antichristos ex Ecclesia radicitùs evellendos, atque exterminandos esse nuper docuisti, eos nunc *à rege tuendos fuisse* affirmas, ne quid *Sacramento* scilicet *inaugurationis derogatum iret*. Nihil est ulterius jam sceleris aut infamiæ quò possis procedere, quàm, quod solum superest, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos ais *omnes sectas & hæreses tolerare*, id noli accusare; quandiu te impium, qui Christianorum sanctissimos, & plerosque etiam reformatos tibi adversos è *tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apostatam ecclesia tamen toleret. Tuas autem exinde sycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem insumis, & quæ monstrosa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cum neque ad causam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè sint quæ risum potiùs aut contemptum cujusvis quàm refutationem mereantur.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmasi, quamvis nullo cum pudore,

cum

cum aliqua tamen conſcientia futilitatis tuæ accedere. Cum enim hoc loco perquirendum tibi propoſueris *qua authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, ſubjungis quod à te nemo expectabat, *fruſtra id quæri*; ſcilicet *quæſtioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere*. Cum igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac cauſa ſuſcipienda compertus, tam ſis nunc etiam loquacitatis tibi conſcius, eò à me brevius reſponſum feres. Quærenti jam tibi *quâ authoritate* ordo plebejus vel judicavit ipſe regem, vel aliis id judicium delegavit, reſpondeo ſupremâ: ſupremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta ſunt, cum te ſuprà, hac ipſa de re gnaviter ineptientem redarguerem. Quod ſi tibi ſaltem crederes, poſſe te ullo tempore quod ſatis eſt dicere, non eadem toties cantare odioſiſſimè ſoleres. Aliis autem delegare ſuam judicandi poteſtatem ordo plebejus eadem ſanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipſe omnem poteſtatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuiſſe dicis. Unde in illa ſolenni conventione, quam nobis objeciſti, cum Angliæ tum Scotiæ ſummi ordinis religiosè profitentur ac ſpondent, ea ſe ſupplicia de perduellibus eſſe ſumpturos, *quibus utriuſque gentis poteſtas judiciaria ſuprema, aut qui ab ea delegatam poteſtatem accepturi erant*,

 ple-

plectendos judicarent. Audis hîc utriusque gentis Senatum unâ voce testantem se posse suam authoritatem judiciariam, quam *supremam* ipsi vocant aliis delegare; vanam ergò & frivolam de ista potestatis delegatione controversiam moves. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori selectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus sumpti; nunquam autem militum fuit civem judicare.* Paucissimis te retundam; non enim de cive nunc, sed de hoste memineris nos loqui: quem si imperator bellicus cum tribunis militaribus suis, bello captum, & è vestigio, si ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut morem censebitur fecisse? qui autem hostis, reipublicæ, & bello captus est, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea republ. haberi potest. Hanc ipsa lex Regis Edouardi sacrosancta sententiam tulit; quæ negat malum regem aut esse regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod ais non *integram* plebus domum, sed *mancam & mutilam de regis capite judicasse*, sic habeto eorum, qui regem plectendum esse censebant, longè majorem fuisse numerum, quâm qui res quascunque in Parlamento transigere, etiam per absentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum suo vitio atque culpâ abessent (defectio enim animorum

morum ad communem hostem pessima absentia erat) nullam iis, qui in fide permanserant, afferre moram conservandæ reipub. poterant, quam vacillantem, & ad servitutem atque interitum prope redactam, populus universus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiserat. Atque illi quidem strenuè rem gessere; exulcerati regis impotentiæ, furori, insidiis sese objecere; omnium libertati atque saluti suam posthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores suos prudentia, magnanimitate, constantia supergressi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipso cursu deseruit. Pars hæc servitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat; pars altera tamen libertatem poscebat, pacem non nisi firmam atque honestam. Quid hîc ageret Senatus? partem hanc sanam, & sibi & patriæ fidelem defenderet, an desertricem illam sequeretur? Scio quid agere oportuisse dices; non enim Eurylochus, sed Elpenor es, id est vile animal Circeum, porcus immundus, turpissima servitute etiam sub fœmina assuetus; unde nullum gustum virtutis, & quæ ex ea nascitur, libertatis habes; omnes esse servos cupis, quòd nihil in tuo pectore generosum aut librum sentis, nihil non ignobile atq;

servile aut loqueris aut spiras. Injicis porrò scrupulum quod *& Scotiæ rex erat, de quo statuimus*, quasi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo saltem facetè dicto queas concludere, *duæ* inquis, *sunt voculæ iisdem ac totidem elementis constantes, solo literarum situ differentes, sed immane quantum significatione differentes, Vis, & Ius.* Minimè profectò mirum est, te trium literarum hominem tam scitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuisse, hoc magis mirandum est quod toto libro asseris, duas res tam inter se cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem esse. Quæ enim vis est unquam à regibus facta, quam non jus regium tu esse affirmasti? Hæc sunt quæ novem paginis benè longis responsione digna animadvertere potui; cætera sunt ea, quæ aut identidem repetita haud semel refutavimus, aut ad hanc causam disceptandam nullum habent momentum. Itaque solito nunc brevior si sum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc summo tædio languescere non patior, sed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam cassæ atque inani, imputandum erit.

CAP. XII.

VEllem equidem, Salmasi, ne cui forte videar in regem Carolum, suo fato at-

que

que supplicio defunctum, iniquior esse aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis consultius fuisset, silentio præteriisses. Nunc verò quoniam id magis placuit ut de iis præfidenter & verbosè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuisse, quàm ut deterrimam causæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reservares; quæ cum vera & atrocissima ostendero fuisse, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque invisam, & tui defensoris odium quàm maximum in animis legentium novissimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accusationis fieri possunt; una in reprehensione vitæ versatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapsam facilè tacebo, quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, si tantùm privatus fecisset? postquam voluit rex esse, ut nec sibi vivere, ita ne peccare quidem sibi solùm potuit. primùm enim exemplo suis vehementissimè nocuit secundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam susceperat gubernandam, subduxit; postremò immensas opes, innumerabilem pecuniam non suam, sed publicam

luxu

luxu domestico dilapidavit. Itaq; domi rex malus primùm esse cœpit. Verum ad ea potius crimina *quæ malè regnando commisisse arguitur transeamus*. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuisse judicatum. Id non injuriâ factum demonstrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, sed ex Aristotelis doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus est qui suam duntaxat, non populi utilitatem spectat. Ita Aristoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suane commoda an populi spectarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perstringam, testimonio erunt. Cum aulæ sumptibus patrimonium & proventus regii non sufficerent, imponit gravissima populo tributa, iisque absumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, sed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret, vel una in domo dissiparet. Hunc in modum sine lege cum pervolaret omnia, quod unicum sciebat sibi fræno fore, Parlamentum aut funditùs abolere, aut convocatum haud sæpius quàm id suis rationibus conduceret, sibi soli reddere obnoxium conatus est. Quo fræno sibi detracto, aliud ipse populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, perque oppida quasi in præsidiis, cum bellum esset nullum,

lum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod supra per occasionem abs te datam ostendi (quamquam tu Carolum Neroni crudelissimo conferi indignaris) Neroni perquam similis erat: nam & Senatum ille è repub. se sublaturum persæpe erat minatus. Interea conscientiis religiosorum hominum supra modum gravis, ad cæremonias quosdam & superstitiosos cultus, quos è modio papismo in ecclesiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob causam bello adortus est. Huc usque simplici saltē vice nomen tyranni commeruisse videatur. Nunc cur adjectum in accusatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento sæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmasset, se nihil contra rempub. moliri, eodem ipso tempore aut papistarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm missis, arma, equos auxilium disertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum prætio sollicitabat; illis Urbèm Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promisit, si sibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare suam operam vellent. Cum hæc non succederent, cuidam

cuidam Dillonio perduelli dat ſecretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus inſulæ colonos repente armis adoriri. Hæc fere proditionum ejus monumenta ſunt, non vanis tumoribus collecta, ſed ipſis literis ipſius manu ſubſcriptis atque ſignatis comperta. Homicidam denique fuiſſe, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in ſumma pace nihil tale metuentium exquiſitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflarit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectenſi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in ſe ſuſcepit, eóque omni Parlamentum notiſſima confeſſione ſuâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *ſolenni fœdere*, neque poſtea cum dedititius eſſet, vel *à Presbyterianis* vel ab *Independentibus* ſic judicatus eſt, ſed potiùs, *ut regem decuit accipi, omni reverentia eſt exceptus*? Vel hoc ſolo argumento perſuaderi cuivis intelligenti queat, non niſi ſerò tandem, & poſtquam omnia ſuſtinuerant, omnia tentaverant, omnia perpeſſi erant, deliberatum Ordinibus fuiſſe regem abjicere. Tu id ſolus malitiosè nimis in invidiam rapis, quod ſummam

mam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, fastúsque regii tolerantiam nimis fortasse longam apud omnes bonos testabitur. At *mense Augusto qui præcessit ejus supplicium, domus Communium quæ sola jam tum regnabat & Indepentibus erat obnoxia, scripsit literas ad Scotos, quibus testabatur nunquam sibi in animo fuisse mutare statum qui huc usque in Anglia obtinuerat sub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda sit. Qui suam dissimulare doctrinam non solent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam sibi in animo fuisse statum regni mutare.* Quod si id postmodum in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis esse videbatur, id potissimum sequi? præsertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut justissimis eorum postulatis, quæque semper eadem ab initio obtulerant, assentiretur. Quas initio de religione, quas de jure suo sententias perversissimas tuebatur; nobísque adeò calamitosas, in iisdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid est assensus, id & invitè facere, & quamprimùm sui juris foret, pro nihilo se habiturum haud obscuris indiciis significabat: idem apertè filius, abducta secum

ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto, idem ipſe per literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita reſpub. erat, quò ſe verterent? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acerbiſſimo traderent? An alterum belli propè internecim ſeptennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterúm, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempubl. religionem, libertatem ex ipſo illo fœdere ſolenni anteponerent; quæ quidem ſtante rege conſtare non poſſe, tardiùs illi quidem quàm oportuit, ſed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum eſſe debet, ex re natâ quàm optimè reipub. conſulere; neque ita ſe prioribus addicere ſententiis, ut religio ſit in poſterum, etiamſi Deus dederit, vel ſibi, vel reipub. plus ſapere. At *Scoti non idem ſentiunt, quinimo ad filium Carolum ſcribentes, ſacratiſſimum regem appellant parentem ejus, & ſacerrimum facinus quo necatus*

catus est. Cave plura de Scotis, quos non novisti; nos novimus, cum eundem regem *sacerrimum,* homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *sacratissimum* appellarent. Nunc regi quam dicam scripsimus, quasi parùm commodè scriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos,* quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat:* tum quis tyrannus sit grammaticè & glossematicè etiam doces. Aufer nugas istas literator, quas una Aristotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque re doctorem docebit nomen tyranni quoniam tuâ nihil interest præter nomina intelligere, posse citra proditionem & homicidium stare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere si procuraverit seditionem contra se vel populum suum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læsæ Majestatis reum esse, si malum regem tollat, aut unquam fuisse, cum sæpius olim sustulerit: posse antem regem suam majestatem lædere atque minuere, imò amittere, clarâ voce testantur. Quod enim in illa lege S^ti Edouardi legitur, *nomen regis perdere,* nihil aliud est quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illustrandæ rei causa eodem loco lex ipsa ponit.

ponit. Committi autem ſummam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non eſt apud nos jurisperitus qui inficias ire poſſit. Provoco ad ipſum, quem profers Granvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel ſeditionem regni, crimen proditionis eſſe.* Sic illa machinatio quâ Papiſtæ quidam Parlamenti curiam cum ipſis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem ſolùm, ſed in Parlamentum & regnum, ab ipſo Jacobo & utraque ordinum domo *ſumma proditio* judicata eſt. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè poſſem, ſtatuta noſtra allegare? cum ridiculum planè ſit & ratione ipſa abhorrens, committi perduellionem in regem poſſe, in populum non poſſe, propter quem & cujus gratiâ, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex eſt id quod eſt. Fruſtra igitur tot ſtatuta noſtra deblateras, fruſtra in vetuſtis legum Anglicarum libris exerces re atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas ſemper valuit; cujus etiam ſolius eſt, quid ſit perduellio, quid læſa majeſtas interpretari: quam majeſtatem nunquam ſic à populo in regem tranſiiſſe, ut non multo celſior atque auguſtior in Parlamento conſpiciatur, jam ſæpiùs oſtendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura noſtra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum per-

perfugæ, tot episcopi, doctores, jurisconsulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiscum ex Anglia aufugisse prædicatis, adeóne ex vestrûm numero nullus causam regiam atque suam defendere satis strenuè satisque latinè sciebat, gentibúsque exteris dijudicandam exponere, ut cerebrosus iste & crumenipeta Gallus mercede accersendus in patres necessariò esset, qui regis inopis, tot doctorum & sacerdotum infantiâ stipati, patrocinium susciperet? magnâ, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidisse causâ omnes existimabunt, quam ne verbis quidem nedum armis aut virtute sustinere valuistis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, si tute modò ad te rediisti; nam stertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria nescio quid ab te somniantem offendo; tum statim negas *cadere in regem suæ mentis compotem, ut populum seditionibus distrahat, exercitus suos hostibus debellandos tradat, ut factiones contra se suscitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipse fecerit, dubitare non potes, præsertim Stoïcus, quin ut omnes improbi, sic omnes quoque tyranni prorsus insaniant. Flaccum audi:

Quem mala stultitia, & quæcunque inscitia veri

Cæcum

Cœcum agit, insanum Chrysippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. ——

Si igitur insani cujuspiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere, quàm insaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vassalli ipsius & subjecti fuere.* Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi simus, nullum barbarum morem fraudi nobis esse patiemur; fac deinde *vasallos* fuisse nos regis, ne sic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea subjectio, ut ipsæ leges nostræ loquuntur, *honesto & utili* definita est. Leg. Hen. 1. c. 55. Eidem eam esse *mutuam* jurisconsulti omnes tradunt, si dominus *ligeam*, quod ajunt, *defensionem* præstiterit: sin è contraria nimiùm sævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *dissolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem.* Hæc ipsa Bractoni verba & Fletæ sunt. Unde vassallum est ubi lex ipsa in dominum armat; eumque singulari certamine à vassallo, si acciderit, interimendum tradit. Idem si universæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm servorum erit. Nunc Caroli homicidia allo-

rum

rum regum partim homicidiis, partim juste factis excusare contendis. De laniena Hiberniensi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Basilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclastem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenses, *ostentatam potius quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne meritò, non habeo dicere; satis superque ab eo peccatum est domi, ne externa persequi curem: omnes interim ecclesias protestantium, quotquot ullo tempore se contra reges religionis hostes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno suo sibi allatam quanti intersit ad disciplinam ecclesiasticam, suamque tuendam integritatem, non negligere, secum ipsi cogitent: nos etiam Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, nisi extincto priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere se posse arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capessentibus dari solito verba quædam ejus jussu erasa fuerint, antequam jurasset. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio esse major? quid illi sanctius post sacratissima religionis

mysteria illo jurejurando esse debuit? Quis quæso sceleratior, isne qui in legem peccat; an qui secum legem ipsam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipsam legem tollit ne peccasse videatur? Agedum, jus hoc religiòsissimè jurandum rex iste violavit; sed ne palàm tamen violasse videretur, turpissimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerasse diceretur, jus ipsum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit sperari, nisi injustissimè, versutissimè, atque infelicissimè regnaturum esse eum, qui ab injuria tam detestanda auspicatus regnum est; jusque illud primum adulterare auderet, quod solum impedimento sibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat? At enim *Sacramentum* illud, sic enim defendis, *non magis obligare reges potest, quàm leges; legibus autem se devinciri velle præ se ferunt, & secundùm eas vivere, cum tamen re vera iis soluti sint.* Quemquamne tam sacrilego, tamque incesto ore esse, ut sacramentum religiosissimum tactis Euangeliis datum, quasi per se leviculum solvi sine causa posse afferat? Te verò, scelus atque portentum, ipse Carolus redarguit; qui cum sacramentum illud non esse per se leve quidpiam existimaret, idcircò ejus religionem aut subterfugere, aut fallaciâ quâvis eludere satius duxit, quàm apertè violare, & corruptor jusjurandi hujus &

falsarius

falsarius esse maluit, quàm manifestè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo suo, ut populus vicissim regi, sed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.* Lepidum sanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque spondet se quidpiam fideliter præstiturum, fidem suam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex sanè omnis quoad præstanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obsequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hic ad Guilielmum Conquæstorem recurris, qui ipse, non quod sibi collibitum erat, sed quod populus ab eo & magnates postulabant, id omne haud semel jurare est coactus se præstiturum. Quòd, si multi reges *coronam* solenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo responderi potest; cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam causam solutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi solùm, sed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus est, & quidem eatenus tantùm regi, quoad is leges observaret, *quas vulgus*, id est, communitas sive plebejus ordo *elegerit*. Stultior enim sit, qui legum nostrarum loquelam ad puriorem semper latinitatem exigere velit. Hanc clausulam, *quas Vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, in-

quis, *sine regis assensu nullas leges vulgus elegerit*; eoque nomine duo statuta citas, unum Anni XXXVII. Hen. VI. *c.* XV. alterum *decimo tertio*, Edouardi IV. *c.* VIII. Tantùm autem abest quo minùs eorum alterutrum in libro statutorum usquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iste neque ille ullum omninò statutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, statuta tibi dictantium, elusus querere; dum alii tuam admirantur impudentiam simul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris versatissimum videri velle, quos inspexisse nunquam, ne vidisse quidem tam facilè argueris. Clausulam autem istam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defensores fieri posse ajunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *sed in desuetudinem abiisse, quòd commodam significationem non haberet.* Verùm ob id ipsum majores nostri illam clausulam in hoc regis jurejurando posuere, ut significationem tyrannidi semper non commodam haberet. In desuetudinem autem si abierat, quod tamen falsissimum est, quis neget multo meliori jure revocandum fuisse? frustra, si te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus est, caremonialis est tantùm.* Atqui rex, cum episcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere sibi causatus

ſatus eſt. Atque ita ſacramentum illud ſanctiſſimum, quoties ex uſu eſt regis, vel ſolidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *cæremoniale*. Quod ego vos obteſtor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem eſtis regem habituri, ſi redierit, vobiſcum reputetis: non enim in mentem veniſſet unquam huic Grammatico ſceleroſo & extraneo de jure regis Anglorum velle ſcribere, aut poſſe, niſi Carolus ille extorris diſciplina patria imbutus, unaque illi monitores, ejus profligatiſſimi, quid hac de re ſcribi vellent omni ſtudio ſuggeſſiſſent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem inſimulari poſſe* vel ob hoc ſolum, quòd *ſine aſſenſu regis declaravit omnes eſſe proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ ſumpſerunt*; *vaſſalum ſcilicet regis eſſe Parlamentum*; jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* eſſe quidni *vaſſallum* etiam? Ita neque legum ulla ſanctitas, neque ſacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis veſtrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita inſtitutus à pueritia eſt, ut leges & religionem, ipſam denique fidem vaſſallari ſibi, & ſervire ſuis libitis arbitretur debere. Quanto præſtabilius eſſet, vobiſque dignius ſi opes, ſi libertatem, ſi pacem, ſi imperium vultis, à virtute, induſtria,

prudentia, fortitudine vestra indubitanter petere hæc omnia, quàm sub regio dominatu incassùm sperare? Certè qui sine rege ac domino parari hæc posse non putant, dici non potest, quàm abjectè, quàm non honestè, non dico quàm indignè, de se ipsi statuant: quid enim aliud nisi se inertes, imbecillos, mentis inopes, atque consilii corpore atque animo ad servitium natos, fatentur esse? Et servitus quidem omnis homini ingenuo turpis est; vobis autem post libertatem Deo vindice, vestroque marte recuperatam, post tot fortia facinora, & exemplum in regem potentissimum tam memorabile editum, velle rursus ad servitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpissimum, sed & impium erit, & sceleratum: parque vestrum scelus illorum sceleri erit, qui servitutis olim Ægyptiacæ desiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs absumpti, Liberatori Deo pœnas tam servilis animi dedere. Quid tu interim, servitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod satis evincit legibus eum solutum fuisse*. Proditionis quidem, non quæ in regum, sed quæ in se commissa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortasse maleficiorum, quanquam non id semper: an ideò qui maleficum servandi non-

nun-

nunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eamque inferiorem, respondere non tenetur, nisi per procuratorem, rex; an ideo in Parlamentum citatus ab universis non veniet? non ipse respondebit? *Conari* nos ais *Batavorum exemplo factum nostrum tueri*, atque hinc, stipendio scilicet metuens quo te batavi luem atque pestem alunt, ne Anglos infamandos etiam batavos altores tuos infamasse videaris, demonstrare cupis quàm *dissimile sit quod hi & quod illi fecerunt*. Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam sunt falsissima, alia, ne salario fortasse tuo non satis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus sibi esse ut exterorum quorumvis exemplo facta sua tueantur. Habent leges, quas secuti sunt, patrias, hac in parte, sicubi terrarum aliæ sunt, optimas: habent quos imitentur, majores suos, viros fortissimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam cessere: multos eorum intolerantius se gerentes per supplicium necavere. In libertate sunt nati, sibi sufficiunt, quas volunt leges, possunt sibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquissimam, à natura ipsa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, sed ad bonorum maximè civium salutem refert. Jam præter quisqui-

lias & rudera ſuperiorum capitum reſtare nihil video; quorum quidem acervum cum ſatis magnum in fine congeſſeris, neſcio quid aliud tibi volueris, niſi hujus tuæ fabricæ ruinam quaſi præſagire. Tandem aliquando poſt immenſam loquacitatem rivos claudis; *Deum teſtatus hanc cauſam tuendam ſuſcepiſſe, non tantùm quia rogatus, ſed quia meliorem nullam te potuiſſe defendere conſcientia tibi ſuggeſſit.* Rogatus tu res noſtras tibi alieniſſimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani ſummos magiſtratus pro authoritate proque imperio ſibi commiſſo, quod ſuum munus eſt in ſua ditione agentes, nulla injuria laceſſitus (neque enim natum te eſſe ſciebant) indigniſſimis verborum contumeliis laceres, libroque infami edito proſcindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obſcœno, centones modò conſuiſti *p.* 320. *aut* ſcribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne ſigna canerent, ſcribere malebas. An rogatus fortaſsè à Carolo minore, & perditiſſimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balacco rege accerſitus, ut jacentem regis cauſam & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere dignarere? Sic ſanè fieri potuit; niſi quod hoc ferè interfuit;

terfuit; ille enim vir ſagax aſino inſidens locutulejo ad execrandum venit; tu aſinus loquaciſſimus inſeſſus à fœmina, & ſanatis quos vulneraveras epiſcoporum capitibus obſitus, apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes: Bene profectò habet; tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi prius faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iſcarioten illum Judam cui ſimilis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcircò tibi, inſigne illud Judæ proditoris, dono miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te apoſtatam eſſe & Diabolum. Judas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam; Epiſcopos Antichriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti: quos inferis damnaveras, eorum cauſam ſuſcepiſti: Chriſtus omnes homines liberavit, tu omnes ad ſervitutem redigere conatus es: ne dubita, poſtquàm in Deum, in eccleſiam, in omne genus hominum tam impius fuiſti, quin te etiam idem exitus maneat, ut deſperatione magis quàm pœnitentiâ ductus, tuique pertæſus, ab infelici tandem arbore pendens, ſicut & par ille tuus olim, medius crepes; illamque maleſidam & fallacem conſcientiam, bonorum & ſancto-

ſanctorum inſectatricem, ad deſtinatas tibi quandoque ſupplicii ſedes præmittas.

Hactenus, quod initio inſtitueram ut meorum civium facta egregia contra inſanam & lividiſſimam furentis ſophiſtæ rabiem, & domi & foris defenderem, juſque populi commune ab injuſto regum dominatu aſſererem, non id quidem regum odio, ſed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi abſolviſſe, neque ullum ſine reſponſo vel argumentum, vel exemplum, vel teſtimonium ab adverſario allatum ſciens prætermiſi, quod quidem firmitatis in ſe quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortaſſe partem culpæ propior, quòd ſæpiuſculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritiſſimis, quaſi argumentis, reſpondendo, id iis tribuiſſe videar, quo dignæ non erant. Unum reſtat, & fortaſſe maximum, ut vos quoque, ô Cives adverſarium hunc veſtrum ipſi refuteris; quod nullâ ratione video poſſe fieri, niſi omnium maledicta veſtris optimè factis exuperare perpetuò contendatis. Vota veſtra & preces ardentiſſimas Deus, cum ſervitutis haud uno genere oppreſſi, ad eum confugiſtis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala ſanè maxima ſunt, & virtuti damnoſiſſima. Tyrannis & ſuperſtitio, iis vos gentium primos glorioſè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devi-

ctum armis vestris & deditium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Post hoc facinus tam illustre, nihil humile aut angustum, nihil non magnum atque excelsum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut assequamini, hác sola incedendum est via, si ut hostes bello domuistis, ita ambitionem, avaritiam, opes & secundarum rerum corruptelas, quæ subigunt cæteras gentes hominum, ostenderitis posse vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortissimè debellare; si, quam in repellenda servitute fortitudinem præstitistis, eam in libertate conservanda justitiam, temperantiam, moderationem, præstiteritis. His solis argumentis & testimoniis evincere potestis, non esse vos illos, quos hic probris insequitur, *Perduelles, latrones, sicarios parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi studio, non seditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos regem trucidasse, sed amore libertatis, religionis, justitiæ, honestatis, patriæ denique charitate accensos, tyrannum puniisse. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam siveris, aliter in animum induxeritis, si in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifestum sensistis numen vobis tam propitium, hostibus tam grave, neque exemplo tam insi-

gni & memorando ante oculos posito, Deum vereri, & justitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam sanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis pessimè aut loquuntur aut sentiunt, vera esse: vosque multò iratiorem brevi tempore experturi estis Deum, quàm aut infensum inimici vestri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis experti estis.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

A.

D.

De

Ius

Orestes

O.

P.

R.

veterum

Hominum

Bata-

FINIS.